

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

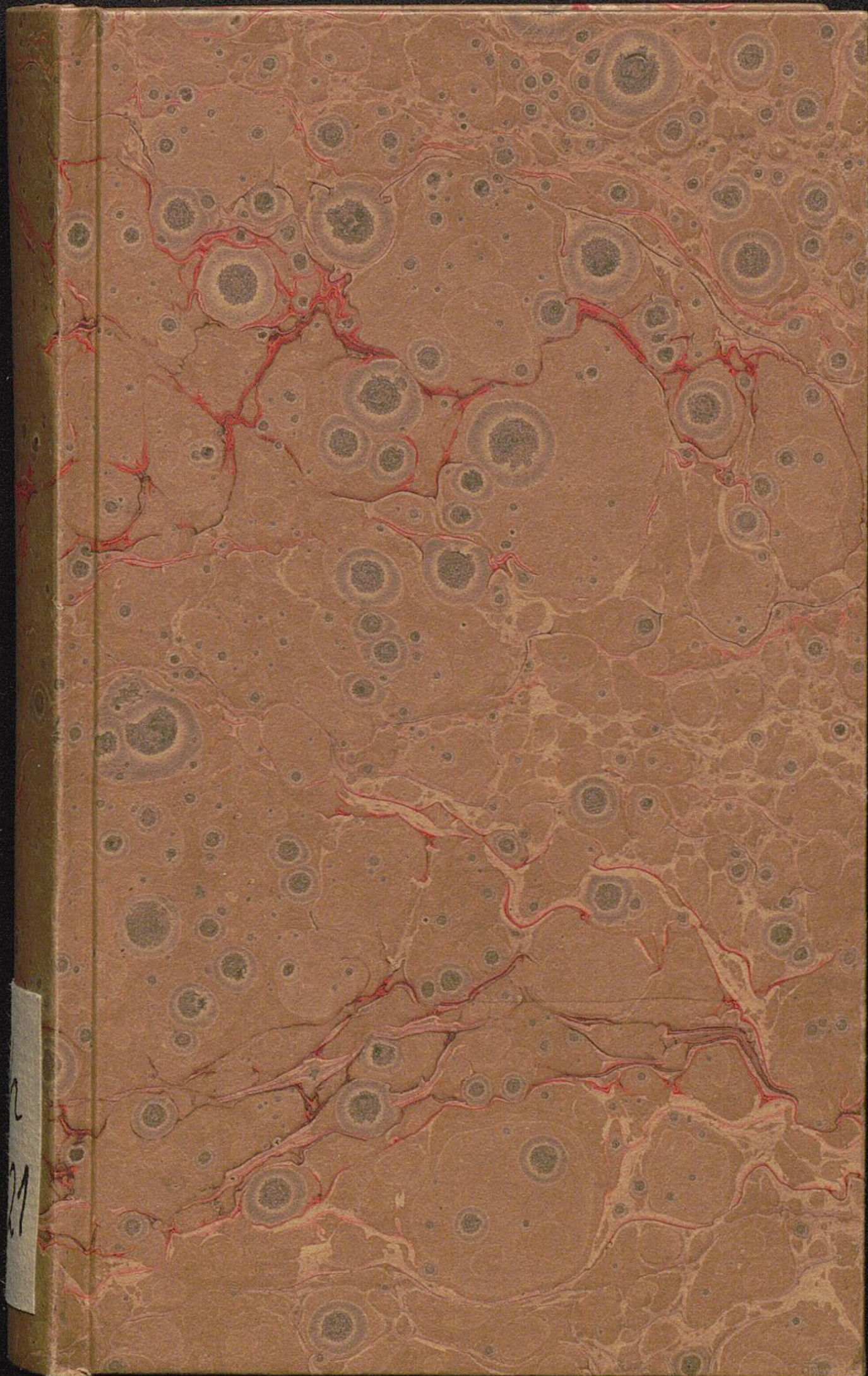
Lingva Avrea Christianorvm

Ruben, Leonhard

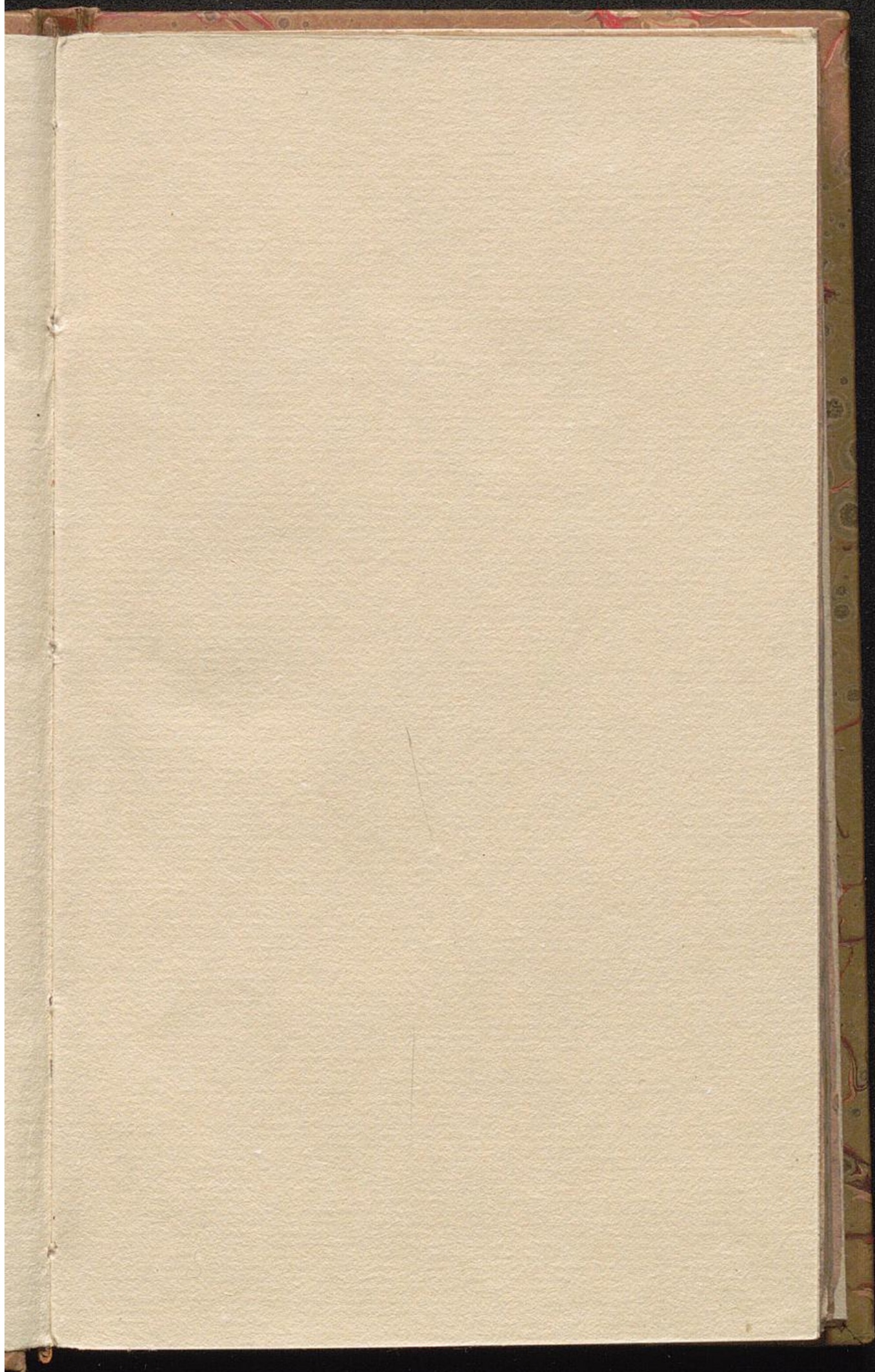
Padibornae, 1606

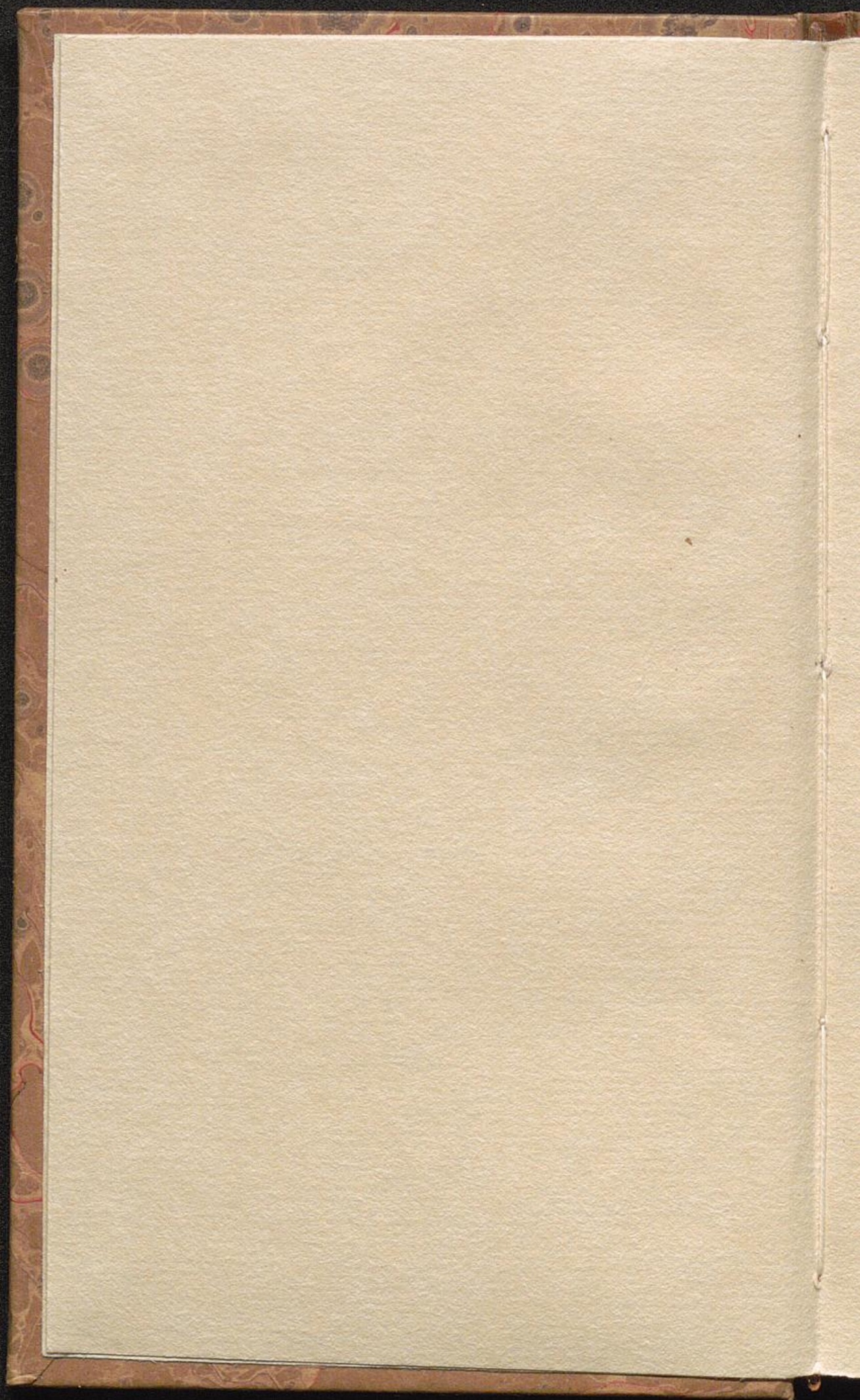
Nutzungsbedingungen

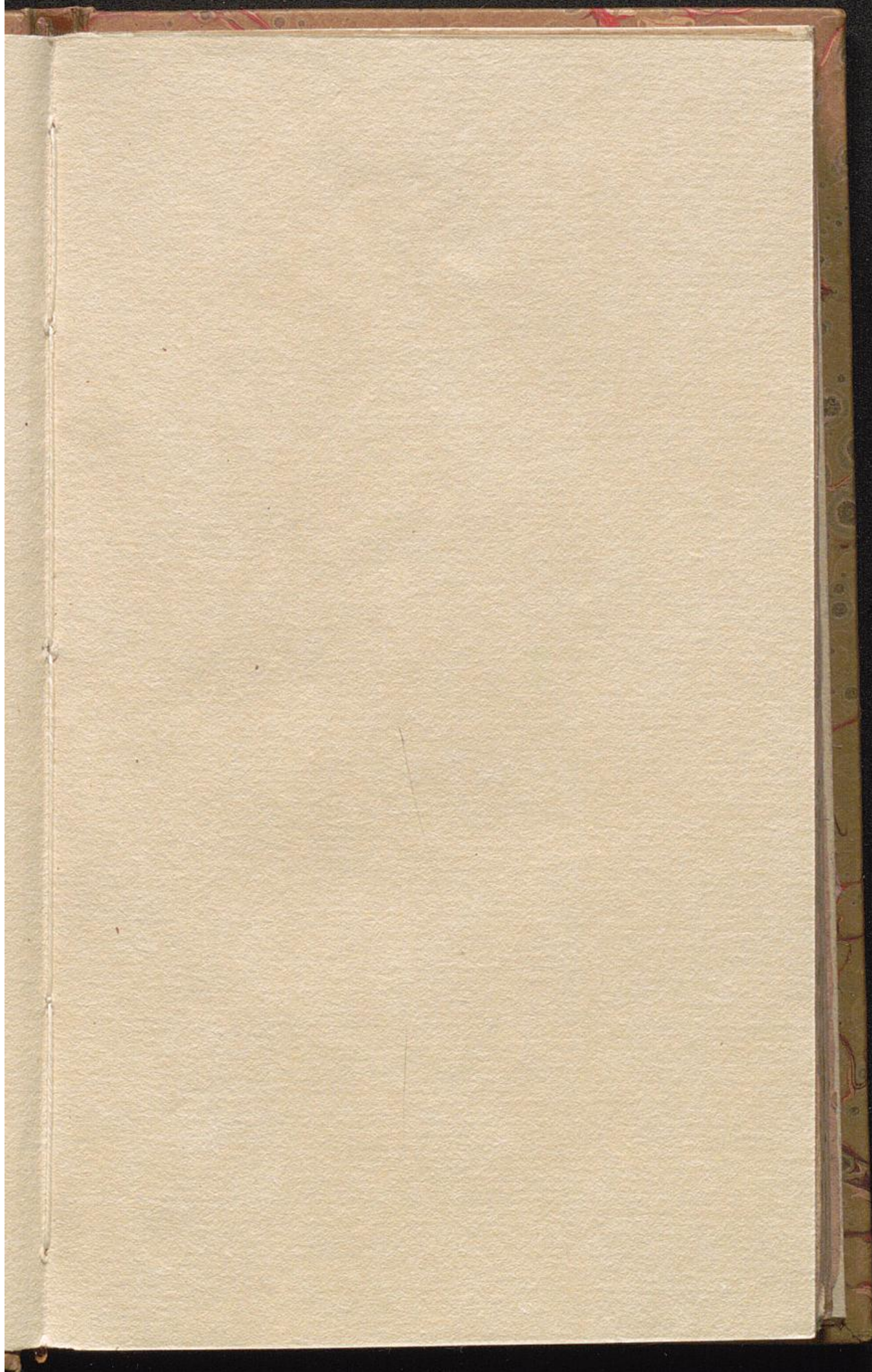
[urn:nbn:de:hbz:466:1-56433](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56433)

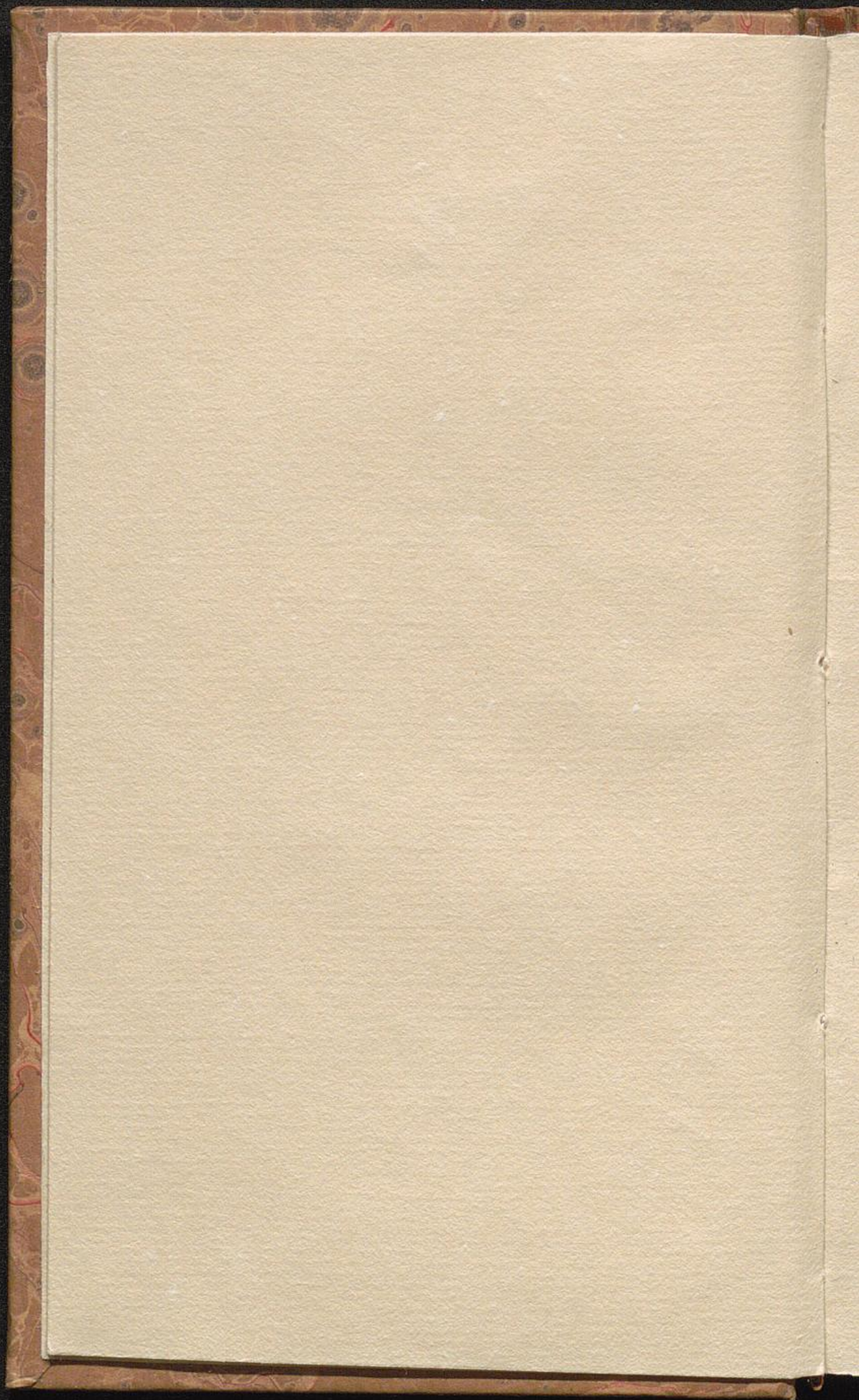

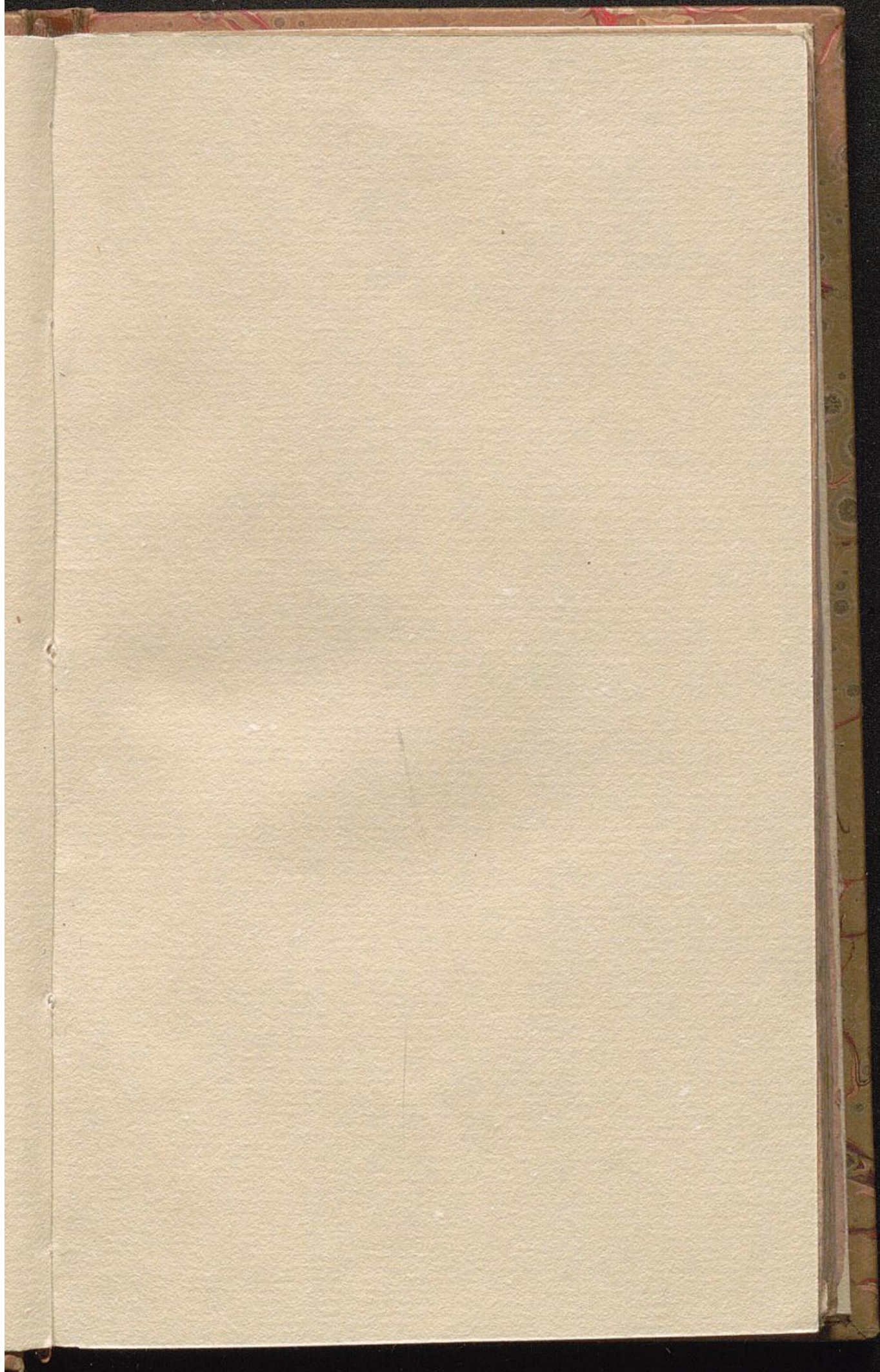
Th 3421.¹

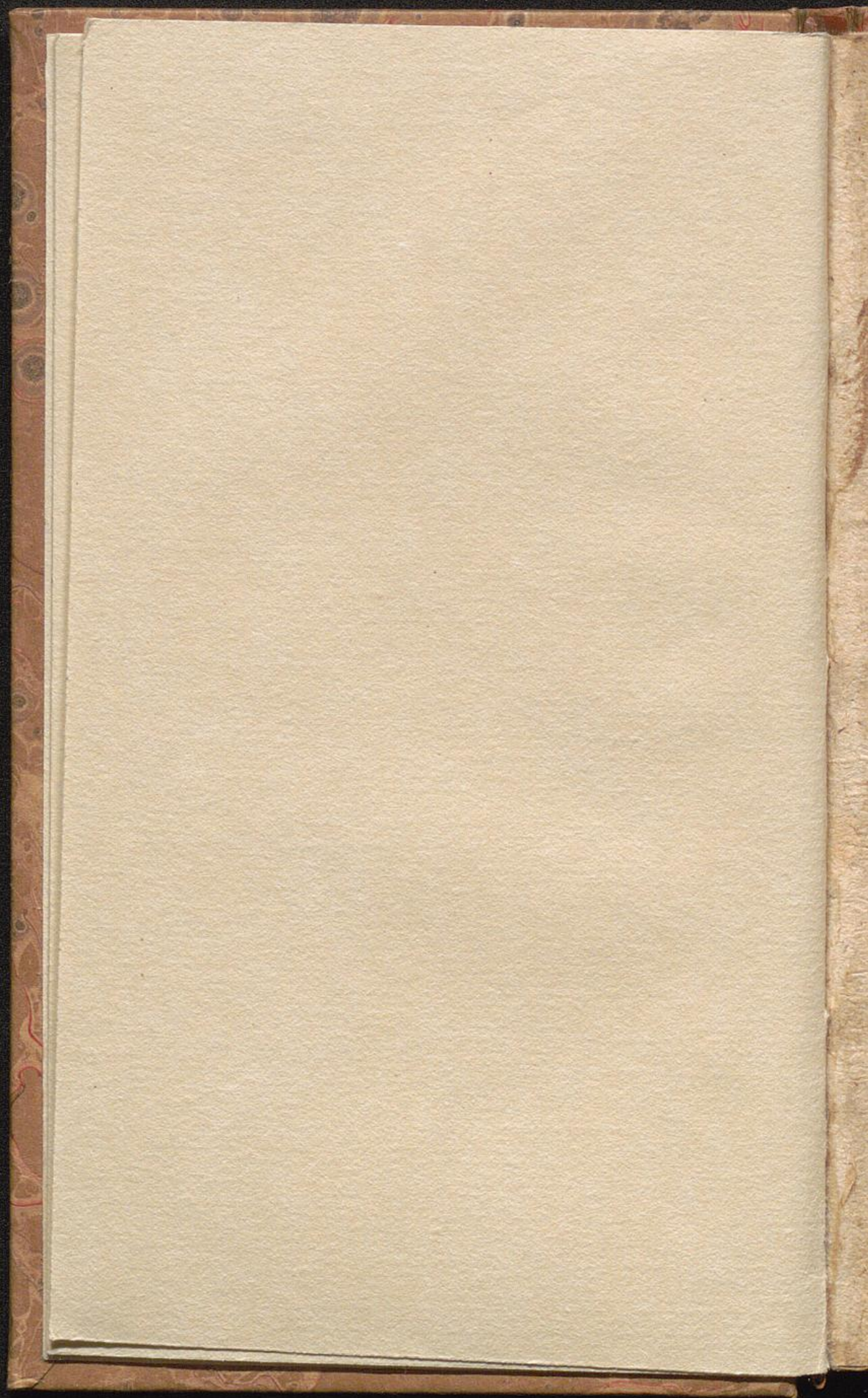

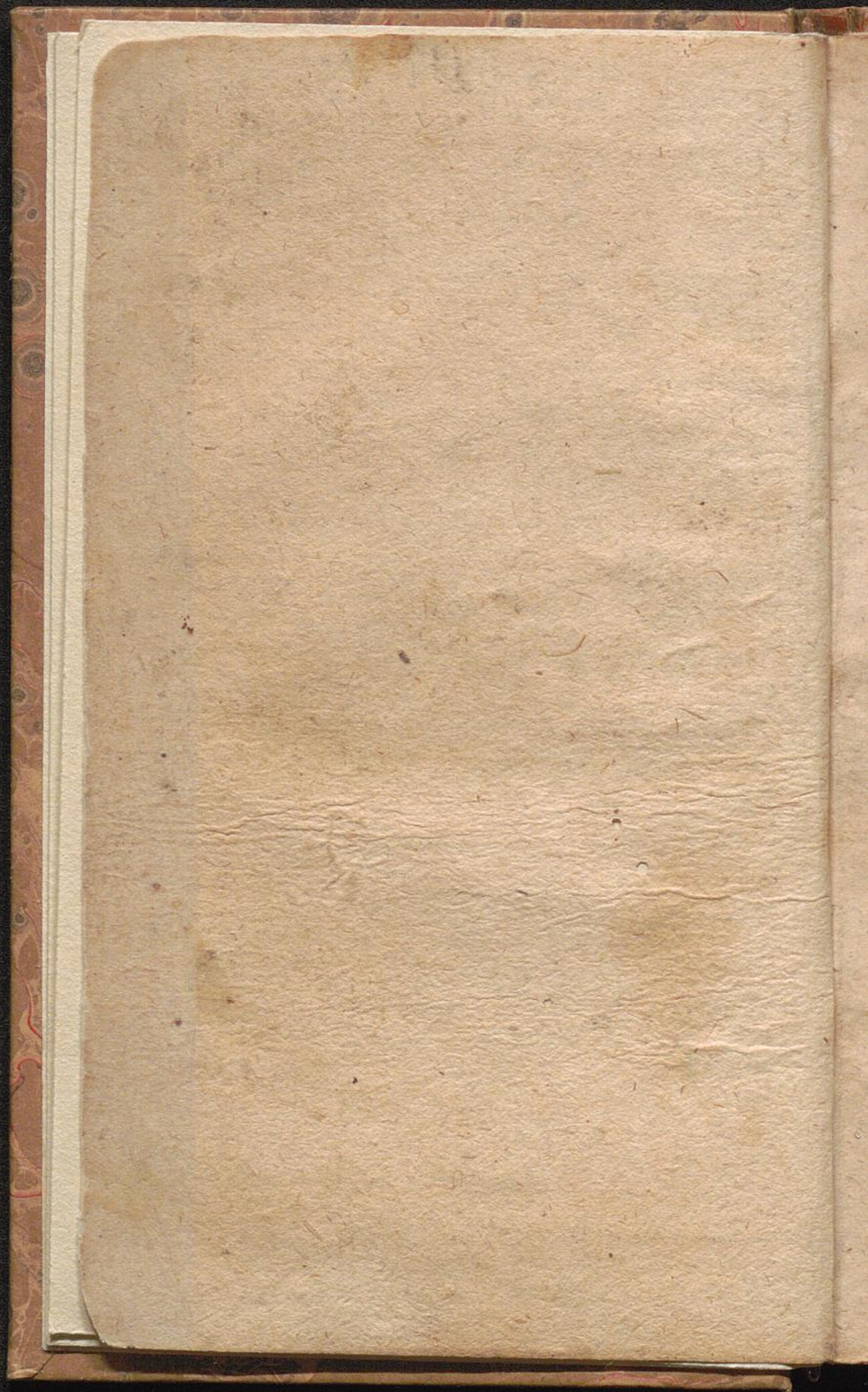
3 : 117 : 3.

MR

IHS

IOPH

L I N G V A
A V R E A C H R I -
S T I A N O R V M .

Lib. Coll. Soc. Jesu Pad. 1610
Q V A D O C E T V R R E -
C T V S M O D V S T A M T A -
cendi, quàm loquendi, & afferun-
tur infiniti silentij & taciturnita-
tis fructus & encomia, in gratiam
tàm Christianorum quàm re-
ligiosorum editus.

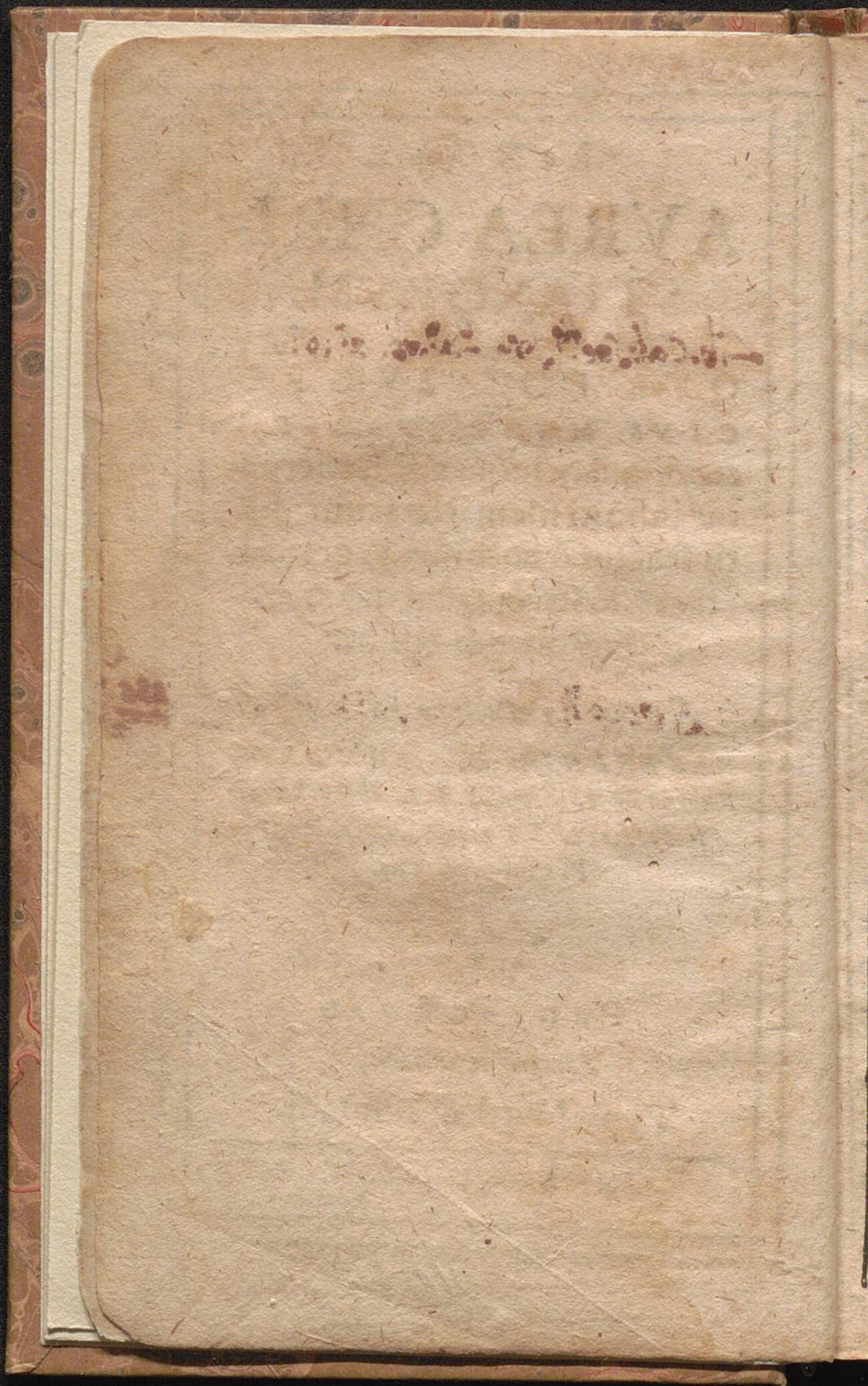
Societ. Auctore Jesu pad.
R E V E R E N D O D. L E O N A R D O
Rubeno Benedictino S. S. T. L. Abdinckhou-
si Abbate, & S. Vnionis Bursfeldensis
Præsidi principali.

P A D I B O R N A E
Sumptibus auctoris,
Typis Matthæi Pontani.

A N N O M. DC. VI.

1606

ADMODVM REVE-
RENDIS IN CHRISTO
Patribus & amplissimis Dominis,
D. Hermanno à Danhausen &
D. Ioanni Hupe Ordinis D. Be-
nedicti Vnionis Bursfeldensis ad
S. Gothardum & S. Michaëlem
in Hildesia Abbatibus di-
gnissimis & confratribus
amantissimis.

æpiùs admodum
Reuerendi in Christo
Patres & Amplissimi
Domini nonnulli Re-
uerèdorum Coabbatum mecum e-
gerunt, vtpost aliquot alios de re-
bus diuersis libros à me in lucem
editos, quædam typis committe-
rem quibus se suosq; in sanctissi-
mo Ordinis nostri instituto, & me-
liùs promouere, & rectiùs conser-
uare possent. In quem finem pro
fèlici initio duos libellos rudi qua-

EPISTOLA

Hic li-
ber
cur pri-
mus
sit.

Pytha-
goræ
discipu-
li
silent
quæ-
quæno

dam minerua non ità pridem con-
cepi; alterum, Lingua aurea Chri-
stianorum inscriptum, cui hoc die
finem imposui, alterum, de diuina
vocatione, propediem quoq; ab-
soluendum. Quos si videro gratos
fore legenti, & faciliùs per typo-
graphum distrahi, calcar ad ulte-
riora progrediendum mihi facilè
subministrabitur. At libellum qui-
dem hunc, & numero primum, &
minimum esse volui. Primum
quidem, eo quòd ad religiosum
& Christianum hominem perfici-
endum aptissimus, & perquam
accommodatus. A silentio siquidem,
taciturnitate & linguæ freno, præ-
cipui Philosophi initium humanæ
sapientiæ sumpserunt. Inter quos
Pythagoras principem facilè lo-
cum obtinet; qui ad se venienti-
bus discipulis priùs quinquenij si-
lentij disciplinam tradidit, ante-
quàm loquendi rationem & modum

demon-

demonstrasset. Ab eodem & Sanctus Ordinis nostri Patriarcha Benedictus discipulum rudimenta Monasticæ vitæ inchoare voluit, cum inquit: cap. 6. regulæ. Loqui & docere magistrum condecet, tacere & audire discipulo conuenit. Minimum autem esse volui, tum vt facili negotio circumferri & ad manum esse posset, in via Domini proficere contendentibus, vt qua facilitate & velocitate lingua fertur ad malum, tali agilitate malo huic quis mederi possit. Neq; hoc intendenti, alia defuit ratio, ea scilicet, quod non de capite, de pede, manibus, scapulis, brachijs, pectore & maioribus humani corporis partibus, libellus agat, sed de lingua, quam D. Iacobus modicum hominis membrum nuncupat. Ergo de modico membro exiguus libellus prodit, & magnis Ordinis nostri & amplissimis viris maiori

B. Benedicti discipuli

Liber hic cur minime minus sit

Iacob. 3. 5.

scripto, si ob negotiorum molem
illis tempus legendi suppeteret v-
tiq; dignioribus, vti scripti à calū-
niatoribus patronis & vindicibus
dedicatur. At id qua fronte? since-
ra certè & æquissima. Magnos si-
quidem magna decent. Magnus v-
terq; vestrum, & tu quidem Reue-
rende Domine Hermanne minor
corpore, magnus in diuina religio-
ne & ætate, vt meritò dicaris o-
mnium nostrum, in vnione nostra
sacra Bursfeldensi, cuius tu maxi-
ma pars & columna à multis annis
extitisti, & etiam præsedisti, qui
communem hanc auram ducimus,
Pater noster Senior, magnus vir-
tute, constantia, zelo, consilio, qui
& tibi tuoq; Monasterio sub titulo
D. Gothardi, rectè consulere & cū
cæteris quos Reuerendis. & Sere-
nissimo Archiepiscopo Coloniensi
Domino nostro Clementissimo à
consilijs istis habes socios, istis par-
tibus

DEDICATORIA.

tibus prospicere poteris. Magnus etiā & non infimus tui Monasterij Reuerende Domine Ioannes, tutelar is est & patronus S. Michaël Archāgelus: sub quo & præliū magnum in cœlo contra Luciferū & angelos eius commissum fuisse D. Ioannes in sua Apocalypsi cōmemorat. Magnas etiā & potissimas partes, istīc in clero secundario tueris, atq; indies, vt corpore maior, maiores in disciplina Monastica pro tua in Deū & Ordinē fide, progressus moliris; quos conatus secundet Deus, qui & retribuet in illa die iustus iudex. Paruū ergō & exilē libellum, res tamen maximas continentem, vtriq; vestrum oblatum volui, qui & maximos iuxta ac sanctissimos Abbatiarum vestrarum habetis fundatores, pariter & alumnorum non minimum numerum: quem indies succrescere, est quod omnes gaudeamus. Rem ma-

Apoc.

2. 7.

gnam esse linguam, satis docet Salomon, Prouerbior. 18. 21. *Mors & vita in manibus lingue, qui diligunt eam, comedent fructus eius. Diligunt eam, qui eam & diligenter à loquacitate custodiunt: & cum loquendum est, ædificatiua quæq; loquuntur. Diligunt, qui cum loquendum est, ad id communi carmine euulgatum dictum, animum aduertunt, Quis, quid, cui dicas, cur, quomodo, quando, videto* Demum quàm res magna sit lingua præter ea quæ de Pythaco Græciæ septimo sapiente infra capite 13. afferemus. D. Iacobus docet, cum inquit: *Lingua modicum quidem membrum est, & magna exaltat. Ecce quantus ignis, quantam syluam incendit, Et lingua ignis est vniuersitas iniquitatis, lingua constituitur in membris nostris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam natiuitatis nostræ inflammata à gehenna. Omnis enim natura bestia-*

DEDICATORIA

rum, & volucrum, & serpentum, & cæterorum domantur, & domita sunt à natura humana, linguam autem nullus hominum domare potest, inquietum malum, plena veneno mortifero. De tanto ergò malo rectè discernere, & viam, membrum id domandi, rectissimam, & certissimam, breui libello demonstrare, & minimum & maximum esse nullus alicuius iudicij inficiabitur. Quam verò methodum ea in re seruem, sequens index ostendet. Primò siquidem contra loquaculos, quia vobis uti & à cæteris Abbatibus corrigendi sunt, septuaginta octo incommoda quæ modicum hoc membrum homini Christiano & maximè religioso afferet, proponam, tum immensos quinquaginta duos fructus, qui silentio & taciturnitate comparantur, recensebo; deinde tempus tam loquendi, quàm silendi, describam,

adiūctis quatuordecim medijs quibus taciturnitas conciliari possit. Et hæc quidem quoad illos qui ab alijs dirigi debent. Annectam verò pro his, quibus aliorum cura demandata est, rectum vsum linguæ, & quinam sint quibus maxime loqui competat. Tum demum subiungam quid cauendum sit cuique Christiano, & in primis religioso, vbi loqui voluerit, assignâs centum viginti vitia, quæ in lingua nostra cauenda sunt: tum pro coronide tandem complectar centum septendecim egregias qualitates, quæ in lingua, ore, labijs & sermone Christianorum à sacris literis exiguntur. Exiguus ergò hic libellus, admodum Reuerendi Patres, vt Amplissimis Dominationibus gratissimus sit, & eo candore quo prodit, licet stylo simpliciore, vt acceptetur, etiam atq; etiam rogo. De cætero vti

DEDICATORIA

me vestris vestrorumq; sacrosanctis sacrificijs & precibus commendatissimum cupio : ita percupio ut vos vestraeq; curæ & pædo pastoralis concreditos diuina bonitas quàm felicissimè & constantissimè tueatur. Datum in Monasterio nostro Sanctis Apostolis Petro & Paulo sacro, vulgò Abdinckhoff dicto, in ciuitate Padibornensi, Anno 1606. in Sanctissimi patris nostri Benedicti festo.

VV. Reuerentiarum

Amantissimus confrater

*Leonardus Abbas ibidem, &
presidens, &c.*

INDEX

INDEX CAPITVM HVIVS LIBELLI.

*CAPVT 1. Quare inscribatur hic
liber, Lingua aurea. fol. 1.*

*CAPVT 2. Traduntur nouem ra-
tiones, quare maxime lingua no-
stra attendendum sit. fol. 4.*

SEPTVAGINTA OCTO
INCOMMODA LOQVACI-
tatis & linguæ effrenis.

*CAPVT 3. Anima inde quàm gra-
uissime læditur, & amicus dehone-
stat. fol. 8.*

*CAPVT 4. Silentium regulare in-
fringere nolentes, duo Religiosi, à
barbaris capti, morte etiam inten-
tata, infringere noluerunt. & gran-
di miraculo ex eorum manibus li-
berati sunt. Simile patet, ex silen-
tio Secundi Achemensis Philoso-
phi. fol. 10.*

*CAPVT 5. Proueniunt casus, &
ruinae ex mala custodia lingua. Ex-*

emplo

INDEX CAP.

emplo etiam Luciferi. fol. 14.

CAPVT 6. Ex eadem loquacitate
prouenit ciuitatum perditio, &
subuersio, coinquinatio hominum,
contritio spiritus. fol. 16.

CAPVT 7. Linguosi dirigi nequeunt,
tendunt ad errorem pessimum, &
& diuinam in se gratiam corrumpunt.
fol. 19.

CAPVT 8. Habitationem loquacium esse absq; ianua pulchro exemplo probatur, ut etiam quod hostes prouocent. fol. 23.

CAPVT 9. Lingua loquacis ut ignis inflammat, & odibilis est, nec non onus graue sibi metipsum imponit, quod & exemplo cuiusdam mulieris docetur. fol. 26.

CAPVT 10. In multiloquio est periculum peccati, & rationi reddende nos facit obstrictos. fol. 30.

CAPVT 11. Loquaces ranis in mundis esse similes, & ex loquacitate scandala multa usq; ad mor-

tem

INDEX

- tem ipsam prouenire. fol. 33.
- CAPVT 12. Hac scandala magis probantur ex contentionibus, de- tractionibus, contumelijs, derisioni- bus, iniurijs & rixis, quæ ex loquaci- tate proueniunt. f. 36.
- CAPVT 13. A lingua mortis peri- culum pēdere docetur exemplis sa- cra scriptura, & Pittaci Philoso- phi. fol. 41.
- CAPVT 14. Loquacium os & lin- gua, est sagitta vulnerans, quæ & scurrilitate plena, sentiet mala, & more sepulchrorum fœtore redun- dat. fol. 46.
- CAPVT 15. Loquacium lingua stul- titie indicium, & subuersio homi- nis, & ciuitatum. fol. 52.
- CAPVT 16. Loquaces sunt homi- nes terreni, vanæ conscientia, & va- scula inania. fol. 54.
- CAPVT 17. Minus cauti in loquen- do sunt ex viperarum progenie, & urbes absq; muro. fol. 59.

CAPVT

CAPVT 18. Viginti quatuor incō-
moda lingua mala ex capite 28. Ec-
clesiastici desumpta. fol. 63.

CAPVT 19. Continet alia loquaci-
tatis incommoda ex sanctis Patri-
bus desumpta. fol. 67.

QVINQVAGINTA DVO
COMMODA ET FRVCTVS
taciturnitatis & custo-
diæ linguæ.

CAPVT 20. Silentium edificat, ho-
mines angelis similes reddit, & ani-
mam sollicitè custodit. fol. 68.

CAPVT 21. Per silentiū & taciturni-
tatē homo ascendit super se, bea-
titudinis fit particeps, & vero bono
fruitur. fol. 71.

CAPVT 22. Silentio deditus, est vi-
candela ardens in lucerna, & ad
contemplationem, & colloquiū cum
Deo optimè dispositus. fol. 75.

CAPVT 23. In silentio, fortitudo &
robur spirituale cōsistit, quod & fre-
nirationem habet, & fundamentū

est virtutum, nec non gratiam conciliat. fol. 78.

CAPVT 24. Amator silentij est bono gubernaculo navis similis: & quomodo per silentium quidam Ordinis D. Benedicti religiosus ignem extinxerit: idē & iras mitigat. f. 82

CAPVT 25. Silentium est instutiae cultus, & letitiam affert, ad tutū portum deducit, malitiam extinguit. fol. 86.

CAPVT 26. Monasticam vitam silentij necessitas aliquibus suavit, exemplo cuiusdam militis; silentiū est murus religionis; neq; silens perditioni est obnoxius. sed perfectionis argumentum prabet. fol. 88.

CAPVT 27. Taciturnitas reddit nos hominibus placabiles, nec poenitet tacuisse. premia quoq; meretur silentium seruans: quod docetur exēplo Echeiredi & Sacristae. f. 93.

CAPVT 28. Silentium proximum Deo facit. Est prudentiae signum,

CAPITV M.

Et a purgatorio liberat. fol. 96.

CAPVT 29. Silētio nihil pulchrius,
nā ut Et vitam pro eo ponant Pero-
sa Et Anaxarchus, religiosi homi-
nis indicium, salutis acquirenda
certissimum medium, eò sanctius
nihil. fol. 100.

CAPVT 30. Silentium est sapien-
tia Et intelligentia signum, thesau-
rum cordis conseruat, Et eò nihil
tutius. fol. 104.

CAPVT 31. Silentium vasis opti-
morum aromatum cooperculum;
virtutum prima, in quo Et vita
consistit. fol. 107.

CAPVT 32. Continet viginti ocllo
encomia Et laudes silentij, Et taci-
turnitatis, ex sanctis Patribus de-
sumptas. fol. 110.

QVIBVS COMPETAT
TACERE.

CAPVT 33. Quis tacere debeat.
Et quod hoc in genere omni homini

conue-

- conueniat: & in particulari adole-
scantibus & discipulis, & lingua-
rum donum habentibus. fol. 113.
- CAPVT 34. Cœnobitis id quo-
que competit. fol. 117.
- CAPVT 35. Militibus & mulieri-
bus conuenit silentium. fol. 124.
- CAPVT 36. Sacris monialibus id
maximè commendatum esse debet,
quod probatur horribili quodam
exemplo. fol. 127.
- CAPVT 37. Pauper lesus, & po-
pulus audiens blasphemias, tacere
debet. fol. 130.
- CAPVT 38. Prophetis quoq; fami-
liare fuisse silentiū probatur. fol. 132.
- CAPVT 39. Religiosis maximè &
sacerdotibus conuenit aliquādo ta-
curnitas, quod graui probatur
exemplo. fol. 134.
- CAPVT 40. Prater homines & a-
lia silere dicuntur. fol. 136.
- CAPVT 41. Non omni tempore lo-
quendum esse. fol. 138.

CAPITVM.

QUANDO TACENDVM

AUT SILENDVM.

CAPVT 42. Primò tacendum in rebus aduersis, quod probatur exemplo filiorum Israël, Davidis, & Abbatis Pambonis. fol. 139.

CAPVT 43. Tacendum cùm angeli aut sancti nobiscum loquuntur, & cùm est sermo de iudicijs & peromissionibus diuinis. fol. 143.

CAPVT 44. Diebus festis & maxime sancto Aduentus & Quadragesima tempore magis taciturnitati studendum esse. fol. 146.

CAPVT 45. Silendum etiam cùm multa dicuntur quæ scire videmur, cùm tempora mala, & cùm audimus blasphemias. fol. 148.

CAPVT 46. Quibus temporibus maxime conueniat tacere religiosos. fol. 150.

QUAMDIU TACEN-

DVM SIT.

CAPVT 47. Traduntur septem
potissi-

INDEX

potissimum tempora quibus tacendum sit. fol. 154.

QVO IN LOCO TACENDVM ET SILENDVM.

CAPVT 48. Silentium in cœnobys, Ecclesijs, aut templis, dormitorio, & cœnaculo, & claustro seruandum. fol. 160.

CAPVT 49. In mensa, conuiuijs publicis, & medio senum, & insensatorum, habendam taciturnitatis rationem. fol. 162.

TRADVNTVR QVARTORDECIM MEDIA QVIBUS TACITURNITAS ACQUIRI POSSIT.

CAPVT 50. 1. Consideratione difficultatis eius. 2. Cogitatio huius medij referenda ad Dominum. 3. Deus pro eo inuocandus. f. 167.

CAPITVM.

CAPVT 51. Duo alia media ut
ostium adhibeamus ori nostro, & o-
mnes actiones ad vias Domini di-
rigamus. fol. 170.

CAPVT 52. Adducuntur duo
exempla, alterum à Christi persona
sumptum, alterum ab aquarum
& rinulorum obstructione & colle-
ctione. fol. 172.

CAPVT 53. Adduntur tria al-
ia media, unum ex similitudine
Balnei, alterum freni, & tum ut
quis cogitet se indignum ut loqua-
tur. fol. 177.

CAPVT 54. Alia media, ut
attendat quis sapientia, & pruden-
tia, & nouissimis, & doctrine, &
quod ex lingua fructibus satiabi-
tur, adhibito etiam exemplo anse-
ris aut gruis. fol. 179.

DE RECTO VSV
LINGVAE.

CAPVT 55. Ostendit non omnibus

semper

INDEX

*semper tacendum esse, idq³ docetur
exemplo cuiusdam indiscreti reli-
giosi.* fol. 185.

QVI LOQVI DE.

BEANT.

CAPVT 56. Loqui debet Deus,
sancti, maiores natu, Episcopi Ec-
clesie. fol. 189.

CAPVT 57. Loqui debent Pro-
pheta, & concionatores, Apostoli,
& prelati, & quibus incumbit
proximorum cura, & licet quoq³
id mulieribus. fol. 193.

CAPVT 58. Quid cauendum il-
lis, qui loqui volunt. fol. 201.

CAPVT 59. Centum viginti quin-
que vitia, quæ ex labijs, lingua,
ore, sermone, verbis oriuntur, &
cuius Christiano homini vitanda
sunt, ordine Alphabetico tradun-
tur. fol. 207.

CAPVT 60. Centum septende-
cim egregia qualitates in labijs, lin-

gua

CAPITV M.

gua, ore, sermone, & verbo bono-
rum imitatione digna, ordine Al-
phabetico inserta. fol. 245.

CAPVT 61. Hic docetur pulcher-
rimo exemplo nunquam malis, sed
semper optimis colloquijs, cuius
Christiano utendum esse. fol. 277.

AVCTOR

AVCTOR LECTORI.

Nota Christiane Lector in hoc libello, ubi in citatione sacrorum librorum numerum aliquem perspexeris, tum primum numerum indicare caput libri citati, proximum verò sequentem numerum, versum quemq; capitis citati, vsq; ad hoc signum †: vel si hoc signum nō adsit, tum vsq; ad sequentis libri citationem sunt versum in eodem capite citatorum notæ. Exempli gratia, folio 103 linea 12. Leuit. 11. 44. † 19 2. † 20. 7. 26. lege Leuit. capite 11. versu 44. capite 19. versu 2. cap. 20. ver. 7. & versu 26. In capite verò 59. & 60. sub finem ubi citantur literæ Alphabeti non intellige literas foliorum, sed literas capitis citati, ut fol. 208. linea secunda à fine, dicitur vide literam E. num. 2. id est, literam E. in eodem capite numero 2.

CAPVT I.

*Quare inscribatur hic liber Lin-
gua Aurea.*

Icet in hoc libello non tantum acturi sumus de lingua, labijs, ore & sermone bonorum; sed etiam malorum, & tam de taciturnitatis & silentij laudibus, quam loquacitatis turpitudine: maluimus tamen à potiori & digniori parte, linguam auream inscribere duplici nomine. Ac primò quidem, quia eius moderatione & locutione maximè demonstratur sapientia, ut infra suo loco latius probabimus capit. 30. v. 1. At iam suffecerit in medium afferre id Dauidis Psalm. 48. 4. *Os meum loquetur sapientiam, & meditatio cordis mei prudentiam.* Et id Prou. 10. 13. *In labijs sapientis inuenitur sapientia.* Et v. 31. *Os iusti parturiet sapientiã, lingua prauorum*

*Sapien-
tia in
lingua*

A

peribit.

Sapiē-
tia di-
gnior
auro.

peribit. Et cap. 12. 18. *Lingua sapien- ar*
tum sanitas est. Et cap. 15. 2. *Lingua + 8*
sapientiam ornat scientiam. Secundò
 cū sapientia in lingua maximè se ge
 prodat, sapientiæ verò nullum au- la
 rum comparari queat, meritò lin- bul
 guam auream dixerimus libellum nec
 istum, in quo de rectissimo lingua Qu
 moderamine, chamo, freno, custo- tio
 dia & signaculo acturi sumus. Na qu
 vt loquitur Iob de sapientia Iob con
 28. 15. 16. 17. *Non dabitur aurum di*
obrizum pro ea, nec appendetur argē- sti
tum in commutatione eius. Non con- ru
 feretur tinctis India coloribus, nec la go
 pidi sardonicho pretiosissimo, vel sap- na
 phiro. Non adequabitur ei aurum der
 vel vitrum, nec commutabuntur pro qui
 ea vasa auri. Ver. 19. *Non adequabitur*
tur ei Topazius de Ethiopia, nectar
tinctura mundissima componetur. Et qui
 sapientissimus simul ac doctissi- tes
 mus Salomon Prou. 3. 14. *Melior tific*
est acquisitio eius negotiatione auri & 73.

argēti

argēti primi & purissimi fructus eius.
guat 8. 19. Melior est fructus meus auro
ddo & lapide pretioso & genimina mea ar-
è se gento electo. Sap. 7. 8. 9. Præposui il-
au lam regnis, & sedibus, & diuitias ni-
lin hil esse duxi in comparatione illius;
um nec comparavi illi lapidem pretiosum.
gua Quoniam omne aurum in compara-
tio tione illius arena est exigua, & tan-
Na quam lutum aestimabitur argentum in
lob conspectu illius. Dum ergo de iusta
um directione linguæ in gratiâ Chri-
gē stianorum, & maximè religioso-
on rum agere contendo, quid aliud a-
la go quàm vt iisdem rationem, or-
Cap namenta, omne aurum & lapi-
um dem pretiosum excedentia, con-
pro quirendi tradam, quibus & stul-
bitus si tacuerit vti sapiens repu-
nectari & exornari possit? Demum,
Et quicumque nos audient loquen-
si tes dicent nobis cum ancilla Pon-
ior tificis, Matthæi capit. 26. vers.
& 73. Loquela tua manifestum te facit.

Hinc quidem Christianorum ob aureos quasi sermones qui ex eorum ore prodierunt aurei oris cognomen meruerunt. Sic lumen illud Græciæ D. Ioannes Archiepiscopus Constantinopolitanus Chrysostomi nomen inter Patres Ecclesiæ obtinuit.

CAPVT II.

Traduntur decem rationes quare maximè linguæ nostræ attendendum sit.

Huius rei prima ratio esse poterit, eo quòd inde apud alios agnoscamur quales simus. *Ex abundantia siquidem cordis os loquitur.* ut est Luc. 6. 45. Nam ut ibi dicitur & Matth. 12. 35. *Bonus homo de bono thesauro profert bona, & malus homo de malo thesauro profert mala. De ore enim Matth. 15. 18. quæ procedunt, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem. De corde enim exeunt cogitationes mala, homicidia, adulteria, fornicationes, furti, falsa*

testi-

testimonia, blasphemia, hac sunt quae
coinquinant hominem.

Secunda ratio, quia ut est Matt.
12. 37. *Ex verbis tuis iustificaberis &
ex verbis tuis condemnaberis.* Cuius
exemplum est manifestum in A-
malecita qui 2. Reg. 1. 16. asserue-
rat se Saulum occidisse, quem Da-
uid praecipiens interimi, dixit. *San-
guis tuus super caput tuum: os enim
tuum locutum est aduersum te, dicens:
ego interfeci Christum Domini.* Si-
mile iudicium fuit de his qui tule-
runt caput Isboseth Dauidi in He-
bron. 2. Reg. 4. 10. Quin & ser-
uus nequam Luc. 19. 22. de ore suo
iudicari dicitur. De hoc modo co-
gnoscendi hominem loquens D.
Chrysostomus hom. 26. ad popu-
lum Antiochenum. *Ab ore, inquit,
& lingua dignoscamur.* Dic enim
mihi: aues quae psittaci dicuntur vn-
de noscuntur? Nonne humano
more loquendo? Et nos itaque lo-

quando sicut Apostoli, noti fiamus
loquendo sicut angeli. Hæc ille.

Tertia ratio est, quòd vetemur
hominem laudare nisi eum prius
audiamus loquentem. Eccl. 27. 8.

*Ante sermonem non laudes virum,
hec enim tentatio est hominum.*

Quarta, vt putemur sapientes.
Vnde Iob cap. 13. 5. amicis suis lo-
quens, inquit: *Utinam taceretis vt
putaremini sapientes, exemplo stul-
ti, de quo Proverb. 17. 28. Stultus
si tacuerit sapiens reputabitur.*

Quinta, quia de omni verbo o-
tioso danda erit ratio in die iudi-
cij, Matth. 12. 36. de quo latiùs in-
frà capite decimo.

Sexta, ob augmentum gratiæ
Ecclesiast. 32. 9. *Audi tacens, &
pro reuerentia accedet tibi bona gra-
tia.* Quòd maximè conuenit disci-
pulo, vt dicemus infrà capit. 33.

Septima ratio est, temporis ma-
litia, non quidem quòd tempus

in se malum fit, aut dies mala, sed quòd ex malitia hominum sic denominentur. Quade re tradita peccatorum Iudæorum serie, Dominus apud Amos Prophetam ita loquitur capite 5. 12. 13. *Quia cognoui multa scelera vestra & fortia peccata vestra. Ideo prudēs in tempore illo tacebit, quia tempus malum est.*

Octava ratio est, propter quàm plurima incommoda loquacitatis & linguæ effrenis, quæ infrà à capit. tertio ad cap. 20. septuaginta octo trademus.

Nona ratio, ex contrario loquacitatis, taciturnitate & silentio, cuius nullo auro, aut lapide pretioso comparabiles fructus quinquaginta duos, à cap. 20. ad cap. 23. luce meridiana clariùs cognoscere poterit. Et nūc quidem incommoda loquacitatis æqua iudicij lance & maximè ad trutinā sacrarū literarū ordine ferè alphabetico examinem⁹.

SEPTUAGINTA
OCTO INCOMMODA LO-
QUACITATIS ET LIN-
guæ effrenis.

CAPVT III.

*Anima inde quàm grauissimè læditur &
amicus dehonestatur.*

*Ani-
ma læ-
ditur.*

*Ani-
me di-
gnitas*

Primum & potissimum est quod
ea pars, quæ in homine potissi-
tissima, & cuius, ut est Eccles. 26.
20. non est ponderatio digna, ve-
hementer læditur. Hinc eodem li-
bro cap. 20. 8. dicitur: *Qui multum
utitur verbis lædit animam suam.*
Eam scilicet, quam cautissimè con-
seruare debuerat, & cui lucrum
totius mundi antepondere minimè
licebat. *Quid enim* ut est Matth. 16.
26. Marc. 8. 36. Luc. 12. 25. *prodest
homini si uniuersum mundum lucre-
tur, anima vero sua detrimentum pa-
tiatur? aut quam dabit homo com-
mutationem pro anima sua? Filius e-*

*Animi hominis venturus est in gloria
 O. Patris sui cum angelis suis, & tunc
 reddet unicuique iuxta opera sua. Ad-
 de etiam iuxta linguam suam. Cum
 Matth. 12. 36. 37. Ex verbis nostris
 iustificabimur, aut damnabimur,
 & de omni verbo otioso daturi si-
 mus rationem in die iudicii, ut la-
 tius infra capit. 10. Cum ergo di-
 ctum sit Deut. 4. 9. 14. Custodite
 ipsum & animam tuam solite. Pro-
 uer. 13. 3. Qui custodit os suum custodiat
 animam suam. Qui vero eam vigi-
 lantissime custodit, nequaquam
 eam per linguæ effrenis licentiam
 lædi patietur, quin potius mortem
 ipsam aliquando pro linguæ cu-
 stodia subire paratus esse debebit;
 quod sequenti exemplo probari
 potest in gratiam religiosorum.*

*Secundum incommodum hoc
 in capite est quod amicus dehone-
 statur subinde per nostram lo-
 quacitatem. Hinc Prou. 25. 8. Quæ*

*Ami-
 cus de
 honestate
 statur*

*viderunt oculi tui, ne proferas in iur-
gio citò, ne postea emendare non pos-
sis cùm de honestaueris amicum tuum*

CAPVT IV.

*Silentium regulare infringere nolentes duo Re-
ligiosi, à barbaris capti, morte etiam intenti-
ta, infringere noluerunt, & grandi mira-
culo ex eorum manibus liberati sunt. Si-
mile patet ex silentio Secundi*

*Atheniensis Philo-
sophi.*

QVa de re Vincentius, Belua-
censis Episcopus ordinis D.
Dominici, qui circa annum 1250
in speculo historiarum ita scribit
Tempore quo sæuissima gen-
Northmannorum, Pictauorum,
Turonum fines vastabant, du-
fratres ordinis Cluniacensis Turo-
nes mittebantur. Qui dum cape-
rent iter, & in quendam locum
gratia quiescendi diuertissent, a
eisdem Northmannis nocte cap-
sunt; & capere quidem eos, ac li-
gare manus eorum, deinde minari
potuerunt, sed eorum silentium

*Clunia-
censes
fratres*

corrumpere nequiverunt. Manè autem cū ad locū constitutum applicuissent fratres vt erant ligati se paululum ab eis sequestrantes, in terram se prostrauerunt, vt peracto Psalmorum cursu, silentio finem imponderent. Nondum verò oratione completa venit pars reliqua Northmannorum multa præda capta, quorum Dux cernens fratres in terra iacere, audito quòd illi nullo modo possent eos loqui facere, barbarica immanitate turgidus, inclinato velut ad feriendum conto, irruit super eos, metum mortis incutiēs, cæteris quoq; barbarico ritu manibus plausum dantibus. At illi vt erant animo constantes, corpore permanferunt immobiles, quòd fiebat iure & obseruantia sanctæ regulæ, sub qua & mori cupiebant & viuere. Sed Omnipotētis manus, eorum exhilaratum spectaculum,

con-

Sors
malo-
rū non
cadit
in bo-
nos.

conuertit in luctum. Mox enim ut ille barbarus ad eos appropinquauit, equus phaleratus cui insidebat in obliquum resiliuit, & sessorem eius in terram strauit, & collisit, quam collisionem statim febris lethalis secuta est. Conticuerunt omnes, & versi in stuporem cœperunt quærere inter se, quid ex eis deberent facere. Tandem reperto consilio, dignum esse censuerunt, ut pro vita sui Ducis vnus ex eis caderetur. Deinde cœperunt forte quærere, quem ex eis deberent interimere; sed super virtutum viros, & sorte Christi connumeratos, nullo modo diabolica cadere poterat fors, ita ut illi obtupescerent, dicentes eos ultra homines esse, super quos eorum fors non potuisset cadere. Tunc manus eorum velociter dissoluerunt, & abire fecerunt. Hæc ille. Idem probatur exemplo gentilium. Quidam enim

Philo.

Philosophus Athenientium, Secundus nomine, tanto studio (ob certam quandam causam quam videre poteris apud eundem Vincetium Beluacensem Episcopum lib. 10. speculi historialis cap. 70.) sectatus est silentium, ut mortem citius oppetere paratus fuerit quam silentium violare. Circa cuius tempus Adrianus Imperator veniens Athenas, eumque ad se vocatum, venientem primus salutavit: illo verò tacente, loquere inquit Philosophe, ut aliquid à te discamus, illo autem in proposito silentij persistente, mandavit spiculatori ut eum cum quodam altero educeret capite plectendum. Latenter verò eidem carnifici dixit, loquere ei in via. & persuade ei, ut loquatur, & si quidem persuasus locutus fuerit, decolla eum: sin minus reduc illum ad me, cum verò in loco tormento aut supplicio

Secundus
Philosophus

Adrianus
Imperator.

destinato

destinato, diceret spiculator. Secunde extende ceruicem, & excipe in ea gladium, ille extendens ceruicem silentio vitam postposuit. Apprehendens ergò eum, venit ad Adrianum Imperatorem, dicēs: Secundum vsque ad mortem tacuisse.

CAPVT V.

Proueniunt casus, & ruinae ex mala custodia linguae. Exemplo etiam Luciferi.

*Casus
linguae*

HOc caput duo incommoda alia loquacitatis complectitur, quorum primum est, casus: quem videns Eccl. capit. 22. 33. inquit: *Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum ceruicem; ut non cadam ab ipsis, & lingua mea non perdat me.* Varij quidem sunt casus vnde facile resurgimus, & quorum dolori mederi non est magnæ industriæ; at secus est in casu linguae, cui medicamenta ad-

hiberi

hiberi nequeunt, volat siquidem irreuocabile verbum. *Multi*, enim vt est Eccli. 28. 22. *cecidērunt*, vide casum, in ore gladij, sed non sic, quasi per linguam. Et v. 29. *Aurum tuum, & argentum tuum conflagra, & verbis tuis facito stateram & frenos ori tuo rectos: & attende ne forte labaris in lingua tua, & cadas in conspectu inimicorum insidiantium, & sit casus tuus insanabilis in mortem.*

Alterum est in hoc capite ruina, quæ grauior est casu. Vnde Prou. 26. 28. dicitur. *Lingua fallax non amat veritatem, & os lubricum operatur ruinas.* † 18. 7. *Os stulti contritio eius, & labia illius ruina anima eius.* Hic casus & ruina manifestissimus fuit in Lucifero. Cuius casum admirans Isaias, inquit, cap. 14. 12. *Quomodo cecidisti de cælo Lucifer qui mane oriebaris? Corruisti in terram, qui vulnerabas gentes? Qui dicebas per verbum mentis in corde tuo in cælum,*

Luci-
feri
casus.

*conscendam super astra Dei exaltabo
solium meum, &c. Quem casum fuisse
instar ruinæ repentinum, Saluator
asserit, cùm inquit, Luc. 10. 18.
Vidi Satanam sicut fulgur de cælo ca-
dentem. De cælo, inquit, in quo
Apoc. 8. 1. factum est silerium me-
dia hora, in qua si tacuisset Lucifer
in corde suo, utiq; non cecidisset.
Verè itaq; dixit Ecclesiastes 10. 12.
Verba insipientis præcipit abunt eum.
Et prou. 17. 29. Qui exaltat os suum,
quærit ruinam. Et de huiusmodi,
qui iugum silentij excusserunt, dici
potest id, quod de Iudæis dixit O-
seas cap. 7. 16. Reuersi sunt ut essent
absq; ingo: facti sunt quasi arcus do-
losus: cadent in gladio principes eo-
rum à furore lingua suæ.*

CAPVT VI.

*Ex eadem loquacitate prouenit ciuitatum per-
ditio, & subuersio, coinquinatio homi-
num, contritio spiritus.*

Primum hoc in capite malum

tradit

tradit Salomon Prou. II. II. cū
 inquit. *Benedictione iustorum exal-*
tabitur ciuitas: & ore impiorum sub-
uertetur. Quod manifestissimum
 fuit in nostra Germania, vbi cū
 olim summa deuotione Catholi-
 corum vigerent, vti vbi etiamnum
 in flore sunt, processiones circum
 ciuitates, cum hymnis, & canticis
 instituebantur, & cum mœnibus,
 tum portis ciuitatum, à sacerdote
 benedicebatur. Sic olim ad oratio-
 nes sacerdotum Ezechiae, & totius
 populi pro ciuitate Ierusalem re-
 spondet Dominus, *Protegam ciui-*
tatem istam, vt saluem eam propter
me, & propter Dauid seruum meum.
 IIa. 37. 35. 4. Reg. 19. 34. Multò
 magis propter se & filium Dauidis
 Christum Dominum, qui non tan-
 tū circumfertur, vt manna in ar-
 ca testamenti, circa muros Iericho;
 sed ut panis vitæ in sanctissimo sa-
 cramento. Sic Ecclesiasticus capit.

Ciuita
tū sub
uersio.

Proces
siones
circa
ciui-
tates.

36. 15. 16. orabat dicens. *Miserere civitati sanctificationis tue Ierusalem, civitati requiei tue. Reple Sion inenarrabilibus verbis tuis, & gloria tua populum tuum.* At vbi prodierunt hæretici: quorum os non adfert benedictionem: sed vt est Iudæ captt. 16. *Loquitur superba tum demum ore impiorum cum summo dolore videmus non tantum subuersas ciuitates, sed integros comitatus & prouincias, ne dicam bellis, & intestinis dissidijs, in se ipsis diuisas, commanducasse, quasi linguas suas præ dolore, vt est Apocalyp. cap. 17. v. 10. Lingua tertia, id est detractoria, inquit Ecclesiast. capit. 28. v. 16. Multo commouit, & dispersit illos, de gente in gentem: ciuitates muratas diuitum destruxit, & domos magnatorum effodit, virtutes populorum concidit, & gentes fortes dissoluit. Plura cap. 14 numero 1.*

os hæ-
retico-
rum.

Secundum in hoc capite est, quod mala, quæ de ore nostro procedunt coinquant hominem. Id quod ex testimonio Christi apud Diuum Matthæum capit. 15. ver. 18. superius capite 2. ratione prima probauimus.

Coin-
quina-
tur ho-
mo.

Tertium est quod contritionem afferat spiritus. Hinc Proverb. 18. 7. *Os stulti contritio eius.* Ne verò putes leuem hanc, vel exigua corporis, aut membri alicuius contritionem, id magis explicat capit. 15. 4. cum inquit: *Lingua placabilis lignum vite: Quæ autem immoderata est, conteret spiritum.*

Contri-
tio spi-
ritus.

CAPVT VII.

Linguosi dirigi nequeunt, tendunt ad errorem pessimum, & diuinam in se gratiam corrumpunt.

Primum in hoc capite est quod directionem diuinam nobis pernecessariam impediat, pro qua tamen sancti homines po-

Dire-
ctionē
impe-
dit.

stula-

stularunt vt Daud, cū orauit,
Psal. 5. 9. *Dirige in conspectu tuo viam
meam.* Et 24. 4. 5. *Vias tuas Domine
demonstra mihi, & semitas tuas doce
me. Dirige me in veritate tua, &
doce me quia tu es Saluator meus.* Et
26. 11. *Legem pone mihi Domine in
via tua & dirige me in semita recta
propter inimicos meos.* In omnibus
siquidem vijs, insidiantur nobis ini-
mici nostri, & ita lege silentij maxime
egemus. Hinc iterum iterumq; cla-
mat Daud ad Dominum, Psalm.
118. 5. *Utinam dirigantur viae meae, &
custodiendas iustificationes tuas.* Sed
vt cultus iustitiae silentium. Isa. 32.
17. sic verum est id Prou. 16. 13.
Qui recta loquitur, dirigetur. Vice
verò versa Daud Psal. 139. 12. Lin-
guosum iniusto coniungēs, inquit.
*Vir linguosus non dirigetur in terra,
virum iniustum mala capient in in-
teritu.* Atq; ita vti iustus Isa. 57. 1.
2. ambulat in directione sua, per
cultum

cultum iustitiæ: quem esse silentiū,
idem Propheta dixit: Sic iniustus
propter linguæ licentiam in viam
iustitiæ Christianæ minimè dirigi
vnquam poterit.

Secundum ergò in hoc capite
ex priore malo consequitur: Ex
mala siquidem viæ directione ne-
cesse tandem est, vt in fine error
pessimus obueniatur. Id quod & Ec-
clesiastes testatur cap. 10. 12. 13. di-
cens: *Verba oris sapientis gratia &*
labia insipientis precipitabunt eum.
Initium verborum eius stultitia & no-
uissimum oris illius error pessimus.
Relicto ergò hoc errore, cātemus
id ex cantico quod Isai. 26. 1. 2.
cantabitur in terra Iuda. *Urbs for-*
titudinis nostræ Sion, Saluator pone-
tur in ea murus & cātemurale ne sci-
licet ingrediatur hostis humani ge-
neris, vt paulò post dicetur. *Ape-*
rite portas & ingrediatur gēs iusta, cu-
stodiens veritatē. Christum scilicet,

In fine
error
pessi-
mus.

per

per silentium, qui est Ioan. 14. *Via, veritas & vita.* Et quid sequitur? *Vetus error abiit: seruabis pacem, opus enim iustitie pax, & cultus iustitie, silentium.* Isa. 32. 17.

Gratia
Dei
perdi-
tur.

Simile
ex cu-
licibus

Tertiū est, quod gratia Dei facile corrumpitur in talibus hominibus. Nam vt recte docet Sanctus Isaac, oratione duodecima, de vino. Si dolij, aut vasis vini os aperitum maneat, culices facile ingrediuntur, & vinum corrumpit. Idem, inquit, accidit in multiloquio, facietis & vanis sermonibus. Cui addo. Qui habet illud pretiosissimum vinum, quod apud Zachariam Prophetam cap. 9. 17. germinat virgines, illud quam diligentissime per lingue custodiā tueatur ne per lingue licentiā vel ace scat, vel computrescat. Nota verò quod gratia non sit res exigua sed Dei donum, iuxta id Psal. 83. 12. Gratiam & gloriam dabit Dominus.

CAPVT VIII.

*Habitationem loquacium esse absque ianua:
pulchro exemplo probatur, vti etiam
quod hostes prouocent.*

PRimò enim, habitationem *Sunt*
eorum esse absq; ianua, quàm *sine ia*
sit res periculo coniuncta, docet *nua.*
Iob 30. 13. 14. *Dissipauerunt itinera*
mea, insidiati sunt mihi: & praeua-
luerunt, & non fuit, qui ferret auxiliũ.
Quasi rupto muro, & aperta ianua
irruerunt super me, & ad meas mise-
rias deuoluti sunt. Hinc in Vitis Pa-
trum libro de Continentia, ita
scribitur. Duo fratres volentes *Exem-*
venire ad Anthonium, de loco *plum.*
Schythi ingressi sunt nauẽ, vt irent
ad eum. Et inuenerunt in ipsa nauĩ
senem, qui & ipse ad Anthonium
ire volebat: ignorabant autem eũ
fratres, & sedentes in nauĩ loque-
bantur sermones Patrum, & de
scripturis, & rursus de opere ma-
nuum suarum; ille autem senex

per

per omnia tacebat. Cùm autem venissent ad portum, agnouerunt & ipsum senem proficisci velle ad Abbatem Anthonium. Cùm autem venissent ad eum, dicit eis Abbas Anthonius. Bonum comitem itineris inuenistis senem hunc. Dixit autem & seni: Bonos fratres inuenisti tecum Abbas. Dicit ei senex: Boni sunt quidem, sed habitatio eorū non habet ianuam. Quicumq; vult intrat stabulū & soluit asinum. Hoc autem dicebat, quia quodcunq; eis ascendebat in os, loquebantur. Hæc ibi. Meritò ergo dicimus cum Iob. Quod in apertam ianuā loquacium irruunt inimici, & de bonis nostris agunt prædas, ac tandem direptis omnibus, ad nostras misérias deuoluti, subsannant nos. Vide plura infra cap. 16. numero 2.

*Hosti-
bus pa-
tent.*

Secundò hostes prouocat, id quod vaticinio Iſaiæ 8. 5. 6. 7. 8.

osten-

ostenditur, cum inquit: Et adiecit
 Dominus loqui ad me adhuc, dicens:
 Pro eo quod abiicit populus iste aquas
 Siloë, quæ vadunt cum silentio, & as-
 sumpsit magis, Rasin, & filium Rome-
 lia; propter hoc ecce Dominus addu-
 cet super eos aquas fluminis fortes, & *Aquæ*
 multas, regem Assyriorum, & omnem *cum*
 gloriam eius: & ascendet super omnes *silētio.*
 riuos eius, & fluet super vniuersas ri-
 pas eius, & ibit per Iudam inundans,
 & transiens usq; ad collum veniet.
 Quo enim alio iusto Dei iudicio,
 hoc exulceratissimo tēpore mul-
 torum religiosorum domicilia de-
 vastarunt militum armatæ manus,
 ita vt nec riuus fontium peperce-
 rint; nisi quia vt Amos 8. 3. assum-
 pta loquacitate, in omni loco proy-
 citur silentium, & aquæ quæ
 vadunt cum silen-
 tio, contem-
 nuntur?

* *
 *

B

C A.

CAPVT IX.

Lingua loquacis vt ignis inflamat, & odibilis est, nec non onus graue sibi metipsum imponit, quod & exemplo cuiusdam mulieris docetur.

Vt ignis inflamat

Linguae malitia.

PRimum, hic ponitur periculum perpetui quasi incendij labijs, & lingua loquacis & impudens. Vnde dicitur, Prou. 16. 27. *Vir impius fodit malum, & in labijs eius ignis exardescet.* Quod clarius Dominus Iacobus Apostolus, cap. 3. 5. 6. 7. 8. verbis explicat. *Ecce quantus ignis quam magnam syluam incendit? Lingua ignis est, vniuersitas iniquitatis. Lingua constituitur in membris nostris, quae maculat totum corpus, inflamat rotam natiuitatis nostrae inflammata à gehenna. Omnis enim natura bestiarum, & volucrum, serpentium, & ceterorum domantur, & domita sunt, à natura humana. Linguam autem nullus hominum domare potest, inquietum malum, plenum*

nam veneno mortifero. Ad quæ ver-
 ba alludens D. Chrysoftomus ho-
 mol. 9. operis imperfecti in Mat-
 thæum, inquit. Sicut ignis de modi-
 ca scintilla magnum conflat incē-
 dium; ita & sermo malus de leui
 occasione magnam succendit ini-
 micitiam, Hæc ille. Rectissimè er-
 gò dicitur Ecclesiast. 20. 15. de ho-
 mine insipiente. *Apertio oris illius*
inflammatio est. Hæc inflammatio
 scintillam fumpsit ex naso, ore, &
 habitu diaboli, qui scilicet ex ore
 Behemoth egreditur: quem de-
 scribens Iob 4. 9. 10. 11. 12. inquit;
Sternutatio eius splendor ignis: & ocu-
li eius, ut palpebrae luculi. De ore
eius lampades procedunt, sicut reda-
en ignis accensa. De naribus eius proce-
dit fumus, sicut olla succensa atq; fer-
mentis. Halitus eius prunas ardere fa-
 cit, & flamma de ore eius egreditur.
 Hinc etiam, ut est Eccles. 23. 23.
Anima calida quasi ignis ardens non

Halitus
 tus
 diabo-
 li.

extinguetur donec aliquid glutiat;
homo nequam in ore carnis suæ
desinet donec incēdat ignem. Id quod
in omnibus susurrionibus & detr
ctoribus plus æquo cernitur.

ex Prou. 18. 6. patet, vbi dicitur
*Labia stulti miscent se rixis, & os ei
iurgia prouocat.* Ab his omnibus
ber est, qui linguā cohibere didici

odibi
lis lo-
quaci-
tas.

Alterum hoc loco est, quòd hi
iusmodi homines sunt odibiles.
Nam vt est Ecclesiast. 9. 25. *Terri-
bilis est in ciuitate sua homo linguosus
& temerarius in verbo suo odibilis
erit.*

Iugū
Domini
ni ab-
ijcit.

Tertiū est, quòd sic iugū Do-
mini suaue & onus leue abijciunt.
Silentium siquidem onus leue
Matth. 11. 30. vnde lætitia nobis co-
ciliatur iuxta id; Psal. 106. 30. *Læ-
tati sunt quia siluerunt.* Cuius lætitiæ
argumētum vide in Pambone A-
bate infrà capit. 42. num. 3. At
onere loquacitatis inquit Ieremi

capit. 23. 36. *Onus Domini ultra non memorabitur, quia onus erit unicuique sermo suus: quia peruertistis verba Dei vinetis, Domini exercituum Dei nostri.* Hoc onus est vnum ex istis oneribus de quibus Isai. 46. 1. *Onera vestra graui pondere usque ad lassitudinem.* Hinc Vincentius libr. 3. Moral. dist. 3. parte prima, refert de quodam qui vxorem habuit admodum garrulam, lingua grauem ad tollerandum, quam vir eius in naui & in mari habebat itineris forciam. Ex orta vero tempestate cum ad subleuandum nauem nauta precipiceret, vt quisque onera grauiora e naui proijceret, vir eius exhibuit vxorem in mare mittendam, dicens; in tota naui non esse aliquod onus lingua vxoris sue grauius. A quo onere facili negotio se expediunt, qui vitam ccelibem extra iugum matrimonij transfigunt.

*Vxor
garru
la onus*

CAPVT X.

*In multiloquio est periculum peccati &
rationi reddendæ nos facit
obstrictos.*

*In lo-
quaci-
tate
pericu-
lum
peccati*

PRimum quòd in hoc loco po-
nimus, est periculum peccati
id quod asserit Sapiēs, Prou. 10. 19.
cū inquit: *In multiloquio non de-
erit peccatum; qui autem moderatur
labia sua prudentissimus est.* Si au-
tem peccatum est fugiendum iux-
ta id Eccli. 21. 2. *Quasi a facie colu-
bri fuge peccatum, & si accesseris ad
illa, suscipient te, erit & fugiendum
multiloquium.* Nam vt eodem li-
bro dicitur, cap. 23. 17. *Indiscipli-
nata loquela non assuescat os tuum. res-
erum in ea verbum peccati.* Sed vt est
Eccli. 19. 17. *Quis est, qui non deli-
querit in lingua sua?*

*Inde
verba
otiosa.*

Alterum hoc est, quòd in mul-
tiloquio multa verba sunt otiosa.
De quibus Saluator Matth. 12. 36.
loquēs dicit. *Dico autem vobis, quo-*

niam

niam omne verbum otiosum quod locutifuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij. Nihil æquè diuinæ bonitati displicet quàm otium, quod & vitium est, inter Sodomorum iniquitates relatum. Ezechiel. 16. 49. Quòd nec Deus patitur in operarijs in foro stantibus. Matth. 20. 3. 6. nec in adolescentioribus viduis, 1. Tim. 5. 12. 13. nec muliere forti, Prou. 31. 17. nec vlllo in loco. Nā vt est Eccli. 33. 29. *Mul-
tam malitiam, docuit otiositas.* Ac proindè, nec Christus, nec Pater celestis eam in lingua perferre potest: cùm, nec ipse Christus, nec Pater sit otiosus, iuxta id Ioan. 5. 17. *Pater meus usq; modò operatur, & ego operor.* Vt rem ergò otiosam non patitur, ita nec verbum otiosum, quin de eo reddenda sit ratio in tremendo die iudicij. D. verò Bernardus verbum otiosum vocat id quod sine vtilitate audientis

otium
vitandum.

Tri-
bus de
causis
verbū
otiosū
fugiē-
dum.

Quan-
ta maz-
teria
loquē-
di Chri-
stiano.

Tempo-
ris ra-
tio.

aut loquentis dicitur. Est autem
verbum otiosum triplici de causa
fugiendum. Primò, propter peri-
culum. Quicquid enim non ædi-
ficat audientes teste D. Bernardo
in Epistola, in periculum vertitur
audientium. Ambrosius serm. 22.
super Psalmum 118. Beati imma-
culati, inquit. Non mediocre peri-
culum est, cū habeas tanta elo-
quia Dei & opera quæ fecit, si præ-
termisissis illis, loquaris quæ seculi
sunt, vel audias. Tum secundò ne
tempus pretiosum, quo nihil præ-
tiosius habemus inutiliter amitta-
tur. Bernardus libro de confide-
ratione, Nemo, inquit, parui æsti-
met tempus, quod in verbis consu-
mitur otiosis: volat tempus irre-
uocabile, volat verbum irreuoca-
bile, nec aduertit insipiens quid a-
mittat. Et infrà. Cur perdis illud,
quo diuinam tibi repropitiare de-
bueras pietatem, properare ad an-

gelicam

gelicam societatem, suspirare ad
amissam hæreditatem, aspirare ad
præmissam felicitatem, excitare
remissam voluntatem, flere com-
missam iniquitatem. Quare dicit
B. Isidorus: Sicut falsitatis crimina
à proficientibus pertimescuntur;
ita otiosa verba à perfectis viris vi-
tantur. Tum tertio, propter dis-
cussionem extremi iudicii. Teste
enim ipsa veritate Matth. 12. 36.
*De omni verbo otioso in illo reddenda
erit ratio, ut paulò ante diximus.*

CAPVT XI.

*Loquaces ranis immundis esse similes, & ex
loquacitate scandala multa vsq; ad
mortem ipsam prouenire.*

Primùm est quòd loquaces quie-
tem aliorum penitus turbent,
ac proinde loquaces meritò ab ali-
quibus ranis similes habeantur Ae-
gyptiacis, quæ omnibus rebus mo-
lestiam attulerunt, quorum & o-
ris strepitus, molestissimus est, vn-

*Ranis
similes*

de Poëta qui de Philomela scripsit
inquit: Garrula limosis rana coa-
xat aquis. Sunt enim ranæ garru-
læ, terrenæ, viscosæ, & limosæ.
His iustè affligebantur Pharaon &
Aegyptij. Nam vt dicit, Exod. 8. 3.
4. Moyfes ad Pharaonem. *Ebulliet
fluvius ranas, quæ ascendent, & in-
gredientur domum tuam, & cubiculū
lectuli tui, & super stratū tuum, & in
domos servorum tuorū, & in populum
tuū, & in furnos tuos, & in reliquias
ciborum tuorum, & ad te, & ad popu-
lum tuum, & ad omnes servos tuos in-
trabunt rane.* Hæ sunt istæ ranæ lo-
quaces, quæ si irreperint in domos
religiosorum, omne ibi genus ho-
minum, & omnia loca conturbāt,
& defœdant. Prodit enim loquaci-
tas, quasi de ore draconis inferna-
lis, de ore bestię, & de ore Pseudo-
phrophetæ, vt ex eorum ore D.
Ioannes Apocal. 16. 13. *Vidit exire
tres spiritus immundos, in modum*

ranarum. Sic & in vita S. Domini-
ci, Diabolus totam locutoris do-
mum sibi vendicat. Vide D. Lau-
rentium Suriū in vita S. Dominici.

Diabo-
lus locu-
toris do-
mum
occu-
pat.

Secundò considerandum, quan-
ta scandala oriantur, & inquietu-
do ex lingua multiloqua. Nam vt
est, Prouer. 18. 21. *Mors & vita in*
manibus lingua. Quem etiam locum

Scanda-
dala
gignit

D. Benedictus suis discipulis capit.
2. suæ regulæ proponit : insinuans
scandala inde oriri posse, quæ tan-
dem ex rixis, susurrationibus, de-
tractionibus, contentionibus mor-
tem concilient : & sic vice versa
ex recta custodia, vitam. Nam vt
ait Chrysost. hom. 4. ad Baptizan-
dos media vtriusq; partis (inter vi-
tam scilicet & mortem) lingua est,
& si vtriusq; est, Dominus est. Nā
& gladius in medio positus, si qui-
dem fuerit aduersus hostes arre-
ptus, salutaris accipiendi reperitur:
si verò tenētis visceribus inferatur,

Vita
&
mors
in ling-
ua,
quomo-
do.

Ling
gua à
natura
munis
ta.

mortem præparat inferenti; non quia talis ferri natura, sed quia utē tis tale consilium est: ita & lingua æstimetur gladius in medio positus. Armetur aduersus peccata tua, non ad fratris plagam præparetur. Et ideo Deus eam velut muro duplici voluit circumdari. Nam dentium tegmine & labiorum custodia continetur, ne verba improuida garrulitate proferatur. Hæc ille,

CAPVT XII.

*Hæc scandala magis probantur ex contentio-
nibus, detractionibus, contumelijs, derisio-
nibus, injurijs & rixis, quæ ex lo-
quacitate proueniunt.*

Con-
tentio-
nes.

Primò, ex his scandalis nume- rantur contētionēs. Hinc Pro- uerb. 20. 3. *Honor est homini qui se- parat se à contentionibus, omnes stulti miscentur contumelijs.* Tales namq; similes sunt Iudæis, qui, Deut. 31. 17. semper contentiosè egisse per- hibentur à Moyse, instructi à sa-

piencia

pientia carnali, animali, diabolica. Iacob. 3. 14. 15. 16. Nam & opus carnis est, Gal. 5. 20. vnde pugnae verborum, 1. Tim. 6. 4. Act tandem ex ea conseruntur manus, & ad mortem vsq; decertatur.

Secundò, detractiones inde Detra-
ctio. proueniunt. Hinc Prou. 4. 24. *Re-
moue à te os prauum, & detrahentia
labia sint procul à te.* quia Psal. 100. 5. *Detrahentē secretò proximo suo, hunc
persequebar.* Hi enim agunt contra
id, Leuit. 19. 14. *Non maledices sur-
do, nec coram cæco pones offendicu-
lum,* id est, scandalum. Maledicit
furdo, qui detrahit absenti, qui
non audit; ponit offendiculum cæ-
co, qui incautum decipit. Rectè
ergò, Sap. 1. 11. dicitur. *Custodite vos
à murmuratione quæ nihil prodest, &
à detractione parcuè lingua, quoniam
sermo obscurus in vacuum non ibit; os
autem quod mentitur, maximè de-
trahendo, occidit animam.* Detra-

ctor enim nec hominibus nec Deo gratus. Vnde Prou. 24. 9. *Abominatio hominum, detractor.* Roman. cap. 1. vers. 30. *Detractatores Deo odibiles.* Et Prouerb. cap. 24. ver. 21. *Cum detractoribus non commiscearis, quoniam repente consurget perditio eorum, & ruinam utriusque quis nouit? Vide plura infra capit. 59. litera D.*

Derri-
siones
contu-
melia.

Tertiò, oriuntur derisiones, & contumeliæ, sed vt est Prou. 19. 29. *Parata sunt derisoribus iudicia: & mallei percutientes, stultorum corporibus.* Vbi verò derisor ibi & iurgia sunt, quibus eiectis, eijcitur & contumelia, vt est Prou. 22. 10, Alioquin Ecclesiast. 6. 1. *Contumeliam hereditabit malus, qui scilicet eam per linguæ continentiam non eiecerit.*

Iur-
gia.

Quartò, oriuntur iurgia, quæ etiam cessant susurrone subtracto.

Pro

Prouerb. 26. 20. *Cum defecerint ligna, exstinguetur ignis, & susurrone subtraculo iurgia conquiescent. Quæ & inter iactabundos sunt, vt est Prouerb. 28. 25. Qui se iactat & dilatat, iurgia concitat; qui vero sperat in Domino, sanabitur. Eadem stultus prouocat. Prouerb. 18. 6. 7. Labia stulti miscent serixis, & os eius iurgia prouocat. Os stulti contritio eius, & labia ipsius, ruina anime. Est autem proprium Apostatarum à Deo, & religione christiana, Ecclesiastica & Monastica, iurgia semper & omni tempore, ne dicam, loco seminare. Id quod in Luthero, Caluino, Buccero, Oecelampadio & similis farinæ hominibus videre est, de quibus verissimum id, Prouerbior. cap. 6. vers. 12. *Homo Apostata, vir inutilis, graditur ore peruerso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur malum, & in omni tempore**

*Apostate
descri-
prio
& os.*

iurgia

*iurgia seminat. Huic extemplo veniet
perditio sua, & subito conteretur, nec
habebit ultra medicinam. quod sa-
tis superq; patet ex infelici eorum
interitu. nec ab eo dissidet Sapiens
cum inquit; Prou. 17. 11. Semper iur-
gia querit malus, angelus autē crude-
lis mittetur contra eum.*

Rixæ.

Quintò, sic & de rixis dicen-
dum, quæ & inter opera carnis,
Gal. 5. 21. referuntur, quæ hinc
proueniunt. Quæ Prou. 26. 21. ho-
mo iracundus suscitatur & prouocat.
Prou. 15. 18. † 29. 22. *Qui verò, ut
est Prou. 17. 19. meditatur discordias
diliget rixas: & qui exaltat os suum
querit ruinas.* Hoc loco non est
sermo de Prophetis, & conciona-
toribus, qui ad correptionem alio-
rum rixari putantur. Vnde de se
Ieremias capit. 15. 10. loquitur, *Va
mibi mater mea: quare genuisti me
virum rixæ, virum discordia, in uni-
uersa terra? non fœneravi, nec fœne-*

rauit

rauit mihi quisquam, omnes maledi-
cunt mihi. Vtinam ad huiusmodi
rixas multi vterentur lingua sua,
ad religionem Christianorum, quā
Iudæi sectam vocarunt, cui vbiq;
Actor. 28. 22. contradicitur, de-
fendendam. Ad quem finem quòd
vti lingua sua debeant prophetae
& concionatores docetur infrà ca-
pite 57. numero 2.

Sextò recenset D. Paulus mul-
ta simul scandala 2. Cor. 12. 10.
Contentiones, æmulationes, ani-
mositates, dissensiones, detractio-
nes, susurrations, inflationes, se-
ditiones. De quibus vide latiùs in
Thesauro nostro Biblico, in sin-
gulorum titulis.

Scandala
multa.

CAPVT XIII.

*A lingua mortis periculum pendere docetur
exemplis sacrae scripturae, & Pita-
taci Philosophi.*

N Vnc videamus vno aut alte-
ro exemplo in medium ad-
ducto,

Mors.
Maria

Core,
Dathan,
Abiron.

ducto, quid mali pariat linguæ licentia. Maria soror Moyfi, cur lepra quasi mortua percussa? Num. 12. 8. 9. 10. Nunquid ex linguæ licentia, cùm teste Domino non timuit detrahare seruo Dei Moyfi? Core, Dathan & Abiron, quare vivos deglutiuit terra. Et descendunt in infernum viuentes? Num. 16. 30. Nunquid quia ex iinguæ licentia, cùm vers. 3. steterunt aduersum Moysen, & Aaron, dicentes: *Sufficiat vobis, quia omnis multitudo sanctorum est, & in ipsis est Dominus: cur eleuamini super populum Domini?* Semei filius Gera cur iussu Salomonis interfectus periit? nunquid ex linguæ licentia, qua Dauidem, Absolonē filium suum fugientem maledictis incescit, dicē: 2. Reg. 16. 7. *Egredere, egredere vir sanguinum, & vir Belial?* Quem licet Dauid non sit passus ab Abisai filio Saruix, ibidem ver. 9. interi-

mi:

mi : eius tamen linguæ petulan-
tiam Salomon morte vindicadam
censuit , eumq; vt est 3. Reg. 2.
46. per Banaïam filium Ioiadæ
trucidari fecit. Et id rectè qui-
dem, quòd parens eius ob mansue-
tudinem vlcisci noluit, filius vt sa-
pientissimus iudex iustitiæ gladio
punire voluit, cùm contra legem
Exod. 22. 28. datam, *Principi po-
puli tui non maledices*, ex Diametro
egerit. Et c. 21. 16. *Qui maledixerit
patri suo vel matri, morte moriatur.*
Et demum quòd grauiùs est tali-
bus, non temporalis tantùm mors,
sed sempiterna maneat.. Maledici
enim, à regno cœlorum. 1. Cor. 6.
10. arcebuntur. Atq; ita lingua ne-
quam, nulli quàm sibimetipsi per-
nitiosior; similes enim qui illa de-
prauantur sunt viperæ quæ adhæ-
sit quidem manui S. Pauli Actor.
cap. 28. 3. at illi nihil nocumenti
attulit, sed sibimetipsi soli, cùm

Mors
eter-
na per
linguā

Lingua ne
mini
quàm
sibi per-
nitio-
sior ex
emplo
viperæ

ab

*Iudæi
quàm
pluri-
mi ob
eam
occisi.*

*Ana-
charsis
de lin-*

ab eo ex manibus in ignem excus-
sa, igne consumpta fuit; ita lingua
nequam tandem cum epulonis di-
uitis Luc. 16. 14. lingua, æstuantis
gehennæ incendijs torquebitur.
Quid comemorem infinitam Iu-
dæorum multitudinem, quæ in de-
serto corruit, linguæ nimia licen-
tia? cùm terræ promissionis vt to-
to ferè capite 14. libri Numeri vi-
dere est, detraxit, maximè ver. 24.
30. 38. ita vt ex sexcentis tribus
millibus trecentis & quinquagin-
ta, à viginti annis & suprà Exod.
38. 26. Num. 1. 45. demptis & sa-
cerdotibus nullus illorum nisi Jo-
sue, & Caleph terram promissio-
nis aut ingressus est, aut ingredi
debuerit. Plura vide infrà capit.
14. numer. 3. vnde manifestissi-
mum est quòd præcedenti capite
ex Prouerb. 18. 21. diximus. *Mors
& vita in manu linguæ.* Hinc Ana-
charsis interrogatus, quid esset

in homine pessimum, & quid optimum? respondit, lingua. sentiens idem membrum plurimum prodesse, si recta ratione gubernetur, obesse verò si secus. vnde & Poëta quidam Christianus.

Nil melius lingua, lingua nil peius eadem.

Nobile lingua bonum, quæ fari in tēpore nouit.

Est tibi lingua malum, si fari in tempore nescit.

Lingua bonū eximium fuerit, si pauca loquaris.

Siq; modum seruas, dicetur lingua venusta.

Cui & id conuenit quòd de lingua censuit Pittacus inter septem Græciæ sapientes clarissimus. Hic enim ab Amase rege Aegypti immolatitia pecude donatus, ea lege vt inde partē quam videret pessimam, aliamq; quam existimaret optimam, ex eadem hostia remitterent regi (qui duas dissimilimas partes se recepturum expectabat) non duas discrepantes partes: verum vnicam exactam linguam misit, significans, in homine bona lingua nihil esse melius, mala nihil

gua iudiciū
quòd
optimā
ma sit
& pessima.

Pittaci simile de lingua iudicium.

esse

*Salamandra
similis
malorum
linguae*

esse nocentius. Est enim malorum lingua similis Salamandræ, de qua referunt Philosophi, quod quando pomum ascendit, omnes fructus eius iaculo suo pūgat, atq; inficiat. Ita Vincentius lib. tertio specul. moral. distinct. 3. parte prima fol. 146. Quomodo verò morte apud Persas afficiantur, qui silentium non custodiunt, dicemus capite vigesimo sexto, numero 4.

CAPVT XIV.

*Loquacium os & lingua est sagitta vulnerans,
que & scurrilitate plena, sentiet ma-
la, & more sepulchrorum fœ-
tore redundat.*

*Sagitta
vulnerans*

PRimum est, quòd os illorum sit sagitta vulnerans, de qua Dominus grauissimè apud Ieremiã cap. 9. 8. & cum lamento queritur, cùm ait. *Sagitta vulnerans, lingua eorum, in ore suo pacem cum amico suo loquitur, & occultè ponit ei in-*

fidias. Nunquid super his non visita-
bo, dicit Dominus? aut in gente hu-
iusmodi non vltiscetur anima mea?
super montes assumam fletum & la-
mentum, &c. Locus dictus sacræ
scripturæ conuenit cum Psalm. 27.
3. Hi sunt de quibus Psalm. 10. 2.
Ecce peccatores intenderunt arcum:
parauerunt sagittas suas in phare-
ra, ut sagittent in obscuro rectos
corde. Et Psalm. 63. vers. 4. Quia
exacuerunt ut gladium linguas suas:
intenderunt arcum rem amaram,
ut sagittent in occultis immacula-
rum. Subito sagittabunt eum, & non
timebunt; firmauerunt sibi sermo-
nem nequam. Talis est Prouerbior.
capit. 7. vers. 5 mulier extranea &
aliena quæ sua verba dulcia facit.
Quæ vers. 10. occurrit vecordi
iuueni ornatu meretricio, ad
decipiendas animas, donec vers.
22. Sagitta transfigat iecur eius.

Quali

Falsus
testis.

Quali & linguæ sagitta utitur falsus testis, de quo Prou. 25. 18. *Iaculum & gladius, & sagitta acuta, homo qui loquitur contra proximum suum falsum testimonium.*

Scurrilis,
litas,
stultiz
loquiū
turpis
sermo.

Secundū est scurrilitas ipsa linguæ, cui turpitudine & stultiloquiū iungi potest, de quibus vitādis præcipit D. Paulus Eph. 5. 3. cū inquit *Fornicatio autem, & omnis immunditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis sicut decet sanctos: aut turpitudine, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinet, sed magis gratiarum actio.* Et D. Benedictus cap. 6. suæ regulæ sic scribit: *Scurrilitates verò vel verba otiosa, & risum mouentia, æterna clausura omnibus in locis damnamus: & ad tale eloquium discipulum aperire os non permittimus.* Hinc & D. Hieronymus, qui scurrilitatē replicat, & cachinnis ora dissoluit, & aliquid profert turpitudinis, non

D. Be-
nedi-
ctus.

otiosi

otiosi sermonis, sed criminosi reus
tenetur. D. verò Bernardus lib. 2.
de consideratione c. 13. inter secu-
lares nugæ, nugæ sunt, in ore sacer-
dotis blasphemie. Interdū tamen si
incidant, ferēdæ fortassis, referen-
dæ nunquam. Consecrasti os tuum
Euangelio, talibus iam aperire illi-
citur, assuefacere sacrilegium est.
Idem. Verbum scurrile quòd face-
ti vrbaniuè nomine colorant, non
sufficit peregrinari ab ore, procul
ab aure relegandum est. Fœde ad
cachinnos mouēris, fœdius moues.

Os no-
strum
conse-
cratū
Euan-
gelio.

Face-
tume
vrbas
num
verbū.

Lo-
quax
sentiet
mala.
Samsō

Tertiūm est, quòd sentiet ma-
la. Hinc Prou. 13. 3. *Qui custodit os
suum, custodit animam suam, qui au-
tem inconsideratus est ad loquendum,
sentiet mala.* Si enim Samson ta-
cuiisset, & non reuelasset secretum
roboris sui, & problema Dalilæ,
Iudic. 16. 17. non fuisset captus,
& erutis oculis, vinctusq; catenis,
vers. 31. molendino destinatus, &

tandem cum aduersarijs mortuus
Eua idem sensit. Gen. 3.2. vbi cum
diabolo & serpente sermonem ha-
buit. Plura vide capite præcedenti.

Sepul-
chro
fœtido
similes

Quartum est, quod illorum
est simile sepulchro patenti. Vnde
Psalm. 5. 11. *Sepulchrum patens est
guttur eorum. Linguis suis dolosè agi-
bant, iudica illos Deus.* Quem loc.
& D. Paulus adducit, Rom. 3. 14.
Psalmo verò 13.3. venenum lingue
eorum addens, inquit. *Sepulchrum
patens est guttur eorum, linguis suis
dolosè agebant, venenum aspidum foras
labijs eorum.* Quorum os maledictio-
ne & amaritudine plenum est. Quod
si enim loquaces os habent clausum
foris sunt sepulchra dealbata, sicut
ti de Scribis, & Phariseis loquens
Christus, Matth. 23. 27. asserit, in-
tus omni spurcitia pleni. Ait enim
*Vae vobis scribe & Pharisee hypocri-
tae, quia similes estis sepulchris deal-
batis, quæ à foris parent hominibus*

speciosas

speciosa, intus verò plena sunt ossibus
mortuorum, & omni spurcitia. Vte-
nim patentibus sepulchris, intus
reconditus foetor erumpit, &
quæ ibi latitant venena, inde spe-
ctantes inficiunt. Sic cùm patet os
loquacium, omnis illorum quæ in
anima recondita fuit spurcitia, in-
de sese prodit. Qua de re vide D.
Chrysostomum in Psalmum quin-
tum, & D. Gregorium Nazianze-
num in oratione consolatoria, cū
pater eius ob grandinis taceret ca-
lamitatem. Rectè ergò quidam ta-
curnitate graueolentiam oris sui
excusarunt. Cuidam enim Euri-
pidi graueolentiam oris obijcien-
ti: Multa, inquit, in ore meo com-
putruerunt. Quo responso signifi-
cabat, se potuisse continere arcana.
Solent enim res in occultum lo-
cum congestæ, facile putrescere.
Vide Paulum Manutium libro 8.
Apophthegmatum.

Euri-
pides.

CAPVT XV.

Loquaciam lingua stultitiæ indicium, & subuersio hominis & ciuitatum.

*Stulti-
tie in-
diciū.*

AD primū quod spectat, re-
tē dicitur Eccli. 5. 1. *Ne te-
merè quid loquaris, neq; cor tuum sit
velox ad proferendum sermonem co-
ram Deo. Idcirco sint pauci sermones
tui. Multas curas sequuntur somni.
& in multis sermonibus inuenitur stulti-
tia. Nam Prou. 29. 11. Totum spi-
ritum suum profert stultus: sapiens
differt & reseruat in posterum. Hoc
verissimum esse, docet Salomon
Prouerb. 15. 2. vbi linguam sapien-
tum, & os stultorum quasi penicil-
lo depingens, inquit. *Lingua sapien-
tum ornat scientiam: os fatuorum e-
bullit stultitiam.* Est enim cor illo-
rum, velut olla plena aqua immun-
da, quæ vbi flamma Dæmonis, de
qua egimus capite 9. succenditur,
se continere nequit, quin ebulliat.
Cum verò fuerit hac flamma ho-*

mo garrulus succensus, bene de illo dicitur id, Eccles. 10. 14. *Stultus verba multiplicat.* Et Prou. 29. 20. *Vidisti hominem velocem ad loquendum? stultitia magis speranda est, quam illius correptio.* Et cap. 10. 14. *Sapientes abscondunt scientiam; os autem stulti confusio proximum est.* Et Eccles. 10. 12. *Labia insipientis, precipitabunt eum.* Prou. verò 18. 13. *Qui prius respondet, quam audiat, stultum se esse demonstrat, & confusione dignum.* Cauendum verò hîc est, quod monet Salomon, Prou. 26. 4. *Nè respondeas stulto iuxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis.*

Alterum est, subuersio hominum, de qua Eccli. 5. 15. *Honor & gloria in sermone sensati, lingua verò imprudentis subuersio est ipsius.* Et Prouer. 11. 11. *Benedictione iustorum exaltabitur ciuitas; & ore impiorum subuertetur.* Vnde & auditorum subuersionem ex contetione ver-

Sub
uersio
homi
num.

borum prouenientem. D. Paulus interdicit Timotheo, 2. Tim. 2. 14. dicens. *Noli contendere verbis: ad nihil enim utile est, nisi ad subuersionem audientium.* Rectè ergò Menander dixit. Lingua multorum est causa malorum. Et idem lingua multos ad perniciem pertraxit. Vide etiam quæ diximus suprà capit. 6. num. 1. & cap. 9. num. 2.

CAPVT XVI.

Loquaces sunt homines terreni, vanæ conscientie, & vasa inania.

Loquaces
terreni
sunt

Primùm patet, quia nihil nisi terrena loquuntur, idq; secundum D. Ioannis Baptistæ sententiam, qua inquit ad discipulos suos, Ioan. 3. 31. *Qui est de terra, de terra est, & de terra loquitur.* Ergò non loquitur sapientiam cœlestem, sed Iacob. 3. 15. terrenam, animale, diabolicam: ait enim, *Quod si zelum amarum habetis, & contentiones sunt in cordibus vestris: nolite gloria-*

ri & mendaces esse aduersus veritatē;
non est enim ista sapientia desursum
descendens, sed terrena, animalis, dia-
bolica. Vbi enim zelus & contentio,
ibi inconstantia, & omne opus prauū.

Secundū est, quod sua lo-
quacitate sunt ipsimet vani con-
scientiæ iudices, & quod in vanum
acceperunt animam suam; atq; id-
eò iuxta Psalm. 23. 3. neq; ascen-
dere ad montem Domini, neq; sta-
re in loco sancto eius poterunt.
Ratio datur Psal. 5. 10. *Quoniam*
non est in ore eorum veritas, cor eo-
rum vanum est. Psalm. 11. 2. *Dimi-*
nuta sunt veritates à filiis hominum,
vana locuti sunt unusquisq; ad proxi-
um suum, labia dolosa in corde, &
corde locuti sunt. Disperdat Dominus
vniuersa labia dolosa, & linguam ma-
gniloquam, &c. Porro de lingua do-
losa vide plura cap. 59. liter. D. nu-
mer. 6. Sic de falsis Prophetis dici-
tur, Ezech. 13. 8. *Locuti estis vana,*

Et vanæ con-
scientiæ

& vidistis mendacium: ideo ecce ego
 ad vos dicit Dominus Deus. Et erit
 manus mea super Prophetas, qui vi-
 dent vana, & divinant mendacium,
 in consilio populi mei non erunt, & in
 scriptura domus Israël non scribentur:
 nec in terram Israël ingredientur. Sic
 D. Paulus Tit. 3. 9. inquit. Stultas
 autem quæstiones & genealogias, &
 contentiones & pugnas legis deuita:
 sunt enim inutiles & vana. Sicut &
 D. Iacob. 1. 26. illius religio qui
 linguam refrenare nequit. Vide
 infra capit. 28. numer. 2. Indoles
 quoq; iuuenum ex loquela cogno-
 scitur. Vanus etiam sermo, inquit,
 Isidorus, vanæ conscientiae est in-
 dex, mores hominis lingua pandit,
 & qualis sermo ostenditur, talis a-
 nimus comprobatur. Idem libr. 2.
 Soliloquiorum. Vanus sermo ci-
 tò petit mentem, & facile agitur
 quòd libenter auditur. Prou. 15. 2.
 Os fatuorum ebullit stultitiam. Hinc

Indoles
 iuuenum
 ex ling-
 gua co-
 gnosci-
 tur.

Vanus
 sermo.

cum

cum diues quidam filium adole-
 scentulum ad Socratem misisset, vt *Socra-*
 indolem inspiceret, ac pædagogus *tes.*
 diceret, pater, ad te ô Socrates mi-
 sit filium, vt eum videres. Tum
 Socrates ad puerum, loquere in-
 quit, adolescens, vt te videam: si-
 gnificans ingenium hominis, non
 tam in vultu relucere, quàm in
 verbis, quòd ea sunt certissimum
 minimeq; dubium animi speculũ.
 Maximè verò religiosis, & Mona-
 chis conuenit ab huiusmodi ser-
 monibus vanis & risum prouocã-
 tibus abstinere. Nam Monachus
 teste D. Hieronymo in Epistolis *Mona-*
 plangentis habet officium, qui vel *chi ofa-*
 se, vel mundum lugeat, & Domini *ficiũ*
 pavidus præstoletur aduentum. *plange-*
 Sic & D. Chrysostomus hom. 59. *gere.*
 ad populum Antiochenum, mo-
 nasteria domum luctus & sedem
 lacrymarum vocat.

Tertiũ est, quod sunt vascu-

Babylō
lō vas
inane.

la inania, & homines qui seducuntur inanibus verbis. Quòd vetuit D. Paulus Ephes. 5. 6. fieri. Sic Ier. 51. 34. dicit filia Babylonis de Nabuchodonosore rege. *Reddidit me quasi vas inane.* Nam vt Babylon, quæ confusio dicitur, fuit vas omni gloria terrena plenum; & per Nabuchodonosorem qui planctū iudicij significat, reddita fuit vas inane; ita qui linguam hīc habuimus terrenam, & in terrenis, & otiosis, & vanitatibus gloriati sumus, vbi planxerimus iudicium de nostris verbis à DEO latum, videbimus omnia nostra vasa esse in rebus spiritalibus inania. Demum vt cum Plutarcho loquar in moralibus. Vt vascula prorsus inania facilè tinniunt; ita quibus minimum inest mentis, sunt loquacissimi, & quàm facillimè impatientiæ signa de se produnt.

CAPVT XVII.

Minus cauti in loquendo sunt ex viperarum progenie, & vrbes absq; muro.

PRimò, hi meritò dicuntur esse ex progenie viperarum: talenim progenie Phariseos exortos & D. Ioannes Baptista docet, Matthæi 3. 7. cùm inquit. *Progenies viperarum, quis demonstrauit vobis fugere à ventura ira.* Sic turbas Iudæorum, Luc. 3. 7. vocat genimina viperarum. Christus verò loquelam eorum coarguens, inquit, Matth. 12. 34. *Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui cùm sitis mali? ex abundantia enim cordis os loquitur.* Rectissimè verò eos progeniem viperarum vocat, eò quòd se insolenter filios Abrahæ iactarent. Matth. cap. 3. vers. 9. Ioan. 8. 39. & nequaquam opera Abrahæ facerent, aut vt Abraham loquerentur ad Dominum, qui di-

cebat

Viperarum progenies.

Pharisei & scribæ quomodo progenies viperarum

Ling
gua
Christi
loquē
dum.

cebat se cinerē & puluerem. Gen. 18. 27. Sed potiùs à parentibus malis, murmuratoribus, & detractoribus; vt patet suprà capit. 13. malè educati & foti. Immò vt Saluator inquit, Ioan. 8. 44. ex patre Diabolo, qui primò omnium Deo in paradiso apud primos parentes detraxit, vti & eius filij, qui Prou. 1. 30. detrahunt vniuersæ correptioni Domini. Diabolum autē vocatum serpentē & quidem antiquū, Apocalypsis D. Ioānis. cap. 12. 9. 20. 2. docet. Audiendus ergò D. Chrysostomus hom. 76. in Matth. dicens. Quemadmodum si Romanus fortè fuerit iudex, non percipiet rationes tuas, nisi latinè loquaris; Sic & Christus non audit, nec attendit, nisi lingua sua loquaris: vt ostium ita conformetur, vt os Christi sit, non opus est coloribus nec vlla materia, sola virtute, humilitate, mansuetudine; huiusmo-

di os maximè cōformatur. Os diaboli conditur maledictione, contumelijs, contradictione, periurio, mendacio. Diaboli linguam habet, qui vt Diabolus loquitur. Quæ supplicia non perpendimus, quando linguam nostram, qua Dominicam carnem degustamus, Diaboli spontè linguam efficimus? Hæc ille. Quid verò vipera ista, Diabolus scilicet, loquatur, Christus Dominus docet, Ioan. 8. 44. *Vos ex patre Diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere: ille homicida erat, ab initio, & in veritate non stetit: Quia non est veritas in eo: cū loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, quia mendax est, & pater eius.*

Secundū est, quòd loquaces sint similes vrbi sine murorum ambitu, quæ facilè patet hostibus. Hinc Prou. 25. 28. *Sicut vrbs patēs, & absq; murorum ambitu, ita vir qui*

Os Diaboli.

Diabolus mendax.

Loquaces sūt sicut vrbes sine muro.

non

non potest in loquendo cohibere spiritum suum. Quem locum explicans de religiosis & Monachis Smaragdus in cap. 4. regulæ D. Benedicti scribens, sic inquit. Monachus qui murum silentij non habet, inimici iaculis patet, quem tacite inimicus sine labore superat, quantò & ipse contra semetipsum per multiloquium pugnat. Dictæ Salomonis sententiæ conuenit id. Iob. 30. 14. *Quasi rupto muro, & aperta ianua irruerunt super me, & ad meas misérias deuoluti sunt.* Vt superius, cap. 8. locum hunc explicauimus. Sed aliter sponsa inquit, Cant. 8. 10. *Ego murus, & hubera mea sicut turris, ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens.* Quam reperi in silentio patebit infra ex capite 24. Si ergò verum est quòd dicitur, Prou. 18. 11. *Substantia diuitis vrbs roboris eius, quasi murus validus circumdans eum.* Nos no-

stras diuitias spirituales muro validissimo taciturnitatis, & silentij tueamur. Ad quam quoque rem faciunt ea, quæ suprà capite octauo numer. 1. diximus.

CAPVT XVIII.

Viginti quatuor incommoda lingue male ex capite 28. Ecclesiastici desumpta.

Primùm est vers. 10. *Abstine à* Lis.
lite, & minues peccata; homo enim iracundus incendit litem, quòd fit per loquelam, & vir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium immittit inimicitiam.

2. Est quòd lingua testificans adducat mortem, cùm inquit, ver. 13. *Certamen festinatum incendit ignem, & lis festinans effundit sanguinem, & lingua testificans, adducit mortem. Si sufflaueris in scintillam, quasi ignis exardebit: & si expueris super illam, extinguetur, utraq; ex ore proficiscuntur. Quòd magis patet ex superiori cap. 9. num. 1.*

3. Maledicto obnoxios reddit, vers. 15. *Susurro & bilinguis maledictus: multos enim turbabit pacem habentes.*

4. 5. 6. 7. 8. & 9. Traduntur vers. 16. *Lingua tertia multos commovit, & dispersit illos de gente in gentem, ciuitates muratas diuinitum destruxit, & domos magnatorum effodit, virtutes populorum concidit, & gentes fortes dissoluit.* Nota verò hoc in capite, linguam tertiam vocari linguam detractoris, & fusurronis; sic enim Chaldæus interpres in Prouerbijs linguam tertiam transfert, fortè quia tertius est, vni apud alterum detrahens.

10. 11. 12. & 13. Ponit vers. 19. *Lingua tertia mulieres viratas eiecit, & priuauit illas laboribus suis, qui respicit illam non habebit requiem, nec habebit amicū in quo requiescat.*

14. Commiuit ossa, vers. 21. *Flagelli plaga luorem facit: plaga*

autem

Lingua
tertia
quæ
quàm
mala.

Lingua
commi
nuit
ossa.

autem lingua comminuet ossa.

15. Interitum affert, vers. 22.

Multi ceciderunt in ore gladij: sed non sic quasi qui interierunt per linguam suam.

16. Est iugum ferreum & vinculum æreum, vers. 23. 24. *Beatus qui tectus est à lingua nequam, qui in iracundiam illius non transiit. & qui non attraxit iugum illius, & in vinculis eius non est ligatus. Iugum enim illius iugum ferreum est, & vinculum illius vinculum æreum.*

Linguae iugum ferreum.

17. 18. Mors nequissima, ver. 25. *Mors illius mors nequissima, & utilis potius infernus quam illa.*

19. & 20. Tradit, ver. 26. *Per seuerantia illius non permanebit; sed obtinebit vias iniustorum, & in flamma sua non comburet iustos.*

Flamma lingue

21. 22. & 23. Traditur vers. 27. *vbi & ostenditur qui in illam incidunt. Qui relinquunt Deum, incidunt in illam, & exardebit in illis, &*

non

*non exstinguetur. Quòd maxime patet in apostatis religionis Chritianæ, qui excommunicati in summas indies magis magisq; blasphemias erumpunt, vt patuit in Luthe-
ro excommunicato. Et immittitur in illos quasi leo, & quasi pardus ledet illos.*

*Vt leo
& pardus.*

*Casus
eius.*

24. Vltimum ponit incommodum, casum scilicet; & egregium ponit documentum vers. 28. 29. 30. *Sepi aures tuas spiritibus, linguam nequam noli audire, & ori tuo facito ostia, & seras. Aurum tuum, & argentum conflagra, & verbis tuis facito stateram, & frenos ori tuo rectos, & attende nè forte labaris in lingua, & cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, & sit casus tuus insanabilis in mortem.* Hinc Theophrastus Eresius dicebat, potius fidendum effræni equo, quàm verbo incomposito.

CAPVT XIX.

*Continet alia loquacitatis incommoda ex
sanctis patribus desumpta.*

QUod ad primū attinet, Ioan-
nes Climachus qui vixit año
Domini 340. in libro de scala spi-
rituali, in capitulo de loquacitate,
gradu II. breuiter nouē incommo-
da, ita depingit loquacitatis.

Loquacitas est ignorantie certū
argumentum, detractionis ianua,
scurrilitatis dux, mendacij opifex,
compunctionis desolatio, acedia
auctor siue euocatrix, somni præ-
cussor, intentæ fixæq; cogitationis
dissipatio, custodiæ exterminatio.

*Loqua-
citas
quid.*

Ioannes verò Abbas montis Si-
nai ita eam depingit apud auctore
malogranati lib. 2. dist. 2. capit. 7.
per vndecim incommoda. Multi-
loquium inquit est vanæ gloriæ ca-
thedra, per quam seipsam manife-
stare & pompaticè propalare, na-
turam habet. Multiloquium est in

spien-

Multi-
loquiū
quid.

ſipientiæ argumentum, detractio-
nis porta, manuſuctor ſcurrillita-
tis, mendacij miniſter, compun-
ctionis reſolutio, acuitatis intel-
ligentiæ diſperſio, acediaq; condi-
tor, diſſipatio mœroris, caloris &
feruoris frigefactio, orationis ob-
ſcuratio. Hæc ille. Hi ſunt loqua-
citiſſimi fructus, & loqua-
citiſſimi effectus, quibus multa alia
adijci poterunt, quæ ex ſequenti-
bus capitibus haberi poſſunt, maxi-
mè ex 59. Nunc ad commoda &
fructus taciturnitatis ſilentij & cu-
ſtodix linguæ progrediamur.

QVINQVAGINTA DVO
COMMODA ET FRUCTVS
taciturnitatis & cuſtodix
linguæ.

CAPVT XX.

*Silentium edificat, homines angelis ſimiles
reddit, & animam ſolicite
cuſtodit.*

In his commodis recensendis
erimus

erimus breuiiores, eò quòd contrariorum contrariæ sint rationes; ita vt qui rectè ex septendecim capitibus præcedentibus cognouerit incommoda loquacitatis, & lingue effrenis, faciliùs incognitionē veniat taciturnitatis & silentij.

Primum ergo in hoc capite sit, quòd valdè ædificat. In hoc enim sollicitus est D. Paulus 1. Cor. 14. 26. *vt omnia ad ædificationem fiant.* & 1. Thes. 5. 11. *Ædificate alterutrū sicut & facitis.* quòd & per silentiū fieri consuevit. Legimus siquidem in Vitis patrum, cum Theophylus Alexandrinus in Schitum venisset, fratres rogasse Abbatem Pambonem, vt quicquam proferret in ædificationem pontificis Theophyli. Qui respondit, si in taciturnitate mea non ædificatur; neq; in sermone meo ædificabitur. Quin & alius quidam senex dixit, vt idē auctor meminit, si voluerimus ta-

*Ædificat:
silentium.*

cere

cere, exēplum solum sufficit proximo.

*Red-
dit an-
gelis
simi-
les.*

Secundū est, quod reddimur angelis in cœlo similes: vbi Apoc. 8. 1. factum silentium. Quod si seruasset Lucifer, vtiq; non cecidisset, vt docuimus capite quinto. Angeli verò si in cœlo loquuntur, ora in laudes Dei soluunt. Vide plura capit. 2. numer. 1.

*Ani-
mam
custo-
dit.*

Tertiū est, quod animam custodit, & quidem ab angustijs, Proverb. 13. 3. *Qui custodit os suum, custodit animam suam.* Quā sollicitē verò animam custodire debeamus, diximus superiori capite 3. numer. 1. Hinc S. Arsenius præceptor duorum Imperatorum Honorij & Arcadij, in palatio constitutus, audiuit vocem cœlitus sibi dicentem. Arseni, fuge, tace, quiesce. Diuus quoq; Macharius, vt est in Vitis Patrum, sicut & præcedens exemplum, interrogatus à

quodam

quodam sene; qua ratione posset saluari. Respondit: oportet fugere homines, & sedere in cella, & pro peccatis iugiter lamentari, & quòd super omnes virtutes est, tam linguam cōtinere quàm ventrem. Vnde benè dixit Michæas cap. 7. 5. *Nolite credere amico; & nolite confidere in duce. Ab ea qua dormit in sinu tuo, custodi claustra oris tui.* Et certè si propter amicum & ducem etiam claustra oris conseruanda sunt, multò magis propter alios malos. Quales paulò ante ibidem idem Propheta depinxit vers. 4. *Qui optimus est in eis quasi paliurus, & qui rectus quasi spina de sepe.*

CAPVT XXI.

Per silentium & taciturnitatem homo ascendit super se, Beatitudinis fit particeps, & vero bono fruitur.

PRimò homo supra se ascendit, Homo quòd docet Ieremias in Thre. ^{super} *Sedebit solus* ^{se eleuatur} *silētio.*

tarus, & tacebit, & leuauit se supra
se. Vnicuiq; enim sufficit dicere cū
Dauidē Psalm. 54. 8. Ecce elongau
fugiens, & mansi in solitudine. Expe-
ctabam eum qui saluum me fecit a
pusillanimitate spiritus & tempestate.
 Verū si in secreto & recessu soli-
 tudinis vti solitarius sedebit, quod
 quietis est; & tacebit, quod cum
 prudentia & intellectu meditantis
 est; ea meditatione leuabit se super
 se, ad angelorum scilicet confor-
 tium, vt non tam homo, quā an-
 gelus cum Deo agere videatur.
 Hinc D. Augustinus, lib. 7. confes-
 sionum capit. 10. Intraui in intima
 mea duce te, & potui, quoniam fa-
 ctus est adiutor meus, (ad Psalm.
 29. alludit) Intraui, & vidi quali-
 cunq; oculo animæ meæ, super
 eundem oculum animæ meæ, su-
 præ mentem meam. Lumen Do-
 mini incommutabile, quod tu es,
 De qua re plura, infrā cap. 22. n. 2.

Homo
benè
recolle
ctus
qualis.

mini

Secundum est, quod illi beati-
tudo tribuitur. Hinc Eccles. 14. 1.

*Beatus vir qui non est lapsus verbo ex
ore suo.* Et iterum † 25. 11. *Beatus qui*

*habitat cum muliere sensata, & qui
in lingua sua non est lapsus; & qui*

non seruit indignis se. In quorum
numerum potest referri D. Iob,
de quo in summis angustijs & dire-
ptione omnium penè bonorum &
filiorum misero interitu constitu-
to, inquit scriptura sacra, Iob 1. 22.

*In omnibus his non peccauit Iob labijs
suis, neq; stultum quid contra Deum
locutus est.* Secus verò garrulam ip-
sius vxorem, in hæc verba cap. 2.
9. prorupisse, idem liber testatur.

*Adhuc in permanes in simplicitate
tua? Benedic Deo & morere.* Vxo-
rem quoq; Tobia eidem patienter
cæcitatem sibi obuientem, to-
lerantem, in hæc verba insultas-
se legitur, Tob. cap. 2. 22. *Ma-
nifeste vana facta est spes tua, & e-*

Beatis-
tudo
silētio
tribu-
ta.

leemosynae tuae modo apparuerunt.

Deo
frui
tur tac
ens.

Tertiò, silentij zelator vero bono quod in Deo est, fruitur. Vnde Thren. 3. 26. *Bonum est cum silentio prestolari salutare Dei.* Christum scilicet Dominum, de quo Luc. 3. 6, *Videbit omnis caro salutare Dei.* Vt de eo ante tot tempora Iacob Patriarcha. Gen. 49. 18, dixit. *Salutare tuum expectabo Domine.* Vt & Dauidem in solitudine fecisse, suprà num. 1. diximus. Atq; hac ratione Prou. 13. 2. *De fructu oris sui homo satiabatur bonis.* Fructus enim maximus oris est & silentij, videre Deum, de quo Exod. 33. 19. ipse Dominus inquit ad Moysen. *Ego ostendam omne bonum tibi.* Quod videre cupiens Dauid, inquit, Psal. 16. 15. *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* Atq; illa visione beatificata, zelatores silentij fruuntur & satiabuntur. Quàm malè ergo faciunt quidam religiosi, qui potius satiar

cibo

cibò & potu deliderant, & licentiùs gulæ desiderijs student, quàm silentij: Cùm ibi 1. Cor. 6. 13. *Esca ventri & venter escis, Deus autem hunc & has destruet.* In silentio verò, esca spiritualis menti, & mens escæ spirituali. Deus autem & hunc & illas perficiet, æterna fœlicitate.

CAPVT XXII.

Silentio deditus, est vt candela ardens in lucerna, & ad contemplationem & colloquium cum Deo optimè dispositus.

PRimò, homo pius, aut religiosus silentio deditus, est candela ardens in lucerna, quàm securissimè. Vt enim candela lucerna tegitur contra omnem vim venti, & tempestatis exurgentis, quibus impetita non extinguatur; ità qui cum B. virgine verba Dei abscondit in corde suo. & ea tegit silentio, licet & gladius doloris cor eius petat. Vti de facie tristi, Prouer. 25. 23. dicitur. *Ventus aquilo dissipat pluv.*

*Tacēs
vt can-
dela in
lucerna
ardens.*

uias, & facies tristis linguam detrahentem. Est tamen velut domus supra firmissimam petram ædificata, Matth. 7. 25. in quam si exurgant venti, & venerint flumina, ipsa immota persistit & illisos fluctus retrorsum in mare retorquet.

Dispo-
nit ho-
minē
ad col-
loquiū
cum
Deo.

Secundò, mirificè hominem ad contemplationem & colloquiū cum Deo disponit; cum enim magnus quidam dominus cum aliquo loqui contēdit, nihil æque desiderat, quàm vt cum silentio audiatur. Hinc Psalm. 49. 7. *Audi populus meus & loquar Israël, & testificabor tibi, Deus Deus tuus ego sum.* Vnde Climachus libro de schala spirituum li. capitulo de loquacitate, ait: Studiosus silentij appropriat Deo ipsi quæ iungitur, in abscondito cordis ad assistens illustratur ab eo. Hinc Ose. 2. 14. Deus loquens de anima quæ à Deo fornicata & ad ipsum cum pœnitentia redijt, inquit. *Domine*

*cam eam in solitudinem, & loquar ad
 cor eius. In solitudine siquidem, v-
 bi nullus est strepitus, sed summū
 à negotijs huius sæculi silentium,
 facilius & rectius auditur Deus, vbi
 dicere potest quiuis cum Dauide,
 Psalm. 50. 10. *Auditus meo dabis
 gaudium & letitiam, & exultabunt
 ossa humiliata.* Aliās vt est Ecclesia.
 Itici 32. 6. *Vbi auditus non est, non
 effundas sermonem.* In solitudine er-
 gò, Psalm. 28. 3. 8. *Vox Domini con-
 cutientis desertum. Vbi, commouebit
 desertum cades, id est, sanctitatis.* Ibi
 Ioan. 3. 13. videtur Christus in fi-
 gura serpentis exaltatus. Inde Isai.
 16. 1. *emittitur agnus Christus, do-
 minator terræ, de petra deserti ad
 montem filiæ Sion.* Ibi Christus
 Ier. 9. 12. est verum diuersorium
 viatorum, qui angustam & arctam
 Matth. 7. 14. salutis viam sunt in-
 gressi. Ibi queritur & inuenitur,
 Luc. 15. 4. *ouis centesima perdita.**

Solitu-
 dinis
 laus.

cum omnium angelorum congratulatione. Ibi idem Christus ieiunij præscribit leges. Ibi tentationum ostenduntur genera, & victoriæ modus, Matth. 4. demonstrantur; ibi liberè quiuis in medio noctis silētio dicere poterit cū Samuele, 1. Reg. 3. 10. *Loquere Domine, audit seruus tuus.* Quin & silētes audit Deus, vt inquit D. Basilus in exhortatione ad baptismū. Vide etiā quæ c. 20. num. 1. diximus.

CAPVT XXIII.

In silentio fortitudo & robur spirituale consistit, quod & freni rationem habet, & fundamentum est virtutum, nec non gratiam conciliat.

*Fortitudo
nostra
in silentio.*

Primū est, quod in silentio fortitudo nostra sita sit. Vnde Isa. 30. 15. *Si reuertamini & quiescatis, salui eritis: in silentio & speraui fortitudo vestra. Et nolulistis & dixistis. Nequaquam; sed ad equos fugiemus: ideo fugietis. Et super ve-*

locaſcendemus, ideo velocioreſerunt
qui perſequentur voſ. Mille homineſ
a facie terroriſvniuſ, & a facie ter-
roriſquinq; fugietis, donec relinqua-
mini, quaſi maluſnaviſin vertice
montiſ, & quaſi ſignuſuper collem.
Ergo forteſqui ſilent, imbelleſ
qui ſilentij legeſviolant. Sic Moy-
ſeſ, cūm ingruerat terror exerci-
tuſPharaoniſ, & Aegyptioruſ ſu-
per filiſIſraēl, Exod. 14. 14. in-
quit ad illoſ, Dominuſpugnabit pro
vobiſ, & voſ tacebitiſ. Sic Iudic. 4. 1.
Iahel in ſilentio confixit clauo ca-
put Siſare. Iudith quoq; volent
amputare caput Holoferniſ ora-
tioni & lachrymiſ ſilentium adhi-
buit. Sic enim dicitur Iudith 13. 6.
Stetitq; Iudith ante lectuſ orant cum
lachrymiſ, & labioruſ motu in ſilen-
tio. Hinc D. Ambroſiuſ in tit.
Pſalm. 38. O validuſ ſcutuſ cir-
cuſ ſeptæ munitiſ, ſilentium!
O fideliffimū ſtabilitatiſ fundamē-

Frænū
filēna
cium.

Ling
gua re
gis es
qui
quomo
do gra
darium
fiat.
Quo
modo
diaboli
vehic
ulum

tum, in quo si quis stare poterit, lubricum verbi timere non poterit. Secundum est, quod taciturnitas freni rationem habeat, & illi simile censeatur. Sicut enim, ut est Iacob. 3. 3. equis fræna in ora mittimus ad consentiendum nobis, atq; ita omne corpus illorum circumferimus; ita totus homo potest dirigi & cohiberi à linguæ bonæ silentio, ne in illa septuaginta octo mala, quæ superius à capite 3. ad 20. recensuimus, incidat. Hinc Chrysostomus hom. 54. in Matth. Magis, inquit, vertice capitis linguam tuam custodias. Regis quidem equus est lingua tua, si ei frænum immiseris doctrina tua gradarium effeceris. Ascendet in eum Rex & quiescet in eo; si autem nullo modo fræno domueris, sed huc atq; illic infrænem iactari permiseris, diaboli etiam vehiculum fecisti. Hæc ille. Pari ratione cum Deus,

ut vult, cohibet aut ducit homines
 dicitur uti fræno. Sic illud ponit in
 os Iob, Iob. 30. 11. In labijs Senna-
 cherib regis Assyriorum. Isa. 37.
 29. In maxillis Pharaonis regis Ae-
 gypti. Ezech. 29. 4. in maxillis
 Gog. Ezech. 38. 4. Vnde David &
 homines sine intellectu, & ad Deū
 non appropinquantes, describens,
 & pro iisdem Deum rogans, dicit:
 Psalm. 31. 9. *Nolite fieri sicut equus
 & mulus, quibus non est intellectus, in
 chamo & fræno maxillas eorum con-
 stringe, qui non approximant ad te.*
 Ecclesiasticus ergo rectè monet,
 cap. 28. 29. *Verbis tuis facito stete-
 ram. & frænos ori tuo rectos.* Atq; ita
 verè erimus similes, vna cum cu-
 stodia aliorum quatuor sensuum,
 viris quinq; qui 2. Mach. 10. 29.
 apparuerunt Iudæorum aduersa-
 rijs de cælo frænis aureis decori,
 ducatum Iudæis præstantibus. Et
 verum quoq; erit in eis qui fræ-

*Viri
 quinq;
 cum
 frænis
 aureis
 qui.*

num oris signaculo sanctæ crucis
muniunt, id quòd dicitur, Zach. 14.
20. *In illa die erit quòd super frænum
equi est, sanctum Domino.*

*Silenti-
um
est fun-
damentu
virtut-
um.*

Tertium, quòd sit ex virtu-
tum fundamentis, docet D. Am-
brosius lib. 1. de Officijs cap. 7. di-
cens. Silendi patientia, opportu-
nitas loquendi, contemptus diui-
tiarum, sunt maxima fundamenta
virtutum. Vide plura infrà cap. 31.
num. 2. Vide & præcedentẽ num. 2.

Quartum est, quòd gratiam
conciliet. Hinc Eccli. 32. 9. *Audi-
taceus, & pro reuerentia accedet tibi
bona gratia.*

CAPVT XXIV.

*Amator silentij, est bono gubernaculo nauis se-
milis: & quomodo per sententiarum quidam
ordinis D. Benedicti religiosus ignem
extinxit, idem & iras
mitigat.*

*Ling-
ua vt
nauis
guber-
nacu-*

Primum hoc loco est, quòd lin-
gua sit gubernaculo nauis si-

milis

milis, quòd qui rectè dirigit, facile in tutissimum portum deueniet. Sic Iacob. 3. 4. inquit: *Ecce & naues cum magna sint & à ventis validis minentur, circumferuntur à modico gubernaculo, ubi impetus dirigentis voluerit: Ita & lingua modicum quidem membrum est, & magna exaltat.* Post pauca verò meminit contentionum, quæ ex lingua oriuntur. Si ergò non attenderis linguæ & silentio, eris Prou. 23 34. *sicut dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator amisso clauo.* Aut gubernaculo; quo amisso necesse est, vt naus tua periclitetur, & tu cum naui naufragium patiaris.

Secundùm est, quòd impetù ignis

Silentium
impetum
ignis
extinguit.

extinguat, nō secus vt id sancti fecerunt per fidei donū, teste D. Paulo Heb. ii. 34. cuius rei exemplum tradit Thomas Cantipratanus Dominicanus, & Episcopi Cameracensis suffraganeus, qui vixit circa añum

Domini 1278. de quodam Radulpho tacente Benedictino lib. 2. exemplorum cap. 13. sic scribens. Affliginium monasterium Ordinis S. Benedicti in Brabantia religione probatissimum est, & in charitate præcipuum. In hoc cœnobio monachus erat ita silentio deditus, quod infra sexdecim annos ab ore eius nec vna verbi syllaba per tantum temporis audiretur. Contigit autem, sicut à Monachis ibidem audiuius, ut in claustro grauissimum ignis incendium grassaretur; Tunc idem Monachus, videns humanum auxilium non valere, mox se contulit ad diuinum, oransque paululum in silentio, linguam diu mutam in hæc verba laxauit. Stes ignis hac hora: flamma penitus coquiescas. Mira res: vim virtutis suæ oblitus est ignis, stetitque in verbo viri sancti, & flamma protinus est extincta. Hæc ille. Alludit au-

Et or ad id quòd Sapiens de Aarone
& exterminatore qui per incendiũ
vastabat ludæos rebelles, inquit.
Sap. 18. 22. *Verbo illum qui se vexa-
bat, subiecit.* Nota autem quòd il-
lud Affliginiente Monasterium v-
nioni etiam Bursteldensi in Ger-
mania celeberrimæ, sub eodem
ordine sese coniunxit & submitit
Capitulo annali, año Domini 1524.
in Imperiali Monasterio S. Lutge-
ri in VVerdena celebrato præside
Reuerendo D. Henrico Abbate
Bursfeldensi, com præsidentibus
Reuerendis Dñis Ioanne de Susa-
to Abdinkhouensi, ad cuius sepul-
chrum adhuc Dæmones eijciuntur,
& Frederico in Steina Abbatibus.

Tertiũ est quòd hoc ipsum
& in spiritali rixarum & conten-
tionum incendio, prælati facere
poterunt, cùm contentiosis silen-
tium imponunt. Hinc Prou. 26.
10. *Iudicium determinat causas: et*

*Rixas
mitis-
gar.*

qui

qui imponit stulto silentiū, iras mitigat. Quę & alijs rationib⁹ & medijs, vt suo loco dicetur, mitigari queūt.

CAPVT XXV.

*Silentium est iustitię cultus, & letitiā offert,
ad tutum portum deducit, malitiā
extinguit.*

*Silen-
tium
iustitię
cultus.*

Primū est, quōd silentium sit iustitię cultus, pax & securitas, atq; si iustitia nulla ratione meliūs coli queat, quā silentio & silentij pace & securitate. Hinc Isa. 57. 19. *Creavi fructum labiorum pacem.* Clariūs autem hæc tria, coniungit idē Propheta, Isa. 32. 17. dicens. *Et erit opus iustitię pax, & cultus iustitię silentiū & securitas usq; in sempiternū.* Qui enim alienis negotijs sese non imiscet & de alijs omnib⁹ (nisi charitas & officium aliud dictitet) tacet, de eo verē potest dici id, quōd de Christo Domino dicit Psalmista, Psalm. 75. 3. *Factus est in pace locus eius.* & de seipso dicere pote-

rit id Psalm. 118. 109. *Anima mea in manibus meis semper. & legem tuā non sum oblitus.* Quòd verò aliās, de diuitum huius sæculi felicitate terrena, communis vulgi opinione, Psalm. 143. 14. dicitur. *Non est ruina maceria, neq; transitus, neq; clamor in plateis eorum. Beatum dixerunt populum cui hac sunt.* Hoc de hominis silentis, spirituali, integro, vagabundis & garrulis minimè per uio ædificio, dici non minùs rectè poterit. Est itaq; silentium iustitiæ, pacis & sempiternæ securitatis quasi contuberniū, vbi Prou. 15. 15. *Secura mens quasi iuge conuiuium.* Quòd & sequenti numero patebit. & ex cap. 29. num. 3.

Secundùm ergò est, quòd letitiam affert, & in optimum portum deducit. Proverb. 23. 15. *Fili mi, si sapiens fuerit animus tuus, gaudebit tecum cor tuum: & exultabunt renes mei, cū locuta fuerint recla*

labia tua. Et Prou. 15. 23. *Laterar homo in sententia oris sui, & sermo opportunus est optimus.* Clariùs verò & apertiùs id tradit David, Psalm. 106. 30. cùm inquit, *Letati sunt quia filuerunt, & deduxit eos in portum voluntatis eorum.*

Mali
tiam
extin-
guit.

Tertiùm est, quòd malitiam extinguat. Hinc Eccli 19. 5. *Qui odit loquacitatem extinguit malitiam.* Sicut vice versa, Prou. 17. 20. *Qui peruersi cordis est, non inueniet bonum, & qui vertit linguam incidet in malum.* Vertit linguam qui ea à bono ad malum vtitur; vel qui peruersa loquitur. Vide de hac re plura suprà cap. 14. num. 3.

CAPVT XXVI.

Monasticam vitam silentij necessitas aliquibus suavit, exemplo cuiusdam militis; silentium est murus religionis; neq; silens perditioni est obnoxius, sed perfectionis argumentum præbet.

Primò, ob huius necessitatem quendam militem monasticà

vitam

vitam elegisse, tradit Vincentius in Speculo morali lib. 3. distinc. 4. part. 1. his verbis. Miles quidam seculo renunciaturus, ut vidit taciturnitatis necessitatem, suum vassallum ad Abbatem cuiusdam Monasterij misit, qui suo nomine peteret susceptionem ad monasticam vitam, sed interim mutum esse indicaret; promitteret etiam promptissimam ad omnia obedientiam, sed quid accidit? susceperunt studio & voluntate non lingua mutum; ignorarunt pium dolum. Contigit autem ut idem olim miles, tunc verò monachus, cum suo Abbate proficisceretur ad militem quendam morti proximum, quem ut vidit à dæmonibus in exitu miserabiliter dilaniari, contristatus est, fleuitq;: remeans verò ad cellam cum suo Abbate alius stipendia faciens occurrit, promittit re familiari disposita conuersionem.

Monasticam vitam suadet

Qui

Qui cū præcederet eos, viam tē-
tans lapsus de ponte submersus est.
Cuius animam dictus monachus
in monachi specie vidit ab angelis
in cœlum deferri; at cū risisset,
adiuravit eum Abbas in virtute S.
obedientiæ, vt si loqui posset, cau-
sam risus pronuntiaret. Qui ait:
Malè fecisti contra propositum
meum, faciens me loqui. Cui om-
nia postmodum narrauit, quæ vi-
derat. Quare Abbas obstupescens
ad tantam linguæ continentiam,
pedibus fratris sui prouolutus, &
repulsus est. Tādē frater in pro-
posito suo persistens, petijt in lo-
co quodam solitario includi, ne sæ-
pius silentij iura transgrediretur.
Hæc ille.

Silen-
tium
murus
religio-
nis.

Secundū est, quòd silentium
murus sit religionis, aut ciuitas bo-
næ & firmæ munitiois. Nam ve-
rū est quòd Prouerb. 25. 28. di-
citur. *Sicut urbs patens & absq; mu-*

rorum ambitu : ita vir qui non potest
 in loquendo cohibere spiritum.. De
 quo etiam egimus suprà capit. 16.
 Ita qui linguam domare potest, e-
 rit vrbs clausa, & murorum ambi-
 tu cincta : quæ opponit se aduerfa-
 rijs pro domo Domini. Secùs fa-
 ciunt loquaces, de quibus id dici
 potest quòd de Prophetis Israël
 Dominus apud Ezechielem con-
 queritur. Ezech. 13. 4. *Quasi vulpes
 in desertis, Prophetæ tui Israël erant.
 Non ascendistis ex aduerso, neque
 opposuistis murum pro domo Israël
 ut staretis in prælio in die Domini.
 Hic est iste silentij murus, qui
 cum antemurali Isai. cap. 26. vers.
 1. ponitur in vrbe fortitudinis no-
 stræ Sion.*

Tertiùm est, quòd silentio
 deditus perditioni non est obno-
 xius. Vnde Prouerbior. cap. 29
 vers. 27. dicitur. *Verbum custodiens*

Perdi-
 tioni
 non fa-
 ci ob-
 noxios

*filius extra perditionem erit. in cuius
via lassati sunt impij. Sap. 5. 7. & ma-
ximè ipse Antichristus, qui 2.
Thes. 2. 3. filius perditionis dici-
tur, sic eius asseclæ & magistri mē-
daces. 2. Pet. 2. 1. Introducent se-
ctas perditionis, superinduentes
sibi metipsis celerē perditionem:
quorum quoq; vers. 3. perditio non
dormitat: vti & ad suam perditio-
nem tam D. Pauli Epistolas quàm
reliquas scripturas indocti & in-
stabiles homines depravant, teste
eodem D. Petro, 2. Petr. 3. 15.*

*Ad
perfec-
tionis
augmē-
tum
cōfert.*

*Quartum est, quòd ad perfe-
ctionis augmentum plurimùm
conferat. Id apertissimis verbis
docet D. Iacobus capit. 3. 2. cū
inquit: In multis offendimus omnes.
Si quis in verbo non offendit, hic per-
fectus est vir, potest etiam fra-
no circumducere to-
tum corpus.*

* *

CAPVT XXVII.

*Taciturnitas reddit nos hominibus placabiles,
nec pœnitet tacuisse, præmia quoq; mere-
tur silentium seruans: quòd doc-
etur exemplo Echelredi
& Sacristæ.*

PRimum est, quòd taciturnitas
reddit nos hominibus placabi-
les, teste Archelao. Teste verò So-
lone, nullus stultus hominib; pla-
cere potest, quòd maximè cõuenit
cũ dicto Eccli. 20. 13. *Sapiens in ver-
bis seipsum amabilem facit.* Contra
verò vers. 5. *Est odibilis qui pronus
est ad loquendũ.* Sic teste Vincentio
in speculo mor. lib. 3. dist. 3. part.
1. Philosophus quidam vni hanc
doctrinam dedit. Serua vocis & si-
lentij temperamentum, & si loqui
libuerit, sic loquaris, vt aliàs libe-
tiùs audiaris. Interrogatus quoq;
Pythagoras, quomodo quis homi-
nibus placere posset, respondit; si
gesseris optima, & locutus fueris
pauca.

Secun-

Non
pœni-
tet ta-
cuisse.

Secundùm est, quòd silentio dediti (nisi officium eorũ aliud requirat) non solent pœnitere se tacuisse. Hinc vt meminit Vincen- tius in speculo historiali lib. 4. cap. 14. Xenocrates Chalcedonensis Philosophus, cùm in conuiuio cæ- teris multa garrientibus solus ni- hil diceret, interroganti, quare v- nus omnium taceret, respondit : Quoniam locutum fuisse pœnituit me aliquando, siluisse nunquam. Quod Plutarchus in libello *τῶν ὑγιῶν* tribuit Simonidi. Hinc Cato libro primo.

Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse loquutum.

Vnde D. Ambrosius libr. 1. Officiorum. Quamplures vidi loquendo in peccata incidisse, vix quempiam tacendo: ideoque tace- re nosce difficilius est, quàm loqui. Scio loqui plerosq; cùm tacere ne- sciant.

Tacēs
præ-
mium

Tertiũ scilicet, quòd filens

præmium

præmium mereatur, docet Vincē-
tius in speculo historiali lib. 25. ca-
pit. 13. sequenti & lepidō exemplo,
ita scribens. Anno Henrici secun-
di Imperatoris decimo nono, E-
chelredis quidam nomine, Danos
fugiens, venit Northmanniam ad
Richardum fratrem vxoris suæ
Emmæ filium Richardi ducis, qui
cœnobium Fiscanense, quod pater
suus inchoauerat, perfecit. Hic no-
ctibus custodias famulorum fal-
lens, ad matutinas monachorum
ibat, genua flectens in oratione
vsq; ad lucem. Quadam nocte sic
faciens, ostium monasterij inue-
nit obseratum, qui excusso violen-
ter pessulo, soporem Sacristæ tur-
bavit, qui surgens à somno & vi-
dens eum plebæo amictu vestitum,
in capillos inuolauit & multos co-
laphos intulit. Ille incredibili
patientia nec responsum ei dedit.
Postero die in Capitulo quærelam
deposuit

deposuit, & monachum illum ad vicum Argennas sibi præcepit occurrere, minitans se sic vindicare quòd tota de hoc Gallia loqueretur. Die dicto monachus à iudicibus adiudicatus est, quem ille mox absoluit, & vicum eundem qui optimi vini ferax est, officio sacristæ addixit, pronuntians eum optimum esse monachum, qui benè custodiens munus iniunctum, nec etiam iratus silentium fregit.

CAPVT XXVIII.

Silentium proximum Deo facit. Est prudentiæ signum, & à purgatorio liberat.

*Proxi-
mum
Deo
facit.*

PRimum, quòd scilicet proximum Deo faciat, patet. Nam & Deus in sacris literis tacere dicitur. Isa. 57. 11. *Ego tacens, & quasi non videns. Qui & tacet deuorante & conculcante impio iustiores se.* Heb. 1. 3. Quin & peccatores multa faciunt, ad quæ Deus tacere dicitur, vti pa-

tet

tet, Psalm. 49. 21. Hinc Isa. 42. 14.
*Tacui semper, filii, patiens fui, sicut
 parturiens loquar, dissipabo, & absor-
 bebo simul.* Sic Deus tacet cū do-
 mus eius facta est in exustionem.
 Isa. 64. 11. & desiderabilia eius in
 ruinam.

Secundò, est signum pruden- *Est si-*
 tiæ & doctrinæ. Prou. 11. 12. *Vir pru-*
dens tacebit. Eccli. 19. 28. *Est tacēs*
gnum
prudēs
tia.
 & ipse prudens. Amos 5. 13. *Prudens*
in tempore illo tacebit, quia tempus
malum est. Prou. 17. 27. *Qui mode-*
ratur sermones suos, doctus & prudens
est. Vnde Theotistus Philosophus
 teste Vincentio in speculo morali
 lib. 3. dist. 3. part. 5. rustico in con-
 uiuium tacente dixit. Ex doctis hoc
 solum habes quòd taces. Plura pa-
 tent ex cap. 29. num. 5.

Tertiū est, quòd à purgato- *A pur-*
 rio liberat, id probatur exemplo *gatoe-*
 sequenti, quòd tradit Vincentius *rio li-*
 in speculo historiali, lib. 26. cap. 5. *berat.*

in hæc verba. Frater quidam Durannus nomine de Bredon, prius idiota apparens, postea Molyacensis Abbas, non incongruus, deinde ad Tholosanum Episcopatum sapientiæ prærogatiua promotus, inter operarios agriculturæ Dei merito sollicitudinis & industria claruit. Hic circumspectus per cætera, verba risum mouentia sæpe incautiùs proferebat. Qua de re venerandus pater Hugo Abbas, cuius monachus fuerat, multoties eum increpans, nec satis proficiens, de futuro interminans Prophetice sic commonuit: Ecce frater charissime nisi ludicra vero monacho prorsus interdicta, viuens dimiseris, post mortem enormiter apparebis. Quod sanè vaticinium eo migrante constat fuisse completum. Nam Siguino Capellano patris spumoso ore apparens, postulauit flebiliter eius adiuamen, cui

noluit

noluit obedire, dum viueret. Hoc ubi Domino Abbati Siguinus re- tulit, præcepit, vt fratres vna heb- domada pro defuncto taciturnita- tem proprij oris continuarent. Ad hoc septem fratribus electis, cæte- ris obedientibus, vnus eorum voti contemptor silentium interrupit. Rursus Pontifex eidem denuo re- uelatus est, valdè conquestus super illo fratre perfido, qui dum non siluit; sanitatem illius interpola- uit. Audiens ista pijsimus Hugo, præcepit, vt fractura silentij, quæ per vnum contigerat, aliorum se- ptem dierum silentio sarciretur; quo facto, anima Pontificis tertio reuelata, in statu Apostolico se exhibens, purgatori suo memora- to semperq; memorando Hugo- ni gratias suæ integritatis re- portauit. Hæc ille.

*Hugo-
nis Ab-
batis
pietas*

CAPVT XXIX.

*Silentio nihil pulchrius, ita ut & vitam pro eo
ponant Persæ & Anaxarchus, religiosi homi-
nis indicium, salutis acquirendæ cer-
tissimum medium, eo san-
ctius nihil.*

*Silen-
tio ni-
hil pul-
chrius*

Persæ.

*Anax-
archus.*

DE primò, quòd scilicet eo ni-
hil sit pulchrius Fraciscus Per-
trarcha sic scribit, Epistola 5. de re-
bus familiaribus. Legimus apud
Persas nihil fide sanctius, nihil pul-
chrius silentio, nihil loquacitate
deformius. Itaq; vel illud morte
custodiunt, hanc morte castigant.
Non est qui quocūq; supplicio, sui
regis pandat arcanum: si quis for-
tè contra fecerit nullo non sup-
plicio dignus habetur. Præclare.
Quid enim omnino facilius, quàm
tacere? Ad quid ergò utilis, aut cui
rei sit habendus idoneus, qui rem
longè facillimam implere nequi-
uerit? Hæc ille. Simile est apud
Paulum Manutium lib. 7. Apoph.
de Anaxarcho. Qui cùm à tyranno

Nico.

Nicocreonte torqueretur, vt confcios proderet, post multa in regem dicta conuitia, tandem per iracundiam, & linguæ amputationem minanti. Non erit, inquit, effœminate adolescens, hæc quoq; corporis mei pars, tuæ ditionis: simulq; dentibus abscissam, & commaducatam linguam in os eius irâ patens expuit. Quòd tantò maiori laude dignum, quantò volubilis linguæ continentia difficilior. Cum alioqui nihil videatur facilius, quàm silere. Vnde Chilon rogatus, quid esset difficile. Arcanū inquit, reticere. Sic Manutius lib. 2. Apophthechmatum.

Secundum, quòd scilicet religiosi hominis sit indicium, probatione non eget, cū id satis ex Iacob. i. 26. sit perspicuum, cū dicit. *Si quis putat se religiosum esse, non refranans linguam suam, huius vana est religio.* Nota verò hic, per

Reli
giosi
homi-
nis in-
diciū.

Reli
giosi
quis

religiosos non solos intelligi Clericos, Monachos, aut Eremitas, sed omne genus piorum & fidelium Deum agnoscētium & colentium. Nam ante Monasteriorum fundationē Act. 2. 5. viri religiosi, qui omninatione quę sub cœlo est, fuerūt. Sic tales Hierosolymis cōgregati in die sancto Pentecostes; fuit & cēturio, Act. 10. 2. antequā Christo nomen daret, vir religiosus & timens Deum. Neq; hoc solis viris, sed & sceminis nullo adhuc loco inter Christianas certò destinatis & conclusis tributum; quin & alijs; quales erant mulieres religiosæ, quas Act. 13. 50. Iudæi concitauerunt contra D. Paulum & Barnabam. Dicto loco D. Iacobi conuenit id D. Gregorij libro 5. Moralium. Praui sicut in sensu leues sunt, ita in locutione præcipientes, quia quæ levis conscientia concipit protinus leuior lin-

gua prodit. Vide plura capite 15. num. 2.

Tertiū est, quòd sit salutis acquirendæ certissimum medium. quòd patet ex doctrina D. Macharij, quam posuimus superiùs capite 20. numer. 3.

Quartū est, quòd eo nihil sanctiùs esse duxerint Persæ, vt supra numero 1. diximus. Religiosos igitur, quibus nihil sanctiùs esse debet: quibus maximè dicitur, Leuit. 11. 44. † 19. 2. † 20. 7. 26. *Sancti estote quia ego sanctus sum Dominus Deus vester.* Et Apoc. 12. 11. *Qui sanctus est, sanctificetur adhuc,* silentio vel maximè deditos esse oportet. Hinc quæ sanctissima erant in veteri testamento non omnibus patebant, sed in arca testamenti clausa seruabantur; vt vrna aurea habens manna, virga Aaronis quæ fronduerat, & tabulæ testamenti, vt testis est D. Paulus Heb. 9. 4.

Salutis indicium

Eo nihil sanctiùs.

Sicut vers. 1. & 2. dicit Tabernaculum in quo erat sanctum seculare velamento interceptum fuisse. Ac proindè Christus monet Matth. 7. 6. dicens. *Nolite sanctum dare canibus.* Qui scilicet os à latratu continere nequeunt.

CAPVT XXX.

Silentium est sapientiæ & intelligentiæ signum, thesaurum cordis conseruat, & eo nihil tutius.

*Sapien-
tiæ sig-
num.*

Primùm est, quòd sit sapientiæ signum, vt & intelligentiæ. Nam vt scribit Vincentius in speculo morali lib. 3. dist. 3. part. 1. Socrates inter alios Philosophos tacens, interrogatus vtrum hoc faceret ex inopia, an ex stultitia. Respondit: nemo stultus tacere potest. Idem legitur de Damarato: cui conuenit & id, Prouer. 17. 28. *Stultus quoq; si tacuerit, sapiens reputabitur, & si compresserit labia sua, intelligens.* Vnde Iob 13. 5. ad ami-

cos loquens, inquit. *Utinam taceretis, ut putaremini esse sapientes.* Nam Prouer. 10. 14. *Sapientes abscondunt scientiam; os autem stultorum confusio proximum est.* Et v. 31. *Os iusti parturiet sapientiam.* Quo innuitur nondum eam propalari: & addit. *Lingua prauorum peribit.* Vide etiam ea quæ diximus superiori capite 9. num. 1. & capit. 26. num. 1. & cap. 27. num. 2.

Secundum est, quod thesaurum in agro cordis nostri & religiosi absconditum Matth. 13. 44. conseruat, ne loquacitate prodatur & diripiatur. Nā vt in Christo sunt absconditi omnes thesauri sapientiæ & scientiæ. Col. 2. 3. ita sapientia ab illo nobis est communicata; cuius, vt numero præcedenti diximus, silentium est indicium. Verum vt dicitur Sap. 7. 14. de sapientia. *Infinitus thesaurus est hominibus: quò qui vti sunt, participes fa-*

*Thesaurū
cordis
conseruat.*

*Et sunt amicitia Dei, propter disciplina
na dona commendati. Ut ergò omni
studio prudentis est thesaurum
rectè custodire, ne omnibus pa-
teat; sic & è re nostra fuerit os no-
strum à loquacitate prohibere.
Addo etiam ut non tantum benè
operiatur & claudatur; sed etiam
ut cautè custodiatur: tenemus e-
nim eum in vase admodum fra-
gili: qui facili lapsu collidi pote-
rit, dicente D. Paulo, 2. Cor. 4.
6. de Deo Optimo Maximo. Ipse
illuxit in cordibus nostris, ad illumi-
nationem scientie charitatis Dei, in
facie Christi Iesu. Habemus autem
thesaurum istum in vasis fictilibus, ut
sublimitas sit virtutis Dei, & non ex
nobis. Quæ verò fictilia & sublimia
sunt maxima animi attentione, &
quàm cautissimè conseruanda esse
nemo est qui ambigar. De lin-
guæ verò thesauro sic ait Menan-
der:*

*Menā-
der.*

Opti-

*Optimus est homini lingue thesaurus, & ingēs
Gratia, quæ parcis mensurat singula membris.*

Tertiū est, quòd ea nihil sit
tutiùs, vnde Franciscus Petrarcha
in prologo de vita solitaria inquit.
Silentio nil tutiùs his, quibus ob-
trectantium linguas euadere curæ
est. Addiderim & ego, quibus ni-
hil magis in votis est, quàm à sæcu-
li & mortis laqueis sese expedire,
& ad castra religiosorum conce-
dere, quòd ab exemplis cap. 13. &
similibus allatis, & capit 34. affe-
rendis, satis superq; eluceſcit. Vi-
de etiam quæ de securitate eius di-
ximus capite 24. num. 1.

CAPVT XXXI.

*Silentium vasis optimorum aromatum coop-
perculum, virtutum prima, in
quo & vita conſiſtit.*

PRimū est, quòd silentium sit
vasis in quo quàm plurima

*Silen-
tio nis
hil tu-
tius.*

*Silen-
tium
coop-
per-
culum
aroma-
tum.*

aroma.

aromata recondita sunt ad odorē
& vim eorundem referuandam o-
perculum. Quid enim cor nostrū,
nisi virtutum omnium & odora-
mentorum spiritualium recepta-
culum? Quo Eccli. 24. 20. sapien-
tia vt cinnamomum & balsamum
aromatizās dedit suauitatem odo-
ris; in quo est odor notitiæ Dei &
Christi, quem 2. Cor. 2. 14. mani-
festauit per Apostolos in omni lo-
co. Quare & nos omnes ibidem,
vers. 15. *Christi bonus odor sumus Deo
in ijs qui salui fiunt, & in ijs qui per-
eunt: alijs autem odor mortis in mor-
tem, alijs odor vite in vitam.* Adde
etiam cū nobis currendum sit, vt
cōprehendamus, curremus, Cant.
1. 3. in odore vnguentorum Chri-
sti. Cuius odor, Eccli. 24. 21. vt
balsamum non mistum: quòd om-
nes odores superat: quòd ne eua-
poret & euanescat, omnium coo-
perculorum optima taciturnitate

conseruandum erit. Alias vt est Eccli. 20. 3. *Sapiens in verbis seipsum amabilem facit, gratia autem fatuorum effundentur.* Vnde Seneca. Nihil æquè proderit quàm quiescere & minimum cum alijs loqui, & plurimum secum. Huc etiã spectant quæ cap. 15. num. 1. diximus. His adde quòd apud Iudæos vasa omnia desuper opercula habere debuerunt: Alioquin vt est Num. 19. 15. *Vas quòd non habuerit operculum, nec ligaturam desuper immundum erit.* Ità anima nostra nisi operiatur & ligetur silentio, munda esse minimè poterit.

Secundùm est, quòd silentium sit prima virtutum. Vnde Cato li. 1. *Virtutem primam esse puto cōpescere linguam.* Quòd cum illis, quæ diximus suprà cap. 22. num. 3. conuenit.

Tertiùm est, quòd per silentium conseruetur vita hominis.

cùm

Silen-
tium
prima
virtu-
tum.

Conser-
uat vi-
tam
homi-
nis.

cùm corporalis vt patet ex cap. 11. & 13 tùm maximè spiritualis. Vnde Prou. 18. 20. *De fructu oris viri replebitur venter eius; & genimina labiorum ipsius saturabunt eum. Mors & vitam manu lingue, qui diligunt eam, comedent fructus eius. Et capit. 10. 11. Os iusti, vena vite, & os impiorum operit iniquitatem. Quæ vena non facile scindenda ne spiritus euanescent. Et de perfectissima vita loquens Dauid, Psalm. 33. 13. Quis est homo qui vult vitam, diligit dies videre bonos? Prohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum. Diuerte à malo, & fac bonum: inquire pacem & persequere eam. Similia, 1. Pet. 3. 10.*

CAPVT XXXII.

Continet vigintiocto encomia & laudes silentij & taciturnitatis ex sanctis Patribus desumptas.

Primò omnium Ioannes Climachus septendecim tacitur-

nitatis qualitates loco superius citato sic prosequitur. Taciturnitas in cogitatione mater est orationis, captiuitatis reuocatio. Ignis diuini amoris obseruatio, cogitationum diligens inspectio, spicula hostium, carcer luctus, lachrymarum amica, memorie mortis operatrix, suppliciorum pictor, iudicij indagatrix, sagax mœroris subministratrix, inimica fiducie, ambitioſe doctrinæ aduersatrix, scientiæ adiectio, speculationis opifex, secretus in Deum profectus, occultus ascensus: qui peccata cognoscit continet linguam suam, qui verò loquax est, nondum seipsum, vti oportet, agnouit. Hæc ille.

Secundò. Ioannes Abbas Montis Sinai viginti duo encomia ponit, cùm inquit: Silentium est mater orationis, ignis custodia, Episcopus cogitationum, intentio pugnatorum, luctus colligatio, ami-

citia

citialachrymarum, mortis operator (intellige spiritualis) pœnæ æternæ pictor, iudicij æterni diligens inquisitor. mœstitię minister, confidentiæ propriæ inimicitia, tranquillitatis coniugalis conuietus, non apparens profectus; silentij amicus appropinquat Deo, ac libenter colloquens à Deo illuminatur. Cognoscens delicta tenuit linguam; qui verò multiloquus est nōdum cognouit seipsum sicut oportet, sollicitus de exitu, circumcidit sermones, & qui lucrum animæ possidet, quasi ignē auertit multiloquium, & quietem solitudinis diligit, os suum recludit qui nouit odorem ignis Altissimi, fugit homines quasi apis fumum. Hæc ille.

Exempla verò silentij videre poteris in toto decursu libri huius, maximè cap. 35. toto, & 47. num. 7. & hætenus de incommodis &

pericu-

periculis loquacitatis & fructibus silentij; nunc personas, tempora & loca silentij examinemus: & primò quidem, qui silere debeant, discutiamus.

QVIBVS COMPETAT TACERE.

CAPVT XXXIII.

Quis tacere debeat: & quòd hoc in genere omni homini conueniat: & in particulari ad olescentibus & discipulis, & linguarum donum habentibus.

Primò, id maximè inter omnia viuentia homini conuenit. Vnde D. Iacobus amantissimus, vt eius epistola testatur, silentij, capit. 1. 19. inquit. *Sit autem omnis homo velox ad audiendum: tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram.* Hinc & Seneca de moribus. In hoc incumbere vt libentiùs audias quàm loquaris, auribus frequentius vtere quàm lingua, colligitur

*In genere
nere
omnibus
conuenit
tacere.*

Line
gua du
plici
muro
cine
sta, v
num
os, due
aures.

Adole
scētes
taceāt.

Cato
Vticē
sis.

id quoque ex natura, quæ vnum tantum hominibus os & duas aures tribuit. Et Chrysoſtom. hom. 4. ad baptizandos. Deus linguam velut muro duplici voluit circumdari; nam dentium tegmine & labiorum custodia continetur; ne verba improuida garrulitate proferantur. Vnde Antisthenes Atheniensis adolescentem temerè garrientē hoc dicto corripuit, ob hoc binas habemus aures, os vnicū, vt plurima audiam⁹, loquamur paucissima.

Secundò, hoc in particulari in primis conuenit adolescentibus, & iuuenibus. Vnde Eccli. 32. 9. *Audiat tacens, & pro reuerentia accedet tibi bona gratia. Adolescēs loquere in causa tua vix, si bis interrogatus fueris, habeat caput tuum responsum.* Cato Vticensis etiānum puer, vt est apud Plutarchum in vita eius, cū sibi vitio daretur taciturnitas, dixit. *Carpeant taciturnitatē modò vitā pro-*

bent.

bent. Tum demū abrumpam hoc meum silentium, cum ea loqui poterō quæ sunt indigna silētio. Cleantes cuidam petenti aliquod dictum, quòd Cretio filio suo occideret, protulit ex Electra, tace, tace, tenue vestigium. Innuēs pueris maximè conuenire silentium.

Tertiò, cōuenit discipulis. Hinc id Eccli. 18. 19. discipulis benè inculcandū erit. *Ante iudicium para iustitiam tibi, & antequā loquaris discipe.* Vnde & D. Benedictus Monachorū in Occidēte Patriarcha suos discipulos instruens, cap. 6. regulæ suæ, inquit: Loqui & docere magistrū cōdecet, tacere & audire discipulo conuenit. Vnde & Seneca in moral. Tacere qui nescit, nescit loqui. Et summa omnium summarum hæc erit tibi: tardiloquum te esse iubeo, & propè erit tibi Deus. Et ibidem. Quòd diu tacueris id puto rectissimum. Hippocrates quoq; teste Hieronymo in Epistola ad

Disci-
pulis
conue-
nit.

*Paulus
Simplicis.*

Neopotianum, discipulos suos in sua verba iurare compulit, & iuramento extorsit silētium. Huic adde Pythagoram. Hic teste Sidonio epistola 21. aduenientibus discipulis prius legitur tradidisse silentij patientiam, quā loquendi mōstrasse doctrinam, atq; ita mutum sustinuit in sua Cathedra quinquēnium. Quibus addo ex Vitis sanctorum Patrum exemplum Pauli cognomento Simplicis, discipuli S. Anthonij: qui cū ex animi simplicitate quēreret, esset ne Christus prior Prophetis; insulsam interrogatiunculam silentio diluere iussus, per triennium nemini proloqui quicquam est ausus. Itaque quæ dictu digna aut indigna haberentur tacendo vti discipulus didicit. De S. quoq; Thoma de Aquino vide caput 34. num. 6.

Tertiū est, cuius ratio habitata fuit in primitiua Ecclesia: de eo

qui

qui habebat donum linguarum, quòd licet erat donū Spiritus sancti, vt constat ex 1. Cor. 12. 10. eū tamen, qui hoc dono gaudebat, absente interprete utebatur D. Paulus in Ecclesia loqui, 2. Cor. 14. 18. sic inquit. *Si autem non fuerit interpretes, taceat in Ecclesia: sibi autem loquatur & Deo.* Quantò magis ergò illis continenda erit lingua, qui necdum donum linguarum obtinere meruerunt?

*Habēs
donū
lingua-
rum.*

CAPVT XXXIIII.

Cœnobitis id competit.

COENOBITIS autem & Monachis maximè conuenire silentium satis superq; patet regulas Patriarcharum singulorum ordinū diligenter scrutantibus. Quarum rerum exempla ex supradictis satis redduntur manifesta, idq; ex ijs quæ de sanctis quibusdam cœnobitis cap. 4. num. 1. † 8. num. 1. † 20. num. 1. † 24. n. 2. † 26. n. 1.

† 27.

† 27. numer. 3. † 38. numer. 3. & 47. num. 7. habentur.

*Aegy
ptiorū
Monachorū
silentiū
in tem
plo
quan-
tum.*

Quibus adde primò, quanta diligentia qualiq; circumspectio-
ne silentium ab Aegyptijs mona-
chis circa annum 435. seruatum sit,
vt tradit Cassianus lib. 2. de insti-
tutis Cœnobiorum capit. 10. vbi
inquit. Cùm igitur prædictas so-
lemnitates, quas illi synaxes vo-
cant, celebraturi conueniunt, tan-
tum à cunctis silentium præbetur,
vt cùm in vnum tam innumerosa
fratrum multitudo conueniat,
præter illum, qui consurgens Psal-
mum decantat, in medio, nullus
hominum penitus adesse credatur,
ac præcipuè cùm consummatur o-
ratio, in qua non sputum emitti-
tur, non excreatio obstrepit,
non tussis intersonat, non oscita-
tio somnolenta discussis malis &
hiantibus trahitur: nulli gemitus,
nulla suspiria, etiam adstan-

tes

tes impeditura, promuntur, nulla vox absque Sacerdotis precem concludentis auditur, nisi fortè hæc quæ per excessum mentis claustra oris effugerit, quæque insensibiliter cordi subrepserit, immoderato scilicet, atq; intolerabili Spiritus feruore succensa, dum ea quæ ignita mens in semet ipsa non præualet continere, per ineffabilem quendam gemitum, ex intimis pectoris sui conclauibus euaporare conatur.

Secundò, his adde quòd & cap. 15. eiusdem libri sic inquit. Finitis itaque Psalmis & quotidiana congregatione, sicut superius memorauimus, absoluta, nullus eorū vel ad modicum subsistere, aut sermocinari audet cum altero: sed ne quidem per totum diei spatium à cella sua progredi aut deserere opus quòd in ea solitus est exercere

Foris
eorum.
dem
quan-
tum si
lentiū.

præsumit: nisi fortè cū fuerint
ad officium necessarij cuiusq; ope-
ris euocati. Quòd ità explent fo-
ras egressi, vt nulla inter eos ser-
mocinatio penitus conferatur: sed
sic vnusquisq; opus iniunctum ex-
equitur, vt Psalmum vel Scriptu-
ram quamlibet memoriter recen-
sendo, non solum conspirationi
noxia, vel consilijs prauis, sed nec
otiosis quidem colloquijs, vllam
copiam vel tempus impertiat: o-
ris pariter & cordis officio in me-
ditatione spiritali iugiter occupa-
to. Summa namq; obseruantia cu-
stoditur, ne quisquam cum alio ac
præcipuè iuniores vel ad punctū
temporis pariter substitisse, aut v-
spiam secessisse, vel manus suas in-
uicem tenuisse deprehendatur: si
qui verò contra huius regulæ di-
sciplinam reperti fuerint aliquid
admisisse, vt contumaces ac præ-
uaricatores mandatorum, non le-

levis culpæ rei pronuntiati, suspi-
tione etiam coniurationis pra-
uiq; consilij carere non poterunt.
Quam culpam nisi in vnum cun-
ctis fratribus congregatis publica
diluerit pœnitentia, orationi fra-
trum, nullus eorum interesse per-
mittitur. Hæc ibi.

Tertiò, quantum verò silen-
tium in Monasterio quinque mil-
lium Monachorum sub Amona
Abbate seruatum sit, sic tradit cir-
ca annum 440. Palladius Hist, 48.
& Marcus Marulus Spalatensis,
circa annum 1482. lib. 4. dictorum
factorumq; memorabilium cap. 6.
vbi sic scribit. In Tabennensi Mo-
nasterio, quòd in eremo Scythio-
tica positum erat, Amona Abbas
mille quingentis Monachis præ-
fuisse dicitur. Et cum tot essent ho-
ris quibus silentium indictum e-
rat, sæpenumero aduenæ locum
adeuntes, neminem ibi adesse pu-

Taben-
nenses
5000.
Monach-
i
quan-
tum si-
lentium
seruēt.

tauerunt, donec interiùs ingressi, illos vnumquemque seorsum in suis cellulis orantes, aut aliquid aliud facientes conspicerent; adeò non strepitus aliquis, non susurrus, non saltem screatus audiebatur; deniq; multitudo solitudinem taciturnitate æquabat. Hæc ille.

Quartò, eodem Marulo teste Beonem quoq; Abbatem in Thebaidis deserto habitantem, in summo silentio vixisse accepimus, ita vt perquam raro loqueretur, nec nisi quantum exigere videbatur necessitas, taciturnitatem seruans, & simul officio fungens charitatis.

Quintò, Abbas Agatho, vt in Vitis Patrum legitur, lapillum ori per triennium imposuit, ne etiam si fari vellet expeditum illi foret.

Sextò, refert & Thomas de Kempis Canonicus regularis S. Augustini, qui vixit circa annum Domini 1471. de quodā fratre Or-

dinis

dinis Cisterciensis pulchrum exemplum. Fuit, inquit, in partibus superioribus, Monachus quidam Ordinis Cisterciensis, sollicitus custos oris sui, & claustralis disciplinæ diligens obseruator. Hic zelo deuotionis accensus, vix vnicum verbum in hebdomada loquebatur. Cui Abbas causa solatiij dixit. Frater, do tibi licentiam, quandoq; loquedi cum fratribus. Qui respondit. Pater Reuerende, nō desidero talem licentiam habere. Quod audiens Abbas, ædificatus est in responso fratris libenter tacētis.

Septimò, D. Thomam de Aquino lumen Ordinis Prædicatorum, teste Anthonino & Domino Surio in vita eius cū inter scholasticos versaretur, naturaq; taciturnus esset, & corporis habitu cæteris obefior, bouem mutum appellabant. Albertus verò Magnus magister eius, vbi ingenium

*Cister-
ciensis
religio
sus.*

illius disputationibus experiri coepisset, deprehendens quorsum eius tenderet silentium; Bos ille mutus, inquit, talem mox edet mugitum, ut sonum eius totus admiraturus sit mundus. Et cum omnium doctissimus euasisset, tunc sanè apparuit, quantum docilis taciturnitas, vanæ & arroganti loquacitati, esset præferenda.

Octauò, de Rudolpho Benedictino, Monasterij Affliginensis, diximus cap. 24. num. 2.

CAPVT XXXV.

Militibus & mulieribus conuenit silentium.

PRimò, conuenit militibus ut arcanorum & secretorum sint tenaces. Sic Antigonus rex Macedonum filio Philippo multis præsentibus percontanti ac dicenti: Quando castra mouebimus? Quid? inquit, num metuis, ne solus turbam non audias? Sic cuidam Tribuno

buno militum ex iunioribus per-
contanti, Luc. Cæcilium Metellum,
quid esset facturum. Si eius rei, in-
quit, scirem nisi tunicam esse con-
sciam, exutam in ignem coniecis-
sem.

Secundò, quòd mulieribus cõ-
ueniat, id respondet auctoritati S.
Pauli Apostoli, dicentis, 1. Cor. 14.
34. 35. *Mulieres in Ecclesijs taceant,*
non enim permittitur eis loqui, sed
subditas esse, sicut & lex dicit. Gene-
sis scilicet 3. 16. Si quid autem volumus
discere domi viros suos interrogent.
Ergò ne quidem permittit illis D.
Paulus, vt vel discendi gratia lo-
quantur in Ecclesia. *Turpe enim est*
mulieri loqui in Ecclesia. Ità vt D.
Hieronimus in epistola ad Pauli-
num Præsbyterum de diuinæ scri-
pturæ libris meritò conqueratur:
primò, quòd garrula anus sacram
scripturam doceat, antequàm discat.
Secundò, quòd, prò pudor, alij

discant à fœminis quòd viros doceant; cùm quasi vbiq; illis D. Paulus silentium indicat. 1. Tim. 2. 11. 12. 13. 14. *Mulier in silentio discat cum omni subiectione. Docere autem mulieri non permitto, neq; dominari in virum: sed esse in silentio. Adam enim primus formatus est, deinde Eva: & Adam non est seductus, mulier autem seducta in prauaricatione fuit.*

*Vxores
Iob &
Tobie
garrulæ.*

D. Hieronymus ad Celandrũ scribens. Sit intentus, ait, ac vigilans & aduersus peccata semper armatus animus tuus, sermo in omnibus moderatus & parcus, & qui necessitatem magis loquendi indicet, quàm voluntatem. Hæc ille. Quam doctrinam minus affectus fuisse duorum pientissimorum virorum Iob & Tobie garrulas vxores satis patet ex Iob 2. 9. & Tob. 2. 21, quæ meritò stultæ vocantur. Vide suprà capit. 9. numer. 3. & cap. 20. num. 2.

CAPVT XXXVI.

*Sacris monialibus id maximè competit,
quòd probatur horribili quor
dam exemplo.*

Primò, Diuus Hieronymus in
suis regulis Monialiũ, quarum
meminit Marcus Marulus libro 4.
citato capite 6. eas sceminei sexus
personas, quæ in monasterio sa-
cris initiatæ sunt instruens, in hæc
verba eas monet, silentij mo-
dum, tempora & loca obseruare.
Volo charissime, vt in conuentu
vestro, ter aut pluries in hebdo-
mada, exceptis festiuitatibus lo-
qui omnino, nisi urgente causa
perutili & necessaria, nullatenus
liceat, nec simul, nec cum alijs
extra. Diebus verò omnibus,
quibus & pro remedio, & pro
salute loqui conceditur, non sin-
gulis horis vacandum est verbis,
quæ vix proferri sine peccato
possunt: Sed hæc inuiolabilis

*Monia
lium
silen
tium.*

obseruatio vigeat, quòd singulis noctibus post peractam horam completorij, vsq; post missam, & à tertijs vsq; ad nonam sacra obseruentur silentia. Quatenus & linguæ Deum laudandi concedatur opportunitas, & inutilia verba penitus abscindantur. In choro verò Ecclesiæ ad diuinas laudes parato, dormitorio, cœnaculo, claustro, ac capitulo, omni tempore loqui non deceat, nisi ea quæ ordinata sunt in laudibus Dei, vt iam & tempus & locus religionis vestræ prædicent sanctitatem, & loquacibus compunctionem ingerant, & intrandi ad societatem vestram sancta desideria incitent, & affectus ad cœlestia moueantur.

ob silentium
multi
trahuntur
ad religionem.

Secundò, quàm verò studio-
sè id ab illis obseruandum sit, do-
cetur horribili quodam de loquaci
moniali exemplo, quòd D. Gre-
gorius tradit lib. 4. dialogorum

cap. 57. Vir namq; vitæ venerabilis Felix Portuensis Episcopus Sabinenſi prouincia ortus atq; nutritus eſt. Qui quandam ſanctimoniam ſceminam in loco eodem fuiſe teſtatur, quæ carnis quidem continentiam habuit, ſed linguæ proſacacitatem atq; ſtultiloquium non declinauit. Hæc igitur defuncta atq; in Eccleſia ſcpulta eſt. Eadem quoq; nocte cuſtos eiſdem Eccleſiæ per reuelationem vidit, quia deducta ante ſacrum altare per medium ſecabatur, & pars vna illius igne cremabatur, & pars altera intacta remanebat. Cumq; hoc ſurgens manè fratribus narraſſet, & locum oſtenderet in quo fuerat igne conſumpta, ipſa flammæ combuſtio ita ante altare in marmoribus apparuit; ac ſi illic eadem ſceminam igne corporeo fuiſſet concremata. Hæc ille. Quod exemplū illi qui ſacrarum virginum præ-

Hor-
ribile
exem-
plum
de mo-
niali
loquas
ce.

funt congregationibus & domicilijs si sæpius illis inculcauerint, rem fecerint suo officio dignam, & virginibus ad cautelam proficuum.

CAPVT XXXVII.

Pauper læsus, & populus audiens blasphemias, tacere debet.

Pauper læsus tacebit.

Porticus septuor in olympia.

Christus pauper & tacebit.

DE primò loquens Ecclesiasticus sic ait. Eccli. 13. 4. *Dives iniuste egit, & fremet, pauper autem læsus tacebit.* Tales pauperes pauci iam inueniuntur, sed læsi verbo vno, reddunt aliquādo septem, similes porticui in olympia quàm teste Plutarcho in moralibus septem vocam vocant, quòd pro vna voce multas redderet: ità locutullæi quidam, inquit, vel vno prouocati verbo sermonem imensum reddunt. Non ità id didicerunt à Salvatore nostro. Qui Psalm. 69. 6. † 108. 22. egenus & pauper. Et Psal.

85. 1. Inops & pauper. Et Psalm. 39.
 18. Mendicus & pauper. 1. Reg. 18.
 23. Tenuis & pauper. Et Zach. 9.
 9. Rex & pauper : tamen in sua
 sanctissima passione quasi agnus
 coram tondente se obmutuit, &
 non aperuit os suum. Isa. 5. 3. 7.
 1. Pet. 2. 23. In qua taciturnitate
 necesse est vt hoc tempore cū
 multorum diuitum refrixit chari-
 tas, sese exerceant illi religiosi, qui
 ex peculiari indulto, mendican-
 tium, sub diuersis Ordinibus, no-
 mine gaudent.

Alterū est, vt populus & communis plebs in taciturnitate
 se exerceant, cū hæreticorum
 quorum sermo. 2. Tim. 2. 17. *Ut
 cancer venenosus serpat*, blasphe-
 mias præterire non poterit. Cuius
 rei sibi sumant exemplum in po-
 pulo Iudæorum, cū Rapsaces à
 Sennacherib rege Assyriorum ad
 Ezechiā missus, horrendas in Deū

Populi
 silen-
 tium.

blasphe-

blasphemias, 4. Reg. 18. 2. Par. 32. & toto ferè capit. 36. Iſaiæ congeſſit. Quid autem ad hæc populus? mox addit verſ. 21. *Et ſiluerunt & non reſponderunt ei verbum. Mandauerat enim eis rex, dicens. Ne reſpondeatis ei. O quanta regis prudentia & populi erga regem de ſilentij mandato obſeruantia? Quam pij Chriſtiani ad hæreticorum & improborum blaſphemias meritò imitari tenentur.*

CAPVT XXXVIII.

Prophetis quoq; familiare fuiſſe ſilentium probatur.

*Prophetis
ſilentium
familiare.*

EX multis, ſufficit triū aut quatuor Prophetarum exempla recensere, vbi primò occurrit Regius Propheta Dauid, qui Pſal. 138. 4. ait. *Et omnes vias meas præuidiſti, quia nō eſt ſermo in lingua mea. Pſal. 38. 2. Poſui ori meo custodiam cum conſiſteret peccator aduerſum me: obmutui & humiliatus ſum, & ſilui à*

bonis,

bonis, & dolor meus renouatus est. Et Psalm 54 8. vt cap. 21. num. 1. Et cap. 42. num. 2.

Secundò, Ezechiel quoq; ex Ezechiel.
præcepto diuino tacere debuit. Vnde Ezech. 24. 16. inquit Dominus. *Fili hominis, ecce ego tollo à te desiderabile oculorum tuorum in plaga, & non planges, neq; plorabis, neq; fluēt lachryma tua, ingemisce tacens.*

Tertiò, exemplum petendum à Propheta Ieremia, qui in vtero matris sanctificatus fuit, iuxta id dictum Domini ad illum. Ierem. 1. 5. *Priusquam te formarem in utero noui te, & antequam exires de vulua sanctificauit te, & Prophetam in gentibus dedi te.* Tria certè egregia encomia & omni acceptatione digna, & maximè, in vulua matris sanctificatum fuisse, utiq; etiam in lingua, in qua non erat periculum alicuius casus. Nihilominus cùm iam destinatus esset muneri prophético,

phetico, quid inquit? Sequitur v. 6. *Et dixi, A, a, a, Domine Deus. Ecce nescio loqui, quia puer ego sum.*

Quartum est, de Propheta Iob, in quo silentij & arctioris in cellis custodiæ non adumbratum, sed verissimum exemplum eluxit, cum Iob 31. 34. loquens de susceptione pauperum, ob quam amicis contemptui erat, inquit. *Si expavi ad multitudinem nimiam, & despectio propinquorum terruit me, & non magis taciui, nec egressus sum ostium meum.* Prophetis tamen non semper tacendum esse, patebit infra cap. 57. num. 1.

CAPVT XXXIX.

Religiosis maximè & Sacerdotibus conuenit aliquando taciurnitas, quòd graui probatur exemplo.

Reli-
giosis
conue-
ni silē-
tium.

DE primis loquitur D. Iacobus 1. 26. *Si quis autem putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, huius*

vana

vana est religio. Nota ergò hoc certissimum medium esse ne seducamur à Dæmone, vt nos religiosi quàm exactissimè silentio studeamus, ne licentia loquendi abutentes à serpente cum Heua. 2. Cor. 11. 3. etsi simus in paradiso terrestri seducamur. Porro de fræno diximus capite 33. num. 2. De alijs vide caput 26. 34. & 35. Quòd verò religiosi nomine non tantùm intelligentur cœnobitæ, sed & alij docuimus suprâ cap. 29. num. 2.

Alterum est, sacerdotum aliquorum silentium; vti vnum adduximus suprâ à Seuero Sulpitio c. 34. num. 4. Vt verò Sacerdotes etiam qui sua lingua sacram hostiâ consecrant, quibus maximè lingua data ad orandû, psallendum, & legem Dei prædicandâ, videant quâ grauiter Deus vindicet si ea abutantur, sequēs exemplû ex libr. Apum subiungâ, vbi in hæc verba legim⁹.

Sacer-
dotum
silene-
tium.

Fuit

bile de
Sacer
dote
loquaz
ci ex-
emplū.

Fuit quoq; Sacerdos, nomine, non actu, ita linguæ vitio deditus, vt potius mentiretur quàm non infamaret criminibus socios ac cohabitantes. Hic ante mortem raptus est in furiā & tanta in se debachatus est cæde, vt proprijs dentibus linguam maliloquam dilaniaret, manderetq; & palàm cunctis ostenderet, quòd quia lingua sua dolosè egerat & venenum aspidū sub labijs eius, quasi sepulchrum patens guttur illius, fetorem teterimum exhalaret. Hæc ibi.

CAPVT XL.

Præter homines, & alia filere dicuntur.

Primò, Deus ipse vt suprà ostēdimus cap. 28. num. 1.

Secundò, Angeli, vt diximus capit. 20. num. 2.

Tertiò, Babylon filia Chaldæorum. Vnde illa. 47. 5. *Sed et tacens, & intra in tenebras filia Chaldæorum:*

deorum:

deorum : quia non vocaberis ultra
domina regnorum. Coniungit silen-
tium cum quiete & tenebris, in
quibus optima sit relectio, ma-
ximè quando aliquis meminit no-
uissimorum.

Quartò. Fluctus procellæ, Psal.
106. 29. *Et statuit procellam eius in
auram & siluerunt fluctus eius, & la-
tati sunt quia siluerunt.*

Quintò Habitantes in Insula,
Tyrus scilicet, Isa. 23. 2. *Tacete qui
habitatis in Insula, negotiatores Sido-
nis trās fretantes mare, repleuerunt te.*

Sextò, Mari iubet Christus ta-
cere, Marc. cap. 4. 39. *Et exurgens
comminatus est vento & dixit mari;
Tace, obmutesce. Et cessauit ventus
& facta est tranquillitas magna.*

Septimò, Mucro Domini de-
bet refrigerari & filere, Ier. 47. 6.
*O mucro Domini usquequo non quie-
sces? ingredi in vaginam tuam re-
frigerare & file.*

Octauò, Omnis terra, à facie Domini. Hab. 2. 20. & super regē Babylonis. Isa. 14. 7. Quæ & filuit tempore Machabæorum. 1. Machabæor. 1. 3. † 7. 50. † 9. 57. † 11. 18. 52. 2. Machab. 14. 4. Nonò ventus filuit in sermone Domini. Eccli. 43. 25. vt & patet ex Marci 4. 39. De quo numero quinto,

CAPVT XLI.

Non omni tempore loquendum esse.

HActenus docuimus quare tacendum & silendum sit, & cui silentium maximè conueniat, nunc verò ostendendum non omni tempore loquendum esse, & quo tempore vnicuiq; silēdum sit.

Non omni verò tépore loquendum, docent sacræ literæ, & in primis Ecclesiastes cap. 3. v. 7. cū inquit. *Tempus tacendi & tempus loquendi.* A quo non discrepat Ecclesiasticus c. 20. 5. *Est tacens qui inuenitur sapiens; & est odibilis, qui pro-*

cax est ad loquendum. Et vers. 6. Est tacens non habens sensum loquela: & est tacens sciens tempus aptum. Et v. 7. Homo sapiens tacebit usq; ad tempus: lasciuus autem & imprudens non seruabunt tempus. Quàm verò pulchrum sit, verba suo tempore promere, docet Salomon, cùm verba bona malis aut pomis aureis comparat, & tempus lectis argenteis in quibus reponuntur, dicens. Prou. 25. 11. Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo. Ex his omnibus facile colligimus quàm sit necessarium intelligere, quando nobis tacendum sit. Quòd nunc examinabimus.

QUANDO TACENDVM

AUT SILENDVM.

CAPVT XLII.

Primò tacendum in rebus aduersis, quòd probatur exemplo filiorum Israël, Dauidis, & Abbatis Pambonis.

Primò, in rebus aduersis tacendum esse, & cum patientia
silens

In rebus aduersis.

Filij
Israël.

silentium, potest colligi ex ijs quæ de paupere diximus superius cap. 37. num. 1. Hic sufficiat, quatuor exempla in mediū adducere, quorum primum est filiorum Israël. Hi enim in summa rerum aduersitate constituti ad silentium ut ad sacram ancoram confugere debebant, cum antrorsum, viderunt mare rubrum sibi transeundum esse, ubi nullum subsidium nauium conspiciebant: retrorsum verò Pharaonem & Aegyptiorum exercitum, cum curribus & equis eos ferociter insequentes. Tunc demum Moyse ad illos Exodi 44. 14. *Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis.*

David

Secundò, id videre est in rege Dauide, quid, is licet se verbis & armis vindicare potuisset, egerit, cum peccator aduersus eum confisteret, id scilicet, quod ipse de se testatur. Psalm. 38. 2. *Dixi: custo-*

diam

diam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator aduersum me, obmutui, & humiliatus sum, & filui à bonis: & dolor meus renouatus est. Quid ergò? vers. 4. Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea non exardescet ignis. Illi siquidem qui ad illud perfectionis genus deuenerunt, ad meditandum & ignem diuini amoris concipiendum sunt aptissimi. Eiusdem Dauidis lingua adhæsit faucibus eius, cum illum Psalm. 21. 16. multi petulantes vituli circumdederunt. Ex dicto quoq; Psalmo 38. D. Benedictus cap. 6. regulæ suos discipulos docuit esse silentij & taciturnitatis obseruantissimos.

Tertiò, hoc loco Scripturæ sacræ maximè se exercuit Pambo Abbas, cum etiam ipse discere prius quàm loqui proposuisset, ad illum qui trigesimū octauum Psal-

Pambo
Abbas

mum

mum sibi legere cœperat, dixit. *Custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea*: Sat est, inquit, reliqua audiam, cùm istud opere implevero. Multo deinde tempore post reuersus, cùm interrogaretur, cur tantum ad magistrum redire distulisset? nondum se illud quod didicerat perfecisse dixit, & Apostolicum esse præceptum: estote factores verbi, & non auditores tantum, & ut est Hist. tripar. libr. 8. capit. 1. Idem Theophilo Episcopo se aliquando adeunti, & aliquo sermone ab ipso spiritualiter refici petenti, respondit: si taciturnitate sua non reficiebatur, nec sermonibus eum refici posse. Hinc quidem die vitæ suæ iam supremo audacter affirmavit, ex quo eremum incolere cepisset nullum se vnquam protulisse verbū quod prolatū nollet. Perfecit ergo quod initio promiserat: Dixi, custodiam

vias.

vias meas vt nō delinquam in lingua mea. Quā igitur lætus, quam securus hinc discedebat, quē nullius propè culpæ consciū taciturnitas ipsa fecerat.

CAPVT XLIII.

Tacendum cūm angeli aut sancti nobiscum loquuntur, & cūm est sermo de iudicijs & permissionibus diuinis.

Secundò, tacendum est cūm angeli aut sancti nobiscum loquuntur, quòd maximè seruandū erit cūm eorum facta leguntur aut audiuntur. Hinc Danielis 10. 15. de angelo sibi mirabili specie. vers. 5. apparen- te, inquit. *Cumq; loqueretur mihi huiusmodi verbis, deiectum meum in terram & taci.*

Cūm angeli aut sancti nobiscum loquuntur.

Tertiò, cūm est sermo de iudicijs & permissionibus diuinis, ne eū in illis arguamus. Quòd quia fecit Iob sic de se, c. 39. 37. loquitur. *Qui leuiter locutus sum, respondere quid possum? manus meā ponam super os meū, Ver. 35. Unū locutus sum, quòd*

Manū
super
os po-
nere,
quid?

*utinam non dixissem; & alterum qui-
bus ultra non addam.* Nota ma-
num super os ponere, signum ta-
curnitatis est, in cuius rei signifi-
cationem Clemens Alexandrinus
lib. 5. Stromatum scribit Anachar-
sim Schitam dormientem sinistra
manu secretiora corporis loca te-
xisse: os autem dextera manu; quo
ostenderet oportere quidem v-
tramq; partem continere, sed ma-
ius esse linguam continere quàm
voluptatem. Vnde & D. Iob ada-
micos suos principes, cap. 21. 5. in-
quit, *Attendite me, & obstupescite;
& superponite digitum ori vestro,*
quòd eos fecisse dicit cap. 29. 8. *Vi-
debant me iuvenes, & abscondeban-
tur: & senes assurgentes stabant. Prin-
cipes cessabant loqui & digitum super-
ponebant ori suo.* Sed Apostata con-
trarium facit, qui non imponit ori
suo silentium per digitum: sed ut
est Prou. 6. 13. *digito loquitur, In*

omnibus

omnibus porrò templis Aegyptio-
rum teste Ioanne Pierio in Hiero-
glyphicis lib. 36. vbi colebatur Isis
& Serapis, simulachrum erat digi-
gito labris impresso; ostendens de-
dijs immortalibus silentium habē-
dum. In quos etiam ne licentiosi-
simus in loquendo, à Platone mo-
nemur. Sic & figillum in annulis
indicabat rerum agendarum silen-
tium. Vnde Alexander Macedo,
vt ibidem refert Pierius, cū ma-
tris epistolam calumnijs & accusa-
tione plenam aduersus Antipatrū
continebat, vna cum Hiphestione
vti solebat legisset, detractū digito
senatorium annulum ori illius im-
pressit, silentij monumentum. Hoc
pacto innuens vt arcana contine-
ret. Exemplum cū in signis de
amico fiducia, tū etiam huma-
nitatis egregiè, qui calumnias la-
tius spargi noluerit, licet inuisum
haberet Antipatrum.

*In
deos
ne licē
tiosi si-
mus in
loquen-
do.*

CAPVT XLIIII.

Diebus festis & maximè sancto Aduentus tempore magis taciturnitati studendum esse.

Diebus festis magis tacendum.

QVartum tempus est, cùm festi dies aguntur, & lex diuina audienda est; quòd probauimus superius cap. 36. num. 1. ex auctoritate D. Hieronymi, quòd idem probatur ex 2. Esd. 8. 11. vbi dicitur. *Leuita autem silentium faciebant in omni populo, dicentes: Tacete, quia dies sanctus est.* Quòd licet omnibus Christianis, maximè tamen re-
ligiosis notandum erit, vti & sequentia.

Diebus quibus præparamur ad maiores solemnitates.

Quintum est, cùm ij dies aguntur, quibus nos ad maiores solemnitates præparare debemus, vt tempore sanctæ quadragesimæ & Aduentus Domini, tam ad Resurrectionem Dominicam, quàm Natiuitatem magis piè celebrandam. Ad Resurrectionis enim Domini

cæ commemorationem silentium plurimum conducere docet Zacharias his verbis capit. 2. 13. *Sileat omnis caro à facie Domini quia consurrexit de habitaculo sancto suo.* De tempore verò sacri Aduentus est, quòd tum fuit tempus pacis, & Psalm. 75. 3. *In pace factus est locus eius.* In silentio autem pacem consistere docuimus capit. 25. num. 1. Clariùs verò hac de re dicitur, Sap. 18. 14. *Cùm enim quietum silentium contineret omnia & nox in suo cursu medium iter haberet, Omnipotens sermo tuus de cælo à regalibus sedibus profiliuit.* Similes sunt & illi dies festi, istis diebus quibus Deus præparauit hostiam suam, in sacrosancto missæ sacrificio; per quam sanctificat eos quos sua sanctissima vocatione dignatus est, vti dicit per Sophoniam Prophetam, Soph. 1. 7. *Silete à facie Domini, quia iuxta est dies Domini, quia preparauit*

Dominus hostiam, sanctificavit vocatos suos. De qua excellentissima & acceptissima hostia est id Psal. 39. 7. Heb. 10. 5. 9. Hostiam & oblationem noluit, scilicet taurorum, hircorum, vitulorum, ut apud Iudeos erant in usu, corpus autem aptasti mihi. Tunc dixi: Ecce venio, ut faciam Deus voluntatem tuam. In qua voluntate sanctificati sumus, per oblationem corporis Iesu Christi.

CAPUT XLV.

Silendum etiam cum multa dicuntur que scire videmur, cum tempora mala, & cum audimus blasphemias.

Sextum tempus est, cum multa dicuntur quæ etiam scire videmur. Quam doctrinam tradit Ecclesiasticus, Eccli. 32. 12. *In multis esto quasi inscius & audi tacens, simul & querens.* Contra eos qui iactantiæ causa & ut scioli videantur multa effutiunt non habita ratione loci, temporis, & personarum, qui-

buscum

buscum sermonem miscent. Vnde statim subiicit Ecclesiast. ibidem vers. 13. *In medio magnatorum ne presumas, & ubi sunt senes non multum loquaris.* Rationem dat Salomon, Eccli. cap. 9. 17. *Verba sapientum audiuntur in silentio, plus quam clamor principis inter stultos.* Huius rei exemplum habemus in Christo Domino, Luc. 2. 46. *Post triduum innecerunt illum in templo sedentem in medio doctorum, & audientem illos & interrogantem.*

Septimum est, quando tempora sunt mala & vigeant multa scelera; qua de re sic loquitur Amos 5. 11. 12. 13. *Idcirco pro eo quod diripiebatis pauperem, & pradam ecclesiam tollebatis ab eo, domos quadrolapide edificabitis, & non habitabitis in eis: vineas plantabitis amantissimas, & non bibetis vinum earum.* Quia cognoui multa scelera vestra, & fortia peccata vestra, hostes iusti acci-

Quand
do tem
pora
sunt
mala.

piantes minus & pauperes deprimentes in porta, ideo prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum est.

Cum
dicun-
tur
blas-
phemiae.

Octauum tempus est, cum audiuntur blasphemiae, cuius rei exemplum à Iudæis quos iussit Ezechias rex tacere ad blasphemias Rabfaces, Isa. 36. vt suprà capit. 37. num. 2. adduximus.

CAPVT XLVI.

*Quibus temporibus maximè conueniat
tacere religiosos.*

Tempore
orationis.

Nonum tempus omnibus conuenit, sed maximè religiosi, orationis scilicet, vti quoq; superius capit. 36. num. 2. ex D. Hieronymo docuimus. Quibus addenda ea quæ ex Cassiano lib. 2. de institutis cenobitarum cap. 10. adduximus in hanc sententiam capit. 34. num. 1. Vnde & D. Benedictus vult vt oratorium seu locum orationis summo cum silentio exeant, cum inquit cap. 52. regulæ Orato-

rium

rium hoc fit quòd dicitur, nec ibi quicquam aliud geratur, aut condatur. Expleto opere Dei omnes cum summo silentio exeant & agatur reuerentia Deo; vt frater qui fortè sibi peculiariter vult orare, non impediatur alterius improbitate; sed si alter vult sibi secretiùs orare, simpliciter intret & oret. &c.

Decimum tempus est in labore & opere manuum, commune tempus omnibus ferè Christianis, maximè religiosis; Sic enim inquit D. Paulus 2. Thess. 3. 11. *Audimus enim inter vos, quosdam ambulare inquietè, nihil operantes; sed curiosè agentes. Iis autem qui eiusmodi sunt, denunciamus & obsecramus in Domino Iesu Christo, vt cum silentio operantes panem suum manducent.* Duo hîc sunt notatu dignissima, primùm, vt videant quibus cura aliorum commissa est, ne habeant homines nihil agentes,

Tempore
laboris
manuum

cōtra
otiosos

id est, otiosos. Otium enim inter Sodomorum iniquitates refertur. Ezech. 16. 49. *Ecce hac fuit iniquitas Sodome sororis tue, superbia, saturitas panis, & abundantia, & otium illius & filiarum eius: & manum egeno & pauperi non porrigebant.* Vnde Prouerb. 12. 11. *Qui operatur terram suam satiabitur panibus: qui autem sectatur otium stultissimus est.* Cui respondet id Prou. 28. 19. *Qui sectatur otium replebitur egestate.* De quo plura diximus capit. 10. num. 2. Quod otium aliquando ex ipsorum Prælatorum culpa prouenit, dum subditos suos nullis occupant certis & licitis laboribus, vel scribendo, vel aliud agendo. Atq; ita, nec subditi nec prælati quicquam utilitatis inde habent, quin potius damnationis occasionem, cum dicat S. Benedictus cap. 2. regulæ. *Sciatque Abbas culpæ pastoris incumbere quicquid in ouibus paterfamilias*

miliis vtilitatis minus potuerit inuenire. Alterum est, quod huiusmodi otiosi in posterum in silentio operari debeant, neq; inquietè & curiosè hincinde vagari.

Vndecimum tempus, est tempus pomeridianum, cuius quoq; fit mentio apud D. Hieronymum, vti constat suprà ex capit. 36. num. 1.

Tempore pomeridiano.

Duodecimū tempus est, post completorium. Tempore enim D. Hieronymi, loco iam citato, in more fuit tacere à fine completorii vsq; ad finem Missæ: & in omnium penè religiosorum cōsortio id seruatur vsq; ad finem primæ. Hinc D. Benedictus cap. 42. regulæ inquit. Exeuntes à completorio, nulla sit licentia cuiquam loqui aliquid. Quod si inuentus fuerit quisquam præuaricari hanc taciturnitatis regulam, grauiori vindictæ subiaceat, excepto si necessitas hospitum superuenerit, aut

fortè

fortè Abbas alicui aliquid iusserit.

Omni
ferè
tempo-
re &
maxi-
mè no-
cte.

Decimum tertium tempus est
cùm cœnobitis, omne ferè tempus
& maximè nocturnum. Hinc D.
Benedictus eodem capite 42. san-
ctissimæ suæ regulæ ità sub initium
capitis inquit, omni tempore silen-
tio studere debent monachi, ma-
ximè tamen nocturnis horis.

QVAMDIV TACEN-

DVM SIT.

CAPVT XLVII.

*Traduntur septem potissimum tempora qui-
bus tacendum sit.*

PRimò tacebis, quoad benè te-
cum cogitaueris, quid loqui
volueris & verba in mente discuf-
seris. Cuius rei exemplum à gallo
gallinacio sumere poteris; qui an-
tequàm cantet alas suas tertio ex-
cutit. Verba enim sagittis sunt si-
milis aut globis tormentarijs qui
emissi retrahi nequeunt, quare
prius rectè collimandum est ad de-

stinatam

stinatam iaculis metam, antequam
emittantur. Vide quæ diximus de
Xenocrate cap. 27. num. 2. vnde id,
Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse locutum.

Et illud.

Et semel emissum volat irrevocabile verbum.

Huic rex quidam Angliæ vt est
in speculo exemplorum distinct.
3. habuit tres filios quorum indo-
lem explorans, quæsiuit, quid da-
ta optione præ omnibus expete-
rent: quorum primus, maior natu
expetiuit fortitudinem; alter pul-
chritudinem; tertiùs verò omniũ
que minimus collum gruis sibi o-
ptaui, idq; eo fine vt non nisi be-
nè discussa verba promeret. Qui
etiam ob id vti prudentior cæteris,
regium diadema & solium obti-
nuit. Cui haud absimile quòd Chi-
lon Lacædemonius, vnus è nu-
mero septem Sapientum dicebat;
non committendum vt linguæ
præcurrerent mentem, admonens

Ang
gliæ
rex.

Chilon

prius

prius cogitandum quid loquaris,
quàm lingua prorumpat in verba.
Nescit enim vox missa reuerti; co-
gitatio prior potest corrigi poste-
riore meliori, vt communi tritoq;
fertur prouerbio, Vox non item.

Secundò, tacebis quoad bene
loqui didiceris. Hinc Eccli. 16. 19.
Antequam loquaris disce. Vide
plura superius capit. 33. num. 3. De
Catone Vticensi, & cap. 42. num.
3. de Pambone Abbate.

Tertiò, quoad alter respon-
derit. Hinc Prou. 18. 13. *Qui respon-*
det prius antequàm audiat, stultum se
esse demonstrat & confusione dignum.
Cui adde id Eccli. 11. 8. *Prinsquàm*
audias ne respondeas verbum.

Quartò, quoad interrogatus
rueris ad minus bis, si fueris adole-
scens. Hinc Eccli. 32. 10. *Adole-*
scens loquere in causa tua vix: si bis
interrogatus fueris, habeat caput re-
sponsum tuum, in multis esto quasi in-

scius.

scius. Sic vt legimus in Vitis Patrũ, frater quidam interrogauit senem quamdiu esset tacendum. Qui respondit. Vsquequò interrogaberis. In omnibus si tacitus fueris, requiẽ habebis.

Quintò quoad habueris apud alios auditum. Vnde Ecclesiastici 32. 6. dicitur. *Vbi auditus non est non effundas sermonem, & importunẽ noli extolli in sapientia tua.* Et eodem libro cap. 22. 8. *Qui narrat verbum non audienti, quasi qui excitat dormientem de graui somno.* Alioqui vt est ibidem vers. 6. vt *Musica in luctu importuna narratio*, sic si cùm alij non attendunt, loquamur. Vnde & D. Paulus tam in Synagoga Actor. 13. 16. quàm tempore tumultus in gradibus castri manu petiuit silentium, Actor. 21. 40.

Sextò, multi ad multos annos id seruauerunt, sicut diximus de D. Paulo simplici, qui per triennium

id seruauit suprà cap. 33. vers. 3. vt
& de totidem annis de Abbate Agathone cap. 34. num. 5. Per septennium quoq; aliquos seruasse in eremo silentium, docet D. Hieronymus lib. ad Eustochium de institutione sanctarum virginum, qui prorsus nullum verbum vlli hominũ dixerat; scientes, inquit, quòd in multiloquio Dominus haberi non possit. Totidem, septem scilicet annis, Romoaldus Abbas, Ordinis Camaldulensis auctor, teste Domino Laurentio Surio, silentiũ seruauit, dum montem solitarius incoletet. Quo septenni silentio intelligentiam Psalmorum meruit percipere. Quos cùm argutè & eleganter exponeret dicere videbatur. *Dedit mihi Dominus linguam mercedem meam, & in ipsa laudabo eum.* Qui post hæc miraculis clauit, vt pro eo qui Dei amore tot annis tacuerat, signa loquerentur.

Triginta quoq; annis Theonem Abbatem in cellula clausum silentij habuisse obseruantiam & continentiam docet Palladius Histor. 50. Qui non minus quàm præcedens miraculis illustris fuit, neminem enim ægrum à se dimisit qui curationis gratia eum accessisset. Et ne desint exempla Gentilium considera quinquennium silentij discipulorum Pythagore, de quo egimus cap. 33. num. 3.

Septimò, huc referendi ij qui nunquam toto vitæ tempore in cœnobijs leges taciturnitatis præterierunt, vt videre est de Radulpho Ordinis D. Benedicti in monasterio Affliginiensi, de quo egimus cap. 24. 2. De quodam etiam fratre Ordinis Cisterciensis, de quo fuit mentio capit. 34. num. 6.

De milite etiam qui factus cœnobita capit. 26. num.

primò.

*Qui
nun-
quam
locuti.*

QVO

QVO IN LOCO TACEN-
DVM ET SILENDVM.

CAPVT XLVIII.

*Silentium in cœnobijs, Ecclesijs, aut templis,
dormitorio, & cœnaculo, & clau-
stro seruandum.*

*cœno-
bium
silentij
locus.*

PRimò, optimus locus silentij
est cœnobium, quantum enim
silentium seruatum sit in monaste-
rio Talennensi & in Aegypti mo-
nasterijs docuimus superius capit.
34. num. 1 de quibus locis, & simili-
bus dici meritò potest id, Ier. 8. 14.
*Quare sedemus? conuenite & ingre-
diamur ciuitatem munitam, & sile-
amus ibi. Quia Dominus Deus noster
silere nos fecit, & potum dedit nobis a-
quam fellis: peccauimus enim Domi-
no. Aquam fellis & amaritudinis
potum habent, qui cum Ezechia
dicunt. Isa. 38. 15. Recogitabo tibi o-
mnes annos meos in amaritudine ani-
me mee. Et cum Dauide Psalm. 101.
10. Cinerem tanquam panem man-*

ducabam,

ducabam, & potum meum cum fletu
 miscebam, à facie ira & indignationis
 tue. Quòd facere debent boni re-
 ligiosi in cellis suis.

Secundò, in templo, Ecclesia ^{Tem}
 & choro, in quo in sacra scriptura ^{plum}
 iubentur in primis tacere mulieres ^{quoq;}

1. Cor. 14. 34. 35. 36. 1. Tim. 22. 11.
 vt suprà docuimus cap. 35. num. 1.
 Et religiosi vt cap. 46. num. 1. De-
 mum omnis terra. Hinc Habac. 2.
 20. Dominus in templo sancto suo, si-
 leat à facie eius omnis terra, & ma-
 ximè os hæreticorum, qui negant
 eum ibi esse in sanctissimo sacra-
 mento, & vt adoretur, cum D.
 Paulus Heb. 1. 5. Christi Domini
 mentionem faciens & de cœlesti
 eius patre loquens, dicat, Ego ero il-
 li in Patrem & ipse erit mihi in fi-
 lium. Et cùm iterum introducit pri-
 mogenitū in orbem terra, dicit. Psal.
 96. 8. Et adorant eum omnes angeli
 argeli Dei. Vide etiam quæ ex Cas-

fiano adduximus capit. 34. num. 1.

In cœ-
lo.

Tertiò, huc refertur quòd in cœlo cùm Apoc. 8. 1. angelus aperuisset septimum sigillum, factum sit silentium per mediæ horæ spacium.

Quartò, ex sententia D. Hieronymi in dormitorio, cœnaculo, & clauistro monasterij, vt ostendimus capit. 36. num. 1. ex eodem doctore.

CAPVT XLIX.

In mensa, conuiujs publicis, & medio senum, & insensatorum habendam taciturnitatis rationem.

Lector
mensæ

QVintò, in mensa id seruandũ, cuius & mentio fit apud D. Hieronymum, in loco citato. Cui adde D. Benedictum in cap. 38. regulæ suæ, cùm enim ostendisset lectionem sacram mensæ adhibendam à lectore, inquit. Summumq; fiat silentium ad mensam, & nullius mussitatio, vel vox nisi

solius

solius legentis ibi audiatur. Quàm rigide verò hoc ante mille ducentos & ampliùs annos in primitiuis coenobitis obseruatum sit: Sic tradit Cassianus libr. 4. de institutis renunciantium cap. 17. toto, cùm inquit. Illud autem vt reficientibus fratribus sacræ lectiones in cœnobijs recitentur, non de typo Aegyptiorum processisse, sed de Cappadocum nouerimus. Quos nulli dubium est non tam spiritalis exercitationis causa, quàm compessendæ superfluae, otiosæq; confabulationis gratia, & maximè contentionum, quæ plerumq; solent in conuiujs generari, hoc statuere voluisse; videntes eas aliter apud se cohiberi non posse. Apud Aegyptios enim, vel maximè Tabennēsiotas, tantum silentium ab omnibus exhibetur, vt cùm in vnum tanta numerositas fratrum refectiois obtentu confederit,

nul-

Cappa-
docum
& Aeg-
yptio-
rum si-
lentium
in mē-
sa.

*Aspec-
tus in
mensa,
custos
dia.*

nullus nec mutire quidem audeat, præter eum qui suæ Decaniæ præest. Quî tamen, si quid mensæ superinferri vel auferri necessarium esse peruiderit, sonitu potius quàm voce significat, tantaq; vescentibus eis silentij huius disciplina seruatur, vt cucullis vltra oculorum palpebras demissis, ne scilicet liber aspectus eorum habeat copiam euagandi & nihil ampliùs intueatur quàm mensam, & appositos in ea vel quos ex ea capiunt cibos; ità vt quemadmodum, vel quantum reficiat alius, nullus inuicem notet.

Quàm rectissimè verò institutū fuisse silentium tēpore mensæ existimandum erit. Lingua enim quæ omni tempore ad loquēdum prona est, facilè ad peccatum labitur, maiori tamen & facillitate & periculo illi laxantur habenæ, vbi per crapulam inflammata fuerit. Hinc & Chilon Lacenicus dicere solitus

teste

teste Paulo Manutio lib. 2. Apoph.
linguā cum aliās semper tūm præ-
cipuē in conuiuijs continendam,
eo quòd illic cibus & potus inuitet
ad temperantiam. Et vbi plus est
periculi, ibi maior est adhibenda
cautio.

Sextum hīs accedit silentium in
conuiuijs, in quibus id communi
fertur prouerbio. In principio si-
lentium; in medio stridor dentiū;
in fine clamor gentium. Verū id
non acceptum à Philosophis Chri-
stianis, sed gentium. Huius rei ex-
emplum adduximus suprā cap. 27.
num. 2. de Xenocrate, cui adde
Lycurgum qui teste Plutarcho in
moralibus, legem statuit apud La-
cædemonios, vt publicæ conuiuia
ingrediētes qui natu erat maximus
singulis ostenderet fores, dicens:
per has nullus ingreditur sermo,
admonens temporis lociq; ratio-
nem in loquendo seruandam. Ze-

*In cō-
uiuijs.*

Zeno
Clt
tiens.

no quoq; Cittiaeus Ptolomæi legatis percunctantibus quid de illo regi renunciarent, ait: vidisse vos senē qui in conuiuiō tacere nouit. Hinc Archidamidas cuidā qui vitio vertebat Hæcatæo Rhetori, quōd adhibitus ad illorum conuiuium nihil dixisset. Videris, inquit, mihi nescire, quōd is qui dicendi nouit artem, etiam dicendi norit oportunitatem. Nam certe coram temulentis maiori laude silet eruditus quā loquitur. Sic periti bellatoris est non minus scire fugiendi artem quā pugnandi.

Septimus locus est, confessus seniorum: in quo tacendum maximē iunioribus, de quo Eccli. 7. 15. ita inquit. *Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum.* Et cap. 11. 8. *Priusquam audias, ne respondeas verbum, & in medio seniorum ne adicias loqui.*

Octauus locus est in medio in-

senfa-

senfatorum. Vnde Ecclesiastici 27.
13. *In medio insensatorum serua ver-
bum tempori, in medio autem cogi-
tantium, assiduus esto.* A quo non
discrepat illud Ecclesiastici 22. 14.
*Cum stulto ne multum loquaris, &
cum insensato ne abieris.*

Nonò, in omni loco silentiũ
seruandum, vt patet ex capit. 47.
num. 4. Ac proinde videndum est
ne in posterum notemur ab Amos
Propheta in omni loco violati si-
lentij, cùm inquit: cap. 8. 3. *Multi
morientur, in omni loco proicietur si-
lentium.*

TRADVNTVR QVATVOR-
DECIM MEDIA QVIBVS
taciturnitas acquiri possit.

CAPVT L.

1. Consideratione difficultatis eius. 2. Cogitatio
huius medij referenda ad Dominum.
3. Deus pro eo inuocandus.

Hoc postremum est in ratione

tacitur-

Media
taci-
turni-
tatis.

taciturnitatis seruandum, vt media certa inueniamus, quibus dicta omnia vel mala vitemus, vel bona assequamur.

Vbi primò occurrit considera-
tio difficultatis refrenandę lingue;
difficilia autem qua pulchra. De
qua difficultate loquitur Ecclesia-
sticus cap. 22. 33. *Quis dabit ori meo
custodiam, & super labia mea signa-
culam certum, & non cadam ab ipsis,
& lingua mea non perdat me.* Clariùs
verò D. Iacobus ea de re agit cap.
3. 8. dicens. *Linguam nullus homi-
num domare potest.*

Secundùm est, vt cùm homini
hoc sit impossibile, cogitemus quis
ergò linguam nostram naturę vi-
tio tam insolentem, refrenare pos-
sit. Nam hîc locum habet id, quòd
Saluator de diuite difficillimè sal-
uando, Matth. 19. 26. dixit. *Apud
homines hoc impossibile est, apud Deũ
autem omnia possibilia sunt.* Quare

in

in tam fera & indomita bestia con-
siderandum id Prou. 16. 1. *Homi-
nis est preparare animam, & Domi-
ni gubernare linguam.* Et Sophoniæ
3. 9. *Electum labium dabit Do-
minus.*

Tertiò ergò sincera & simpli-
ci mente ad Deum confugiendum,
qui ardentissimis precibus oran-
dus pro hoc aureo & electo labio.
Et in primis cum tota Ecclesia, ita
dicat. *Linguam refrenans tempe-
ret, ne litis horror infonet.* Et cum
Dauid, Psalm. 140. 3. *Pone Domi-
ne custodiam ori meo, & ostium cir-
cumstantia labijs meis. Non declines
cor meum in verba malitia, ad excu-
sandas excusationes in peccatis.* Et
quia ea in re vita animæ consistit,
dicendum cum Psalm. 24. 20. *Cu-
stodi animam meam, & erue me: non
erubescam, quoniam speravi in te.* Et
Psalm. 85. 2. *Custodi animam meam
quoniam sanctus sum.*

*Potest
Deus,
qui o-
rans
dus.*

CAPVT LI.

*Duo alia media, vt ostium adhibeamus ori
nostro, & omnes actiones ad vias
Domini dirigamus.*

*ostium
ori
adhi-
bendū.*

Quartum ergo sit, vt non tan-
tum Deum inuocemus, sed
nos ipsi ostium adhibeamus ori
nostro iuxta consilium Eccli. 28.
28. *Sepi aures tuas spinis, & linguam
nequam noli audire, & ori tuo facito
ostia, & seras auribus tuis.* Nam vt
alias diximus, Christum vt signa-
culum ponendum super os nostrū,
itā hīc dicimus ostium oris nostri
debere esse Christum Dominum:
ipse enim dicit, Ioan. 10. 9. *Ego sum
ostium.* Ac proinde reddas tibi fa-
miliarem Spiritum sanctum, qui
ibidem vers. 1. & 3, est ostiarius,
qui Sap. 10. 21. aperit os mutorum,
& linguas infantium facit disertas.
Ostia autem nostra Dominus vult
occludi hoc maximè indignationis
tempore, vti monet, Isa. 26. 20. 21.

Vade.

Vade popule meus, intra in cubicula tua, claudes ostia tua super te, abscondere modicum ad momentum, donec pertranseat indignatio. Ecce enim Dominus egredietur de loco suo, ut visitet iniquitatem habitatoris terre contra eum, & reuelabit terra sanguinem suum, & non operiet ultra interfectos suos. Quibus rationibus quàm plurimi permoti cœnobijs & claustris religiosis sese abdiderunt, & arctissimam salutis viam ingressi, siluerunt. Quos si aliquando è cellulis suis egredi contigerit, videbis uti apes ex floribus, sic eos ex ijs rebus quas cōspexerint tantum dulcia diuinorum beneficiorum mella colligere, & quàm concitatissimo volatu ad aluearia cōtendere, ne gratissima illa vis mellis euanescat, aut pereat; quicquid verò collegerint, cellis suis recondere, quò se facilius hyemis tempore pascere queant.

Quintum est, eo contendere

Boni
religio
si ut
apes.

*Vitam
rectā
agere.*

vt vitam ducamus omnibus numeris absolutissimam, & actionibus nostris eò toti feramur vt sanctissima Dei præcepta seruemus, & vias nostras ad eius diuina mandata accomodemus, vt verè cum Dauid dicamus, Psalm. 38. 2. *Dixi: Custodiam vias meas: vt non delinquam in lingua mea.* Idq; ad exemplum Pambonis Abbatis, de quo cap. 42. num. 3.

CAPVT LII.

Adducuntur duo exempla, alterum à Christi persona sumptum, alterum ab aquarum & riuulorum obstructione & collectione.

*Ad
Christi
Domini
ex-
emplū
confi-
gere.*

Sextum medium est & omnium salutissimum, confugere ad exemplum quòd nobis in monte ostensum est, iuxta id Exod. 25. 40. *Inspece & fac secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est.* Hoc est illud exemplum Christi Domini patientis. Vnde inchoans pas-

sionem

tionem ab humilitate, inquit, Ioan. 13. 15. *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.* Cuius quoq; exempli D. Petrus, 1. Pet. 2. 21. 22. faciens mentionem, ita scribit. *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia eius, qui peccatum non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius.* Quale autem exemplum prębuit silentij, primò patet in dicto loco, quòd peccatum non fecit: ergò nec in lingua peccauit, per linguam enim nos peccare, multis capitibus à cap. tertio ad 20. superius ostendimus. Secundo, non est inuentus dolus in ore eius, vt hinc dicitur, & Isai 53. 9. Tertiò, quia ad falsa testimonia conticuit. Matth. 26. 60. 61. 62. 63. *Cum multi falsi testes accessissent, nominissimè autem venerunt duo falsi testes, & dixerunt. Hic dixit: possum destruere templum Dei, & post triduum*

Custodia
oris
Christi.

re edificare illud. Et surgens princeps sacerdotum, ait illi. Nihil respondes ad ea, quæ isti aduersum te testificantur? Iesus autem tacebat. Similia Marc. 14. 61. Sic Pilato interroganti. Ioan. 19. 9. 10. Unde es tu? Iesus autem responsum non dedit ei. Dixit ergo ei Pilatus: mihi non loqueris? Nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te? Vide plura cap. infrà, 37. num. 1. & cap. 54. num. 13.

Ex col-
lectione
fontium
aut aquarum.

Septimum medium est, exemplum capere ex collectione fontium & aquarum, quæ obiectis repagulis, & quasi ostijs colliguntur. Quòd pulchrè docet Smaragdus sic scribens in caput quartum regulæ S. Benedicti. Humana etenim mens aquæ more, & circumclusa ad superiora colligitur, quia illud repetit vnde descendit, & relaxata deperit, quia se per infima inutiliter spargit. Quot enim su-

per se vacuis verbis à silentij sui cē-
sura dissipatur, quasi tot riuus extra
se ducitur. Vnde & redire interiùs
ad sui cognitionem non sufficit,
quia per multiloquium sparsa, à se-
creto se intimæ cōsiderationis ex-
cludit. Hæc ille. & rectè quidem.
Religiosus enim & perfectus Chri-
stianus nihil aliud agit quàm vt flu-
mina colligat aque viue, quæ de vē-
tre eius fluunt, qui in Christum cre-
dit, iuxta id dictū Christi saluato-
ris, Ioan. 7. 39. *Qui credit in me flu-
mina de ventre eius fluent aqua viua:*
hoc autem dixit de Spiritu, quē acce-
pturi erant credentes in eū. Signa au-
tem magnæ fidei sunt ea quæ exer-
cent religiosi, quæq; à D. Paulo ca.
ii. epistolæ ad Hebræos collecta
sunt, sicut v. 4. offerre plurimam
hostiā cum Abel, v. 5. Placere Do-
mino cum Henoch. Et v. 7. cū Noë
aptare arcā in salutem domus suæ,
tam corporis, quàm animæ, ver. 8.

Reli-
giosus
colligi-
git flu-
mina
aque
viue.

Signa
ma-
gnæ fi-
dei ho-
minis
religio-
si.

S. Plac-
idus
proto-
mar-
tyr
Bened-
ictus
eorum

Cum Abraham exire de cognatio-
ne sua & in terra aliena in casulis
habitare & exspectare, *Fundamen-
ta habentem ciuitatem, cuius artifex
& conditor Deus.* Demum illa fide
vers. 37. primi religiosi, alij ludic-
bria, & verbera experti, insuper &
vincula, & carceres: lapidati sunt,
secti sunt, tentati sunt, in occisione
gladij. Vt in ordine nostro ex pri-
mis D. Benedicti discipulis S. Pla-
cidus Abbas, cum triginta mona-
chis circa annū Domini 532. à Pira-
tis sub Duce Mamucha martyrio
affectus fuit. *Mortui sunt, circumue-
runt in melotis, in pellibus caprinis, e-
gentes, angustati, afflicti: quibus di-
gnus non erat mundus: in solitudini-
bus errantes, in montibus, & speluncis
& in cauernis terra.* Vide quanta
flumina aquæ viuæ à tam sanctis
patribus collectæ, quæ omnia ob-
iecto silentij repagulo conseruan-
tur, vt fluminis Spiritus sancti im-

petus

petus, Psalm. 45. 5. lætificet ciuitatem DEI, qui per loquacitatem multorum Christianorum aliàs facile dilabitur.

CAPVT LIII.

Adduntur tria alia media, vnum ex similitudine balnei, alterum freni, & tum vt quis cogitet se indignum vt loquatur.

Octauum medium est, considerare qua ratione balneorū calor conseruetur. Nulla id enim ratione meliori fieri potest, quàm si ianua benè claudatur, ne calor ad exteriora sese recipiat. Cor nostrū balneum est feruentissimum, vti fuit cor Ioseph Patriarchæ de quo Psalm. 104. 19. *Eloquium Domini inflammavit eum, misit rex, & soluit eum.* Et Dauidis, Psalm. 72. 21. *cūm inquit. Quia inflammatum est cor meum.* Sic duo discipuli in Emaus dicunt, Luc. 24. 32. *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dū loqueretur nobis in via. & aperiret nobis scri.*

Ex calore balnei

pturas. Vnde Didochus de perfectione spirituali cap. 70. ita scribit. Sicut ianua balnei si crebro aperiat, citò calorem eius extrudit; sic anima cum multa loqui vult, quavis valde pulchra sint, omnia memoria sui per vocale ostium distrahit ac deturbat.

Vti
freno
& statera.

Nonum est, uti eo medio & consilio, quod de freno & statera ori nostro adaptandis censuit Ecclesiasticus, cum cap. 28. 29. sic inquit. *Verbis tuis facito stateram, & frenos ori tuo rectos.* Plura hac de re diximus notatu digna superius capite 23. num. 2.

Vt
quis in
dicet
se indignum
qui loquatur

Decimum est, ut quis se iudicet indignum qui loquatur. Sic ut est in Vitis Patrum D. Anthonius discipulo suo solebat dicere. Si affectaueris silentium non arbitreris te exercere virtutem, sed indignum te præloqui confitere. Sic cum tanta animi demissione Abraham ad Do-

minum

minum Gen. 18. 31. dicit. *Quia semel, ait, coepi, loquar ad Dominum meum cum sim cinis & pulvis.*

CAPVT LIIII.

Alia media, vt attendat quis sapientie & prudentie, & nouissimis, & doctrine, & quod ex lingue fructibus satiabitur, adhibeo etiam exemplo anseris aut gruis.

VNdecimum medium est, vt attendat sapientie & prudentie & nouissimis, quod labia disciplinam conferuent, iuxta id Prou. 5. 1. 2. 3. 4. 5. *Fili mi, attende ad sapientiam meam, & prudentia mea inclina aurem tuam, vt custodias cogitationes, & disciplinam labia tua conferuent: fauus enim distillas labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius, nouissima autem illius amara quasi absinthium, & acuta quasi gladius biceps. Pedes eius descendunt in mortem, & ad inferos gressus eius penetrant. Hic si quis hec duo nouissima bene consideret, & addat tertium, die scilicet iudicii, quo de omni verbo otioso reddenda*

*Atten
dat sa-
pietie
& pru-
dentie*

*Atten
dat no-
uiss-
ima.*

erit ratio. Matth. 12. 36. is facili negotio linguam suam compescet. Hinc David in Psalm. 76. vbi quasi fundamentum est exercitiorum spiritualium, quæ religiosis olim vfitatissima & multis causæ vitæ in melius mutatæ fuerunt. Vers. 5. inquit. *Anticipauerunt vigilias oculi mei, turbatus sum & non sum locutus. Cogitavi dies antiquos: & annos æternos in mente habui. Et meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar & scopebam spiritum meum.*

Duodecimum est, doctrinæ attendere. Vnde Eccli. 23. 7. dicitur. *Doctrinam oris audite filij, & qui custodierit illam, non periet labijs, sed nec scandalizabitur in operibus nequissimis.* Ergo talis & ab introitu & à scandalo liber erit, neq; timebit ne mola asinaria in collum eius suspendatur & demergatur in profundum maris, quòd Matth. 18. 6. ijs qui scandalum præbuerit vni ex

pusillis qui in Christum credunt, expediet.

Decimum tertium erit, considerare incontinentis linguæ incommoda septuaginta octo, quæ à capite 3. ad 20. tradidimus, & vice versa apud se sæpius expendere quinquaginta duo encomia & fructus silentij quos tradidimus à capite 20. ad 33. & id Salomonis, Proverb. 18. 20. sæpius in mentem reuocare. *De fructu oris viri replebitur venter eius, & gemina labiorum ipsius saturabunt eum.* Et cap. 24. 26. *Labia deosculabitur, qui recta verba respondet.*

Decimum quartum medium est, intueri exemplum non tantum rationalium, vt Agathonis Abbatis, de quo diximus cap. 34. num. 5. quod per triennium lapidem in ore gestauerit: sed etiam irrationalium, vt anseris vel gruis: de quibus ita scribit Ioannes Pierius

Consideratio incommodorum & commodorum.

Considerare irrationalia animalia.

Anser
Grus.

libro 24. Hieroglyphicorum. Fuit hoc ab Aegyptijs observatum, ut silentium in tempore servatum, per anserem qui lapillum rostro apprehenderit, significaretur. Avis enim hæc quæ clamore graviter obstrepenti ferè semper clāgit, ut etiam inter pasendum silere nequeat, exemplo est humano generi, taciturnitatis, etiam ubi res exigit, observandæ, quippe quæ salutem suam alto interdum silentio tueri soleat. Ille siquidem, ut Ammianus autor est ab Orientali; calore inualecente, in Occiduam plagam transmeare consueverunt, cumq; Taurum montem aquilis abundantem penetrare ceperint, fortissimarum volucrum vim pertimescentes, rostra sua lapillis occludunt, ne vllus vel extrema necessitate clangor elici possit: iisdemq; collibus agi-

liore

liore volatu transcurfis, tutum
iam iter noctæ, calculos proij-
ciunt. Neque me præterit, eru-
ditissimum virum de disciplinis
omnibus & politioribus etiam li-
teris optimè meritum, hæc quæ
Ammianus de anseribus scribit,
gruum esse, asseuerare, quòd alij
viderint. Res hæc mihi fugge-
rit in memoriam non imprudens
Aristotelis consilium, quod Cal-
listheni sectatori & propinquo suo
dedit. Cùm eum ad Regem A-
lexandrum mitteret; admonuit
enim hominem, vt quàm rarissi-
mè, & id iucundè, apud eum lo-
queretur, qui vitæ potestatem &
necis in arcæ linguæ gestaret. Hæc
ille. Lapis ergò qui nobis in os
sumendus est, dum hoc iter velo-
ci cursu peragimus ne rapacibus cæ-
li volucris in escam cedamus,
est Christus Dominus, qui lapis in

Callis-
thenes
quomo-
do se
erga
Alex-
andrum
habere
debeat.

sacris

sacris scripturis dicitur, Psalm. 117.
 22. Isai. 8. 14. Daniel. 2. 34. 35. 45.
 Matth. 21. 42. Marc. 12. 10. Luc.
 20. 17. Actor. 4. 11. Rom. 9. 32. 33.
 Eph. 2. 20. Hic est lapis de quo di-
 ctum Isa. 28. 16. *Ecce ego mittam in*
fundamentis Sion lapidem probatum,
angularem, pretiosum, in fundamen-
to fundatum: qui crediderit, non fe-
stinet, etiam in loquendo. Quæ
 verba quoq; citat D. Petrus, 1. Pe-
 tri. 2. 6. Qui ibidem ver. 4. & 5. vo-
 cat Christum. *Lapidem vivum ab*
hominibus quidem reprobatum, à Deo
autem electum, & honorificatum.
 Hunc lapidem in os sumimus cum
 taciturnitatis eius exemplo, de quo
 egimus cap. 52. insistimus.

DE RECTO VSV

LINGVAE.

CAPVT LV.

Ostendit non omnibus semper tacendum esse,
idq; docetur exemplo cuiusdam in
discreti religiosi.

Sicut

Sicut libro primo capite 41. docuimus non omni tempore loquendum esse, nunc aliquibus loquendum esse ostendemus. Nam ut tum dictum ex Ecclesiastis cap. 3. vers. 7. *Est tempus tacendi, & tempus loquendi.* Et Ecclesiasticus cap. 20. vers. 6. *Est tacens non habens sensum loquela, & est tacens sciens tempus apti temporis.* Et vers. 7. *Homo sapiens tacebit usque ad tempus: lasciuus autem, & imprudens non seruabit tempus.* Quod & ex eo habemus, quod quæ Deus creauit bona sunt. Vnde Gen. 1. 31. *Viditque Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona.* De ore ergo ipse Dominus ad Moysen, mittendum in Aegyptum ad redimendos filios Israël, & prædētem quod impeditioris & tardioris esset linguæ, inquit. Exod. 4. 11. 12. *Quis fecit os hominis? aut quis fabricatus est mutum & surdum, videntē & cæcum? nonne ego? perge*

Non
omni
tempore
tacens
dum.

os &
linguā
crea-
uit Do-
minus.

igitur

Contra
scio/os

igitur, & ego ero in ore tuo: doceboq;
te quid loquaris. Arguuntur hoc
loco scioli, & loquaculi, qui ubi
vix dum sacras literas à limine sa-
lutarunt statim sese proteruè non
tātum offerunt; sed ad concionan-
dum, sine vlllo diuino præsidio in-
gerunt. Non talis Moyſes qui di-
ligenter ſecum diſpiciebat quanti
muneris eſſet diuina pro Deo lega-
tione ad filios Iſraël fungi, & quòd
Pſalm. 40. 16. *Peccatori dixit Deus:*
Quare tu enarras iuſtitias meas, &
aſſumis teſtamentum meum per os
tuum? Tu verò odiſti diſciplinam, &
proieciſti ſermoneſ meoſ retrorſum,
&c. Adhæc cogitandū quòd in o-
ris medio Deus creauerit linguam.
Eccli. cap. 17. ver. 5. de Adamo lo-
quens, inquit. *Creauit ex ipſo adi-
torium ſimile ſibi conſilium, & lin-*
guam, & oculos, & aures, & cor de-
dit illis excogitandi, & diſciplina in-
tellectuſ repleuit illoſ. Hoc itaq; o-

re & lingua scilicet rectè vti, maximæ profectò artis fuerit. Nam vt est Prouerbior. 15. 11. *Mala aurea in lectis argenteis qui loquitur verbum in tempore suo.* Prouerbior. 17. 27. *Qui moderatur sermones suos, doctus & prudens est.* Mutorum quoq; erit aperta lingua, tempore Christi. vt docet Isaias Propheta 35. 6. Et licet hoc prò dolor seculo potiùs egeamus fræno quàm linguæ licentia, quia tamen nulla res est adeò sacra cui fraus Cacodemonis sese non insinuet, dicam quàm magno periculo, quidam fratrum minorũ insidijs diaboli in pertinaci silètio illusus sit, de quo sic scribitur in speculo S. Francisci. Cui-dam ex fratribus perpetuum silentiũ seruanti, Pater Franciscus vt semel tantum in hebdomada cõfessionẽ faceret, persuadere nõ potuit, & ille sibi de se magis quàm præposito suo credens, excidit à Sanctorũ

Pertinax
silentiũ
cuiusdam
religiosi.

colle.

collegio & ad vomitum est versus. Primùm irrationabile erat, tam obnixo obstinatoq; animo tacere, vt confiteri nollet, quasi qui nihil vnquam deliquisset; deinde arrogans ac superbus maiorum voluntati suam præponere, cùm Dominus, 1. Reg. 15. 22. obedientiam velit, & non sacrificium aut victimas. Et Luc. 9. 23. *Qui vult venire post me, abneget semetipsum.* Profectò qui obedire negligit, subijci dedignatur, & qui subijci dedignatur, superbit; & qui superbit, nunquam proficiet. Igitur ipsum quoque oris silentium semper mentis humilitate niti debet vt obseruatori suo prodesse possit. Hæc ibi. Quæ conueniunt cum eo, quòd obediētia sacrificijs & victimis præfertur, vnde Samuel, 1. Reg. 15. 22. ad Saul regē inquit. *Nunquid vult Dominus holocausta & victimas, & non potius vt obediatur voci Domi-*

ni? *Melior est enim obedientia, quam victima, & auscultare magis quam offerre adipem arietum; quoniam quasi peccatum ariolandi est, repugnare: & quasi scelus idololatria, nolle acquiescere.*

QVI LOQVI DEBEANT.
CAPVT LVI.

*Loqui debet Deus, Sancti, maiores natu,
Episcopi Ecclesie.*

PRimò Deus loqui debet. Hinc Isa. 42. 14. dicit Dominus. *Ta-*
cui semper, filii, patiens fui, ut par-
turiens loquar: dissipabo, & absorbe-
bo simul. Et David, Psal. 2. 5. Tunc
loquetur ad eos in ira sua, & in furore
suo turbabit eos. Quo spectat & id
Isai. 62. 1. Propter Sion non tacebo.
Et propter Ierusalem non quiescam,
donec egrediatur ut splendor iustus
eius, & saluator eius ut lampas accen-
datur. Psalm. 82. 2. Ne taceas neq;
compescaris Deus. Quoniam inimici
tui sonuerunt, & qui oderunt te ex-

*Deo
conues-
nit lo-
qui.*

tulerunt

tulerunt caput, super populum tuum
malignauerunt consilium, & cogita-
uerunt aduersus sanctos tuos, &c. Et
Dominus de se inquit, Isa. 65. 6.
Ecce scriptum est coram me: non ta-
cebo, sed reddam & retribuam in sinu
eorum iniquitates vestras, & iniqui-
tates patrum vestrorum simul, dicit
Dominus. Imò orandus Deus cum
Dauid, ne fileat, cum inquit, Psal.
27. 1. *Ad te Domine clamabo, Deus
meus, ne fileas à me: ne quando taceas
à me, & assimilabor descentibus in
lacum.*

Sāctis
Dei
conuer-
nit lo-
qui,
maximè
cū
Deo.

Secundò, Sanctis Dei. Vnde
capit. 62. Isai. vers. 6. *Qui remini-
scimini Domini, ne taceatis, & ne de-
tis silentium ei, donec stabiliat, & do-
nec ponat Ierusalem laudem in terra.*
Hinc os nostrum debet, Psalm. 50.
7. annunciare laudem Dei, & Psal.
70. 8. repleti laude Dei, quæ Psal.
33. 2. debet semper esse in ore no-
stro, & annunciare iustitiam Dei.

Psalm.

Psal. 70. 15. & os nostrum, Psal. 62. 6. labijs exultationis laudare eum, & Psal. 144. 21. laudationem Domini loqui. Et v. 5. gloriā sanctitatis suæ, & vers. 11. potentias Dei, & Psal. 118. 13. labijs nostris pronūtiare omnia iudicia oris Domini, & Psal. 70. 23. 24. lingua nostra meditari iustitiam Dei, & Psal. 34. 27. 28. iustitiam & laudem. Demum omnes vno ore honorificare Deum. Rom. 15. 6. Et, quia Rom. 10. 10. *Corde creditur ad iustitiam, ore autem fit confessio ad salutem*, debemus cum Dauide, Psal. 118. 30. Domino nimis confiteri in ore nostro, & iuxta Oseam Prophetam, Ose. 14. 3. ablata iniquitate labiorum vitulos Deo reddere, & secundum præceptum Diui Pauli, Heb. 13. 15. Fructum labiorum, id est, laudem, debemus Deo offerre, atq; ita dicere cum Dauide, Psal. 70. 23. *Exultabunt labia*

mea

mea quam redemisti; sed & lingua mea tota die meditabitur iustitiam tuam: cum confusi & reueriti fuerint, qui querunt mala mihi.

Maiores
ribus
natu.

Tertiò, maiores natu. Vnde Ecclesiastici 32. 4. *Loquere maior natu, decet enim te primum verbum diligenti scientiam.* Ibidem cap. 9. 24. *In manu artificum opera laudabuntur, & princeps populi in sapientia sermonis sui: in sensu verò seniorum, verbum.*

Epis-
copis.

Quartò, huc maximè referuntur Episcopi Ecclesiæ. De illis enim dicitur, Eccli. 15. 5. *In medio Ecclesiæ aperiet os eius.* Et id Psalm. 18. 4. *Non sunt loquela neq; sermones, quorum non audiantur voces eorum. In omnem terram exiit sonus eorum, & in fines orbis terra verba eorum.* Hinc instruens D. Paulus discipulum suum Timotheum Ephesiorum Episcopum, licet ætate iunior, inquit. 1. Tim. 4. 12. *Nemo ado-*

olescent

lescentiam contemnat: sed exemplum
esto fidelium in verbo, in conuersatio-
ne, in charitate, in fide, in castitate.
Dignæ Episcopo partes. Et rursus,
cū graui attestatione numinis di-
uini inquit, 2. Tim. 4. 1. Testificor
coram Deo, & Iesu Christo, qui indi-
caturus est uiuos & mortuos, per ad-
uentum ipsius, & regnum eius, pradi-
ca verbum, instā opportune, importu-
nē: argue, obsecra, increpa in omni
patientia & doctrina. Erit enim tem-
pus, cū sanam doctrinam non susti-
nebunt, sed ad sua desideria coacer-
uabunt sibi magistros, pruriētes auri-
bus, & à veritate quidem auditum a-
uertent, ad fabulas autem conuertenti-
tur. Tu verò vigila, in omnibus labo-
ra, opus fac Euangelistæ, ministerium
tuum imple, sobrius esto.

CAPVT LVII.

Loqui debent Prophete, & concionatores, Apo-
stoli, & prelati, & quibus incumbit proximo-
rū cura, & licet quoq; id mulieribus.

Pro-
pheta
& con-
cionas-
tores
loquā-
tur.

QVintò, huc spectant Prophe-
tæ & concionatores, quibus
dicitur id, Isa. 58. 1. *Clama, ne cesseris,
quasi tuba exalta vocem tuam, & an-
nuncia populo meo scelera eorum, &
domui Iacob peccata eorum.* Cùm Je-
remias Propheta prætendens pue-
ritiam, assereret se nō posse loqui,
inquit Dominus, Ier. 1. 7. *Noli du-
cere: puer sum: quoniam ad omnia
qua mittā te, ibis: universa quaecunq;
mandauero tibi, loquēris.* Et ver. 10.
*Ecce dedi verba mea in ore tuo: ecce
constitui te hodie super gentes, & su-
per regna: ut euellas, & destruas, &
disperdas, & dissipēs, & edifies, & pla-
tes.* Nec minori autoritate vult ut
loquatur Ezechiel, nam Ezech. 2. 3.
sic ad illum inquit, dans etiam illi
librum, in quo lamentationes, &
carmen, & vñ scripta, deuorādum.
*Fili hominis, mitto ego te ad filios I-
sraël, ad gentes apostatrices, quæ re-
cesserunt a me: ipsi & patres eorum*

præuaticati

prauaricati sunt pactum meum usq;
ad diem hunc. Et filij dura facie, & in-
domabili corde sunt, ad quos ego mitto
te: & dices ad eos: Hec dicit Domi-
nus Deus: Si fortè vel ipsi audiant, &
si fortè quiescant, quoniam domus ex-
asperans est: & scient quia propheta
fuerit in medio illorū. Tu ergo fili ho-
minis ne timeas eos, neq; sermones eo-
rum metuas: quoniam increduli & sub-
uersores sunt tecū, & cum scorpionibus
habitas: verba eorū ne timeas, & vul-
tus eorū ne formides, quia domus exa-
asperans est. Loquēris ergo verba mea
ad eos, si fortè audiāt, & quiescāt: quo-
niā irritatores sunt. Tu autem fili ho-
minis audi quacunq; loquor ad te: &
noli esse exasperās sicut domus exaspe-
ratrix est: aperi os tuū, & comede qua-
cunq; ego do tibi. Et vidi, & ecce ma-
nus missa ad me, in qua erat inuolutus
liber: & expādit illū corā me, qui erat
scriptus intus, & foris: & scripta erāt
in eo lamentationes, & carmen, & va.

Sic & idem Ezechiel cap. 13. 18. contra eos Prophetas, qui vitia minimè carpunt, aut perstringunt, sed peccatoribus blandiuntur, inquit. *Va qui consunt pulillos sub omni cubito manus; & faciunt cervicalia sub capite uniuersæ atatis ad capiendas animas: & cum caperent animas populi mei, viuificabant animas eorum. Et violabant me ad populum meum propter pugillum hordei & fragmen panis, ut interficerent animas, quæ non moriuntur, & viuificarent animas, quæ non viuunt, mendaces populo meo credenti mendacijs.* Grauius verò ipsum Propheta monet ne conticescat, cum reprehendendus est peccator. Nam cap. 3. 17. † 33. 7. sic inquit. *Et tu fili hominis, speculatorem dedi te domui Israël: audiens ergò ex ore meo sermonem, annuntiabis eis ex me. Si me dicente ad impium: impie morte morieris, non fueris locutus ut se custodiat impius à*

via sua: ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. De se conqueritur Isaias, dicens. Isa. 6. 5. *Va mihi quia tacui.* Ionas quoq; Prophe- ta quia viros Niniuitas reprehendere renuit, in mare præcipitatus, à pisce, Ion. 2. 1. deuoratus fuit.

Sextò, idè dicendum de Aposto- Apos-
toli. lis, quorum sonus in omnè terrā, Psal. 28. 5. exiuisse scribitur. Quin & D. Paulus de se inquit. 1. Cor. 9. 16. *Va mihi si nō euangelizauero.* Di- xit enim paulò ante, quòd id mu- nus ex necessitate illi incumbat. Sic enim dum D. Paulus Corinthi fuit de eo scribitur 2. Act. 18. 9. *Di- xit autem Dominus nocte per visio- nem Paulo. Noli timere, sed loquere, & ne taceas, propter quòd ego sum te- cum; quoniam populus est mihi mul- tus in hac ciuitate.*

Septimò, huc spectant Præla- Præ-
lati. ti, & ij maximè, qui priùs tacere di-

dicerunt, antequam docuerunt, aut locuti sunt, iuxta id, Eccli. 18. 19. *Antequam loquaris disce.* Tales fuerunt S. Benedictus, D. Gregorius, D. Anthonius, D. Bernardus, & alia religiosorum Ordinū lumina: quibus omnia etiā ea ferē conueniunt, quæ numero quinto diximus, dicta ad Ezechielem David etiam Psal. 39. 10. vbi inquit. *Annunciavi iustitiam tuam in Ecclesia magna, ecce labia mea non prohibebo: Domine tu scisti.* Ad, quæ alludens D. Benedictus cap. 2. regulæ sic inquit: Sciatq; Abbas culpæ Pastoris incumbere, quicquid in ouibus paterfamilias vtilitatis minùs potuerit inuenire. Tantum iterum liber erit, si inquieto vel inobediēti gregi Pastoris fuerit omnis diligentia attributa, & morbidis earū actibus vniuersa fuerit cura exhibita: Pastor earum in iudicio Domini absolutus, dicat cum Prophe-

ta Domino. *Iustitiam tuam non abscondi in corde meo, veritatem tuam & salutare tuum dixi: ipsi autem contemnentes spreuerunt me.* Et tunc demum inobedientibus curæ suæ omnibus poena sit eis præualens ipsa mors. Iam prò dolor plurimi sunt prælati, qui peccata subditorum dissimulant, neq; eadem arguunt, qui cum animarum sibi creditarum ratione Deus exposcet, & cum flamma infernalis pice & sulphure mista os eorum impleuerit, optabunt se locutos per se, aut suos fuisse: at tunc tardatum esse, magno suo malo sentiēt.

Octauò, huc spectant omnes, in quocunq; tandem officij genere, tã Ecclesiastico, quàm polytico, quib; aliorum & proximi salus concredita. Sic Eccli. 4. 27. *Ne reuerearis proximum tuum in casu suo, nec retineas verbum in tempore salutis.* Sic laudandi quatuor illi viri leprosi, quorum fit mentio 4. Reg. 7. 9. qui tantam

Qui-
bus a-
liorum
salus
concre-
dita.

abundantiam rerum omnium in castris Syriæ inuenerunt, & dixerunt. *Non rectè facimus, hæc enim dies boni nunciij est. Si tacuerimus, & noluerimus nunciare usq; manè, sceleris arguemur: venite eamus, & nuntiemus in aula regis.* Hic tamen summo opere dolendum, inueniri nonnullos, qui sermones potius detractorios contra eos instituunt, quibus aliorum cura commissa, & de rationibus quibus sibi met commissi sunt, iuuandis, rariùs agunt, & loquuntur, vidètes festucam in oculo alieno, Matth. 7. 4. trabem verò in proprio oculo minimè cōsiderantes.

*Pijs
quibus
dam
mulie-
ribus.*

Nonò, pijs etiam & magni meriti mulieribus loquendi potestas data. Nam & Spōsæ labia, Cant. 4. II. vt fauus distillās. Et Esther orat, Esth. 14. 13. *Tribue sermonē compositū in ore meo, in cōspectu leonis, Regis scilicet Assueri.* Sic Iudith contra

Holo-

Holofernem orat. Iudith. 9. 13. *Capiatur laqueo oculorum suorum in me, & percuties eum ex labijs charitatis meae.* Et vers. 18. *Memento Domine testamenti tui, & da verbum in ore meo & in corde meo consilium corrobora, &c.* Huic petitioni Dominum annuisse patet. cap. 11. 18. cum dicitur de Iudith. *Placuerunt autem omnia verba hac coram Holoferne, & coram pueris eius, & mirabantur ad sapientiam eius, & dicebant alter ad alterum. Non est talis mulier super terram in aspectu, in pulchritudine, & in sensu verborum.*

CAPVT LVIII.

Septendecim praecepta obseruanda illi qui loqui voluerit.

I.

Assidua non sit in ore tuo nominatio Dei. Quod cauet Ecclesi. 23. 10. dicens. *Nominatio Dei non sit assidua in ore tuo, & nominibus Sanctorum non admiscearis, quia non*

Assidua nominatio Dei cauenda.

eris immunis ab eis.

2. Non affuescat os tuum iurationi. Eccli. 23. 9. *Iurationi non affuescat os tuū, multi enim casus in illa.* Et capit. 27. 15. *Loquela multum irans, horripilationem capiti statuet, & irreuerentia ipsius obturatio aurium.*

Nō affue-
scat in-
disci-
plinatæ
loquæ.
Ne cita-
tus in lin-
gua.

3. Non affuescat indisciplinatæ loquæ, ibidem cap. 23. 17. *Indisciplinata loquela non affuescat os tuum, est enim in illa verbum peccati.* Vide quoq; infrà num. 5.

4. Non debemus esse citati in lingua loquendo, sed consideratè loqui, ita enim est Eccli. capit. 4. vers. 34. *Noli esse citatus in lingua, & inutilis, & remissus in operibus tuis.* Et Prouerbior. 29. 20. *Vidisti hominem velocem ad loquendum? stultitia magis speranda est, quàm ipsius correptio.* Vide etiam quæ diximus cap. 47. num. 1.

Ne cō-
funda-
mur
in ea.

5. Videre, ne confundamur aut capiamur in lingua, neuè cer-

temus,

temus, de re, quæ nos non molestat. De primo nos commonuit Ecclesiasticus, 5. 14. *Si est tibi intellectus respōde proximo tuo: sin autem, sit manus tua super os tuum, ne capiaris in verbo indisciplinato, & confundaris.* De altero idem Ecclesiasticus loquitur cap. 11. 9. *De ea re quare non molestat, ne certeris: & in iudicio peccantium ne consistas.*

6. Coercere debemus & prohibere linguā à malo, Psal. 33. 14. 1. Pet. 3. 10. vt citauim⁹ suprà c. 31. n. 3.

Coërcē
da à
malo.

7. A detractiōe debemus cauere, murmure & mendacio, iuxta id Sap. 1. 11. *Custodite vos à murmuratione, & à detractiōe parcite linguæ, quoniā sermo obscurus in vacuū non abibit; os autē quod mentitur occidit animā.* Vide plura cap. 59. lit. D. n. 1. & lit. M. n. 8. 9. 10. 11. 12.

A detra
ctiōe
caue.

8. Ne loquatur quis vt cognati & parentes Tobix, vt derideat vitam & exempla sanctorum, lo-

Ne Sā
ctos
ideas

quando

quendo. Dicitur enim Tob. 2. 15. Nam sicut beato Iob insultabant reges ita isti, Tobiae scilicet, parentes & cognati eius irridebant vitam eius dicentes. Ubi est spes tua, pro qua elemosynas & sepulturas faciebas? Tobias vero increpabat suos, dicens. Nolite ita loqui, quoniam filij sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus est his, qui fidem suam nunquam mutant ab eo.

Ne tã-
sum
lingua
dilige-
mus.

9. Ut videamur non tantum lingua diligere. Hinc, 1. Ioan. 3. 18. Filioli non diligamus verbo neque lingua, sed opere & veritate.

Ne la-
ctes
mus.

10. Attendere, ne aliquem lactemus in labijs nostris, iuxta id Prouerb. 24. 28. Ne sis testis frustra contra proximum tuum, nec lactes quenquam labijs tuis.

Ne te
laudes

11. Ne te ipsum loquendo nimium laudes. Vnde Prouer. 27. 2. Laudet te alienus & non os tuum: extraneus & non labia tua.

12. Apud

12. Apud magnates & senes Ne
 non multum loquaris. Eccli. 32. multū
 12. *In multis esto quasi inscius, & audi loquar*
tacens simul & querens. In medio ma- ris.
gnatorum ne præsumas, & ubi sunt se-
nes non multum loquaris. Plura vide
 cap. 49. num. 7.

13. Mala non nominanda in Mala
 nobis secundum D. Pauli consiliū non no
 dicentis. Eph. 5. 3. *Fornicatio autem* mines.
& omnis immunditia, aut auaritia,
nec nominetur in vobis, sicut decet san-
ctos: aut turpitude, aut stultiloquium,
aut scurrilitas, quæ ad rem non per-
tinet, sed magis gratiarum actio. Et
 Col. 3. 8. *Nunc autem deponite &*
vos omnia, iram, indignationem, ma-
litiā, blasphemiam, turpem sermo-
nem de ore vestro. Quin potius ut est
 1. Reg. 2. 3. *Recedant vetera de ore*
vestro, quia Deus scientiarum Do-
minus est. Vide Ephes. 4. 29. ut in-
 frā. num. 17.

14. A prophanis & vanilo-

A proz
phanis

quijs

Corva-
nis ab-
stinere

Ne scā
dalosa

Ne sōp-
histicā
ca.

Vt hoc
na di-
camus.

quijs abstine, secundum id, 2. Tim. 2. 16. *Prophana & vaniloquia densa, multū enim proficiunt ad impietate, & sermo eorū ut cancer serpit, &c.*

15. Ne quid dicas in quo ipse scandalizeris, multi enim multa dicunt, quæ postea vellent reticuisse, de quibus egimus suprà cap. 27. num. 2. & hoc est quod dicitur Ecclesiastici, 1. 37. *Ne fueris hypocrita in conspectu hominum, & ne scandalizeris in labijs tuis.*

16. Ne sophisticè loquaris, cuius certissimam rationem dat Ecclesiasticus, Eccli. 37. 23. *Qui sophisticè loquitur odibilis est: in omni re defraudabitur. Non est enim illi data à Domino gratia, omni enim sapientia defraudatus est.*

17. Demum seruandum præscriptum D. Pauli Eph. 4. 29. ita dicentis. *Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quis bonus est ad edificationem fidei, ut det gratiam*

audien-

audientibus. Vide plura n. 13. Huic præcepto insistentes, trademus primò ea quæ mali loquuntur, & quæ ad os, labia, linguam, sermonem & verba spectant malorum, capite sequenti 59. 125. numeris & qualitatibus. Deinde ea quæ boni loqui debent, quæq; ad eorum sermonem & linguam spectant cap. 60. centum septendecim numeris, & qualitatibus, idq; ordine Alphabetico.

CAPVT LIX.

Centum viginti quinque vitia, quæ ex malorum labijs, lingua, ore, sermone & verbis oriuntur, & cuius Christiano homini vitanda sunt ordine Alphabetico traduntur.

A.

A.

1. Alienæ mulieris os seu lingua, est fouea profunda. Hinc Prou. 22. 14. *Fouea profunda os alienæ: cui iratus est Dominus, incidet in eam.*

2. Os Alcimi periuri Iudæi, qui adepto Sacerdotio, Mach. 9. 54. ore suo. *Præcepit destrui muros domus sanctæ interioris, & destrui opera Prophetarum: & cœpit destruere. In tēpore*

illo

illo percussus est Alcimus, & impedita sunt opera illius, & occlusum est os eius, & dissolutus est paralyti, nec ultra potuit loqui verbum, & mandare de domo sua. Et mortuus est Alcimus in tempore illo cum tormento magno. Hæc notent qui nostro tempore, templa spoliant, & euertunt, & quod qui insidiatus est domui Dei, de sua minimè disponere potuit.

3. Alti sermonis populus, de quo Isai. 33. 19. *Populum imprudentem non videbis, populum alti sermonis: ita ut non possis intelligere discretitudinem lingue eius, in quo nulla est sapientia.*

4. Os amaritudine & maledictione plenum, ut est Ps. 13. 3. Ro. 3. 14.

Antichristi
os.

5. Antichristi os, quod loquitur ingentia, ut dicitur Dan. 7. 8. & vers. 20. grandia. Apocalypsis verò 13. 5. *Datum est ei os loquens magna, & blasphemias.* Vide & literam E. num. 2.

6. Appropinquant Deo ore, cor verò eorum longè abest ab eo. Isai. 29. 13. ore benedicunt, Psalm. 61. 5. corde maledicunt. De quibus & Psalm. 77. 36. *Et dilexerunt eum in ore suo, & in lingua sua mentiti sunt ei, cor autem eorum non erat rectum cū eo.* Et Ieremias inquit. 12. 2. *Prope est Dominus ori illorum, & longè a renibus eorum.*

7. Apostatæ, huius os & lingua quanta mala pariat videre est Apo-
stata
os. Prou. 6. 12. vbi sic legimus. *Homo apostata vir inutilis, graditur ore peruerso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur malum, & omni tempore iurgia seminat. Huic extemplo veniet perditio sua, & subito conteretur, nec habebit ultra medicinam.*

8. Arcus mendacijs lingua maiorum. Vnde Ieremiæ 9. 3. *Extenderunt linguam suam quasi arcum mendacijs, & non veritatis, conforta-*

ti sunt in terra, quia de malo ad malum egressi sunt, & me non cognoverunt, dicit Dominus. Versu verò 5. sic ait. *Vir fratrem suum deridebit, & veritatem non loquetur: docuerunt enim linguam suam loqui mendacium: ut iniquè agerent, laboraverunt.*

9. Affidua lingua, de qua ex Eccli. 37. 21. infra litera N. num. 3.

10. Assumentium linguas suas ad prophetandum, de quibus Ier. 23. 31. 32. vt litera P. num. 6.

11. Auguratricis filiorum in adulteri seminis lingua. Isa. 57. 3. 4. vt litera S. n. 3.

B.

B.

1. Ex litera hac primò fit blanda lingua extraneæ, à qua mandatū, lex, lux, & increpatio disciplinæ nos custodient, sic enim dicitur Prou. 6. 23. *Mandatum lucerna est, & lex lux, & via vite increpatio disciplina, vt custodiant te à muliere mala, & à blanda lingua extraneæ.*

2. Blanda

2. Blanda lingua, aliorum qua decipimur. Prou. 28. 23. *Qui corripit hominem, gratiam postea inueniet, magis quam ille qui per lingua blandimenta decipit.* Talis enim rete expandit gressibus aliorum, Pro. 29. 5. *Homo qui blandis fictisq; sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus eius.*

3. Lingua blasphemantium, qua dicitur imitari Iob cap. 15. 5. Quod non est ita, sed ea vtetur Antichristus, vt litera A. num. 5. diximus. Qualis & lingua Alcimi, vt litera A. num. 2. & Nicanoris litera N. num. 6.

C.

Ex litera C. primi sunt, qui in coelum ponunt os suum. De quibus, Psalm. 72. 8. 9. *Cogitauerunt & locuti sunt nequitiam, iniquitatem in excelsis locuti sunt, posuerunt in coelum os suum, & lingua eorum transiit in terra.*

2. Quorum sermo ad cancri similitudinem serpit, de quibus, 2. Tim. 2. 17. 18. vt diximus cap. 58. num. 1.

3. Cauponis labia, de quibus Eccli. 26. 28. *Duae species difficiles, & periculosa mihi apparuerunt. Difficile exiit negotians à negligentia: & non iustificabitur caupo à peccatis labiorum.*

4. Lingua concinnans dolos: sic peccatoris lingua, de qua Psal. 49. 19. dicit Dominus. *Ostium abundauit malitia, & lingua tua concinnabat dolos.*

5. Coinquinata lingua, à qua Deus liberauit Ecclesiasticum, Eccli. 51. 7.

D.

D.

Ex hac litera primò sint, labia & lingua detractoris, de quibus Prou. 4. 24. *Remoue à te os prauum, & detrahentia labia sint procul à te.* Sap. 1. 11. *Custodite vos à murmura-*

tione,

tionem, quæ nihil prodest, & à detractione parcite linguæ. Quam debemus dissipare per faciem tristem, iuxta id, Prou. 25. 23. *Ventus aquilo dissipat pluias, & facies tristis linguam detrahentem.* Vide plura capit. 12. numer. 2.

2. Dilatantis labia, de quibus id, Prou. 20. 19. seruandum. *Et qui reuelat mysteria, & ambulat fraudulenter, & dilatat labia sua, ne commiscearis.*

3. Diuitum, qui labia torquēt: Vnde Prou. 19. 1. *Melior est pauper qui ambulat in simplicitate sua, quam diues torquens labia sua, & insipiens.*

4. Sub qua dolor & labor, qualis lingua peccatoris. Psal. 10. 7. *Cuius maledictione os plenum est, sub lingua eius labor & dolor.*

5. Dolos concinnans, vt peccatoris. Psalm. 49. 19. vide literā C. num. 4.

6. Dolosa lingua, quam dicunt

impij

impij à se esse. Psalm. 11. 5. qua lo-
quuntur aduersus Dauidem, Psal.
108. 3. à qua idem cupit liberari.
Psalm. 119. 2. 3. qua diligunt verba
præcipationis. Psalm. 51. 6. Qua
dolosè agunt, quos iudicabit Do-
minus, Psalm. 5. 10. † 13. 3. Rom. 3.
13. Quæ labia debent fieri muta.
Psal. 30. 19. Quam disperdet Do-
minus, iuxta id. Psal. 11. 3. 4. *Va-
na locuti sunt unusquisq; ad proximū
suum: labia dolosa in corde, & corde
locuti sunt. Disperdat Dominus uni-
uersa labia dolosa, & linguam ma-
gniloquam.* Vide plura capite 16.
num. 2.

7. Draconis os, de quo Apoc.
16. 13. exierunt tres spiritus immū-
di per modum ranarum, vti di-
ximus etiam superiùs capite 11.
num. 1.

8. Dulcia, qualia hæreticorū,
de quibus Rom. 16. 17. *Rogo autem
vos fratres, ut obseruetis eos qui dissen-*

siones

siones & offendicula prater doctrinā, quam vos didicistis, faciunt, & declinate ab illis. Huiusmodi enim Christo Domino nostro non seruiunt, sed suo ventri: & per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium. Quamuis & bonorum & dulcia esse, dicemus cap. 60. licet sub alia consideratione.

9. Duplex lingua, in qua probatur peccator secundum id, Eccli. 5. 11. *Non ventileste in omnem ventum, & non eas in omnem viam: sic enim omnis peccator probatur in duplici lingua.*

10. Dura verba, quæ suscitant furorem. Hinc Prou. 15. 1. *Responsio mollis frangit iram: sermo durus suscitatur furorem, qui non est iterandus iuxta id, Eccli. 19. 7. Ne iteres verbum nequam, & durum, & non minoraberis.*

E.

Primū est exaltantis os, de

E.

quo

quo Prou. 17. 19. *Qui meditatur discordias diligit rixas: & qui exaltat os suum querit ruinam.*

2. Contra excelsum Deū, scilicet sermones. Sic de Antichristo dicitur. Dan. 7. 25. *Sermones contra excelsum loquetur.*

F.

F.

Primum hīc est fatuorum os, quod Prou. 15. 2. ebullit stultitiam: ex quorum ore reprobatu parabola, Eccli. 21. 29. in corde sapientium os illorum est. Vide plura in litera I. num. 8. & in litera S. n. 8.

2. Flagellum quoq; est lingue, à quo Iob. 5. 17. 21 abscondetur, qui à Domino corripitur, & eius increpationes non reprobant.

3. Ficta verba, de quibus 2. Petr. 2. 2. de magistris mendacibus qui celerem sibi perditionem inducunt, loquens, ait. *Et multi sequentur illorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur: & in*

auaritia

anaritia fictis verbis de vobis negotia-
buntur; quibus iudicium iam olim
non cessat: & perditio non dormitat.

4. Fornicariæ seminis lingua.
Isa. 57. 3. 4. vt litera S. num. 3.

5. Fraudem loquentia labia
malorum, de quibus Prou. 24. 1. 2.
Ne amuleris viros malos, nec deside-
res esse cum eis, quia rapinas medita-
tur mens eorum, & fraudes labia eo-
rum loquuntur.

6. Fraudulenta lingua diuitū.
Hinc Mich. 6. 12. Diuites repleti
sunt iniquitate, & habitantes in ea
loquebantur mendacium, & lingua
eorum fraudulenta in ore eorum. Plu-
ra litera M. num. II.

G.

G.

1. Gentium omnium pugnan-
tium contra Ierusalem lingua. De
qua Zach. 14. 12. vbi ita loquitur.
Et hac erit plaga qua percutiet Domi-
nus omnes gentes, quæ pugnauerunt
aduersus Ierusalem: Tabescet caro

uniuscuiusq³ stantis super pedes suos,
 & oculi eius contabescunt in forami-
 nibus suis, & lingua eorum contabe-
 scet in ore suo.

2. Gigantū verba superba, pro-
 pter quæ Deus eos execratus est.
 Eccli. 16. 8. 9. Non exorauerunt pro
 peccatis suis antiqui gigantes, qui de-
 structi sunt confidentes sua virtuti, &
 non pepercit peregrinationi illorum,
 & execratus est eos pro superbia verbi
 illorum. Non misertus est illis, gentem
 totam perdens, & extollentem se in
 peccatis suis.

3. Gladius est lingua & labia
 malorum. Nam vt est Psalm. 56. 5.
 Filij hominum dentes eorum arma &
 sagitta, & lingua eorum gladius acu-
 tus. Et Psalm. 58. 8. Ecce loquentur
 in ore suo, & gladius in labijs eorum.
 Quem exacuerunt, Psalm 63. 4.
 Quia exacuerunt vt gladium linguas
 suas, intenderunt arcum rem ama-
 ram.

4. Glorificat Deum labijs tantum. Hinc Christus ipse, Matth. 15. 8. *Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me.* Similia habes, Marc. 7. 6. Ex Isa. 29. 13. desumpta.

5. Grandia loquuntur, vti Dan. 7. 20. de Antichristi dicitur ore. *Os loquens grandia.* Vide literam A. num. 5.

H.

H.

1. Hæreticorum, quorum sermo vt cancer serpit. Vt, 2. Tim. 17. 18. qui & loquuntur superba. Vnde Iudæ 16. *Hi sunt murmuratores querulosi, secundum desideria sua ambulantes, & os eorum loquitur superba, mirantes personas quasi causa, quos vers. 13 vocauit sidera errantia.* Vide plura litera O. num. 8. & litera F. num. 3.

2. Hominis nequam, qui accendit ore ignem, de quo Eccli. 23. 22. *Animacalida quasi ignis*

K 2

ardens

*ardēs, non exstinguetur, donec aliquis
glutiat: & homo nequam in ore car-
nis suae non desinet donec incēdat igni.*

I.

*1. Ierusalem & Iuda lingua
contra Dominum, ideo ruit: sice-
nim dicitur Isa. 3. 8. Ruit enim Ie-
rusalem & Iudas concidit, quia lin-
gua eorum & adinventiones eorum
contra Dominum, ut prouocarent oculos
maiestatis eius.*

*2. Ierusalem impugnantium,
quorum lingua tabescet, Zach. 14.
12. ut diximus litera G. num. 1.*

*3. Ignis in labijs impij, Prou.
16. 27. Vir impius fodit malum, & in
labijs eius ignis ardescit. Vnde &
D. Iacobus cap. 3. 6. inquit. Et lin-
gua ignis est, uniuersitas iniquitatis.*

*4. Immoderata, de quo Prou.
15. 4. Lingua placabilis, lignum vitae:
quae autem immoderata est, conteret
spiritum.*

5. Impiorum os, Prou. 10. 32.

confi-

consideret peruersa, & cap. 12. 6.
infidiatur sanguini, & cap. 15. 28.
redundat malis, imo in quo Iob
20. 12. malum dulce, quod Psalm.
16. 20. locutum est superbiâ, quod
& operiet iniquitas, Prou. 10. 6. Et
in eorundem ore nequissima pau-
pertas, vt est Eccli. 13. 30. ac de-
mum eorum ore subuertitur ciui-
tas, Prou. 11. 11.

6. Impœnitentium in regno
bestiæ & Antichristi, qui manduca-
uerunt linguas suas præ dolore, sic
enim scribitur Apocal. 16. 10. *Et*
quintus angelus effudit phialam suam
super sedem bestie. Et factum est re-
gnum eius tenebrosum, & commanderunt
linguas suas præ dolore, &
blasphemaucrunt Deum cœli præ do-
loribus & vulneribus suis, & non ege-
runt pœnitentiam ex operibus suis.

7. Improperij verba, de qui-
bus in conuiuio maximè cau-
dum, sic enim dicitur, Eccli. 31. 41.

42. In convivio vini non arguas proximum. & non despicias eum in incunditate illius : verba impropertij non dicas illi : & non premas illum in repetendo. Et cap. 41. 28. Cane ab amicis de sermonibus impropertij : & cum dederis, ne impropertes.

8. Imprudentis lingua, de qua varia scribuntur. Nam Eccli. 5. 15. Honor & gloria in sermone sensati, lingua vero imprudentis subversio est ipsius. Et cap. 21. 28. Labia imprudentium stulta narrabunt : verba autem prudentium statim ponderabuntur, in ore fatuorum cor illorum, & in corde sapientum os illorum. Et cap. 40. 32. In ore imprudentis indulcabitur inopia, & in ventre eius ignis ardebit. Vide plura in litera F. n. 1. & in litera S. num 8.

9. Inania verba, quibus non debemus decipi, D. Paulo sic ad Eph. 5. 6. dicente. Nemo vos seducat inanibus verbis ; propter hac e-

nim venit ira Dei in filios diffidentie.
Nolite ergo effici participes eorum.

10. Indisciplinatum verbum,
in quo non debemus capi, ne confundamur, secundum id, Eccli.
cap. 5. vers. 14. *Si est tibi intellectus responde proximo : sin autem , sit manus tua super os tuum , ne capiaris in verbo indisciplinato & confundaris.* Vide literam P. n. 2.

11. Indulcantes labia, de quibus Eccli. 12. 15. *In labijs suis indulcat inimicus : & in corde suo infidiatur , ut subvertat te in foveam.* Ibi-
dem plura alia de inimico.

12. Ingentia loquitur os Antichristi. Daniel. 7. 8.

13. Iniqua labia, ut autē ab illis liberetur, orat David. Psal. 119. 2. hoc modo. *Domine libera animam meā à labijs iniquis , & à lingua dolosa.* Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam ? Respondet. *Sagittæ potentis acutæ cum*

carbonibus desolatorijs. Sic iniquis verbis præualuerunt aduersus Dauidem. Psalm. 64. 4. Et Psalm. 40. 9. inquit Dauid. *Verbum iniquum constituerunt aduersum me.* Prou. 17. 4. *Malus obedit lingue iniquæ, & fallax obtemperat labijs mendacibus.* A lingua verò iniqua Ecclesiasticus cap. 51. 3. liberatus fuit.

14. Iniustitiam tota die cogitans, de qua Psal. 51. 4. *Tota die iniustitiam cogitauit lingua tua; sicut nonacula acuta fecisti dolum.*

15. Iniusti lingua, quam describit Dauid Psalm. 35. 4. *Verba oris eius iniquitas & dolus: noluit intelligere ut benè ageret.*

16. Inquietum malum. Iacob. 3. 8. de lingua loquens inquit. *Lingua nullus hominum domare potest, inquietum malum, plena veneno mortifero. In ipsa benedicimus Deum & Patrem, & in ipsa maledicimus homines qui ad similitudinem Dei facti*

sunt.

sunt. Ex ipso ore procedit benedictio,
& maledictio. Non oportet, fratres
mei, hac ita fieri.

17. Iudæorum, quorum labia
loquuntur mendacium, lingua ini-
quitatem fatur, propter quod fa-
cies Dei ab illis absconditur, nec o-
ratio eorum exauditur. Hinc Isa.
59. 2. *Iniquitates vestrae diuiserunt
inter vos, & Deum vestrum, & pecca-
ta vestra absconderunt faciem eius a
vobis, ne exaudiret. Manus enim ve-
stra polluta sunt sanguine, & digiti
vestri iniquitate. Labia vestra loquū-
tur mendacium, & lingua vestra ini-
quitatem fatur. Propter illorum
quoq; sermones Deus iratus di-
citur Moyse, Deut. 4. 21.*

L.

L.

1. Labijs honorant Deum, dū
cor eorum longè abest ab eo. Mat.
15. 8. vt suprà litera G. n. 4.

2. Labor labiorum peccato-
rum, de quo Psalm. 139. 10. 11. *Ca-*

pat circuitus eorum, labor labiorum
ipsorum operiet eos. Cadent super
eos carbones: in ignem deicies eos: in
miserijs non subsistent.

3. Laquei sunt verba malo-
rum, Prouerb. 6. 2. Illaqueatus es
verbis oris tui, & capus proprijs ser-
monibus.

4. Linguosus, qui non diri-
getur. Vnde Psal. 139. 12. Vir lin-
guosus non dirigitur in terra, virum
iniustum mala capient in interitu. Id
quod latius probauimus suprâ ca-
pite 7. num 1. De quo etiam id Ec-
cli. 9. 25. verissimum est. Terribi-
lis est in ciuitate sua homo linguosus:
& temerarius in verbo suo odibilis e-
rit.

M.

M.

1. Magnificant linguas suas,
Psalm. 11. 5 Qui dixerunt: linguam
nostram magnificabimus, labia no-
stra a nobis sunt, quis noster Domi-
nus est?

2. Magni-

2. Magniloquam linguā, quam disperdet Dominus iuxta id, Psal.

11. 4. *Disperdat Dominus vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquā.* Vide literam D. n. 6. qualis est & lingua Antichristi, qui loquitur ingentia, Dan. 7. 8.

3. Malorum lingua, qua male locuti sunt de Deo, Psalm. 11. 19. Verū attendendum ad id, Eph. 4. 29. *Omnis sermo malus de ore vestro non procedat: sed si quis bonus ad edificationem fidei, ut det gratiam audientibus.*

4. Maledici lingua & labia, cuius auditor est Deus, Sap. 1. 6. *Benignus est spiritus sapientiae, & non liberabit maledictum à labijs suis: quoniam renum illius testis est Deus, & cordis illius scrutator est verus, & lingua eius auditor.*

5. Maledictio ex ore procedit. Iacob. 3. 10. vt litera I. n. 17.

6. Maligna verba, quibus Dio-

trepes garrat in D. Ioannem Apostolum. 3. Ioan. 9. *Scripsissem forsitan Ecclesie, sed is qui amat primum gerere Diotrepes non recipit nos: propter hoc si venero, commonebo eius opera qua facit: verbis malignis garruens in nos, &c.*

7. Malitiæ verba, contra quæ orans David, ait Psalm. 140. 3. *Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantia labijs meis. Non declines cor meum in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis.*

8. Mendax lingua, quæ una ex sex quæ odit Dominus, dicente Salomone Prou. 6. 16. *Sex sunt quæ odit Dominus, & septimum detestatur anima eius, oculos sublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium sanguinem, cor machinans cogitationes pessimas, pedes veloces ad currendum in malum, proferentem mendacia, testem fallacem. Et qui se-*

minat inter fratres discordias. De mendacis hominis lingua, Isa. 57. 3. 4. vt litera S. num. 3.

9. Mendacij labia, vide quæ ex Ierem. 9. 3. 5. diximus litera A. num. 8. quibus adde labia operantium mendacium, à quibus liberatus Ecclesiasticus cap. 51. 3. Quibus labijs mendacij operatur mali mala. Isa. 59. 3. Qui odium abscondit, Prou. 10. 18. Quibus obtemperat fallax. Prou. 17. 4. Quæ non decent principem, iuxta id Prou. 17. 7. *Non decent stultum verba composita, nec principem labium mentiens. Demum Prou. 12. 22. Abominatio Domino labia mendacia, qui autem fideliter agunt placent ei.*

10. Mendacij lingua, quam concinnat repentinus testis. Prou. 12. 19. *Labium veritatis firmum erit in perpetuum; qui autem testis est repentinus, concinnat linguam mendacij. Idem tradit cap. 21. 7. qualis sit*

qui

qui in illa colligit thesauros, sic dicens. *Qui congregat thesauros lingua mendacy, vanus & excors est, & impingetur ad laqueos mortis.* De Iudæis quoq; dicit David, Psalm. 77. 36. *Et duexerunt eum in ore suo, & in lingua sua mentiti sunt ei: cor autem eorum non erat rectum cum eo, nec fideles habiti sunt in testamento eius.*

II. Mendacij sermones in his fraudulentus conatur perdere mites. Vnde Isa. 32. 7. *Fraudulenti vasa pessima sunt. Ipse enim cogitationes concinnavit ad perdendos mites in sermone mendacij, cum loqueretur pauper iudicium.* In talibus etiam confidunt Iudæi. Vide Ier. 7. 8. 9. 10. & infra num. 12.

12. Mendacij verba, quæ contingunt cor sensatum. Et Eccli cap. 36. 21. quæ locuti sunt Iudæi de corde. Ha. 59. 13. Quibus dicuntur acquiescere filij Israël, Exod 5. 9. Quæ, qui principes libenter

audiant

audiunt, omnes ministros habent
impios. Prouerb. 29. 12. In quibus
non debemus confidere iuxta id,
Ier. 7. 4. Nolite confidere in verbis
mendacij, dicentes templum Domini,
templum Domini, templum Domini
est. Quia si bene direxeritis vias ve-
stras, & studia vestra: si feceritis iu-
dicium inter virum & proximum eius,
aduenam & pupillo, & vidua non fece-
ritis calumniam, nec sanguinem in-
nocentem effuderitis in hoc loco, & post
Deos alienos non ambulaueritis in ma-
lum vobismetipsis habitabo vobiscum
in loco isto. Quasi dicat tunc locus
hic templum meum erit. A quo ver-
bo mendacij confitetur Domino
se liberatum esse Ecclesiasticus, cap.
51. 7. Ac proinde etiam orat Salo-
mon, Prouerb 30. 8. dicens. Duo
rogaui, ne deneges mihi antequam
moriar, vanitatem & verba men-
dacij longe fac a me. Mendacitatem
& diuitias ne dederis mihi: tribue

tantum victui meo necessaria: ne forte satiatus illiciar ad negandum, & dicam. Quis est Dominus? aut egestate compulsus furer, & perire rem nomen Dei mei.

13. Mentiens os occidit animam, Sap. 1. 11. Vide literam D. num. 1.

14. Meretricis labia, de quibus Prou. 5. 3. Favus distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius, nouissima autem illius amara quasi absinthium, & acuta quasi gladius biceps. Et quomodo vecordem iuuenem decipit labijs, describens cap. 7. 21. inquit. Irretiuit illum multis sermonibus, & blanditijs labiorum pertraxit illum, statim cum sequitur, quasi bos ductus ad victimam, & quasi agnus lasciuens, & ignorans quod ad vincula stultus trahatur: donec transfigat sagitta iecur eius, velut si avis festinet ad laqueum, & nescit quod de periculo anime illius agatur.

16. Mordentes labia, de quo Prou. 16. 30. *Qui attronitis oculis cogitat malum, mordens labia sua perficit malum.*

17. Multitudinis venientis, ex cuius ore exiuit flamma, 4. Eisd. 13. 10. Lingua enim nostra, Iacob. 3. 6. *Maculat totum corpus, & inflammatur ora natiuitatis nostrae, inflammata à gehenna.*

N.

1. Nefandi sermones, quos iactitant, qui sunt in præsidio Gazaram, 2. Mach. 10. 34.

2. Nequam lingua, quam non debemus audire, iuxta id Eccli. 28. *28. 29. Sept aures tuas spinis, & linguam nequam noli audire, & ori tuo facito ostia, & frenos ori tuo rectos.* Quare verò non audiendæ, eius plurimæ & grauissimæ sunt causæ. Nam vt est ibidem vers. 23. *Beatus qui rectus est à lingua nequam, qui iracundiam illius non transiit, &*

N.

Nequã
lingua.

qui

qui non attraxit iugum illius, & in
vinculis eius non est ligatus: iugum e-
nim illius iugum ferreum est: & vin-
culum illius, vinculum areum est.
Mors illius, mors nequissima: & v-
tilis potius infernus quam illa, perse-
uerantia illius non permanebit, sed ob-
tinebit vias iniustorum; & in flamma
sua non comburet iustos. Qui relin-
quunt Deum, incident in illam, &
exardebit in illis, & non extinguetur,
& immitretur in illos quasi leo, &
quasi pardus laceret illos. Sic de homi-
nis nequam lingua diximus ex Ec-
cli. 23. 22. suprâ litera H. num. 2.
& quomodo mali locuti sunt ne-
quitiam, litera C. num. 1. ex Psal-
mo 72. 8.

3. Nequam verbum, immu-
tabit cor. Sic Eccli. 37. 21. Verbum
nequam immutabit cor. ex quo qua-
tuor partes oriuntur, bonum & ma-
lum, vita & mors: & dominatrix il-
lorum est assidua lingua. Quod non

est iterandum iuxta id, Ecclesiastici. 19. 7. *Non iteres verbum nequam, & durum, & non minoraberis*

4. Nequam sermo, eodem fere spectat, quem sibi firmaverunt, Psalm. 63. 3. 6. malignantes & operantes iniquitatem.

5. Nequam serui os, de quo iudicabitur ipse, Luc. 19. 22. vt litera S. num. 5.

6. Nicanoris lingua blasphemata, 2. Mach. 14. 33. in templum, & altare; de cuius lingua quid Iudas Machabæus egerit est capit. 15. 33. *Linguam autem impij Nicanoris precipiam iussit particulatim aures dari; manum autem dementis, contra templum extendi.*

O.

1. Obscurus sermo, qui Sap. 1. 11. in vanum non abibit, vt liter. D. num. 2. diximus.

2. Odi sermones, quos expertus ab alijs David cum inquit. Psal.

108. 2. Locuti sunt aduersū me linguā
dolosā & sermonibus odij circumdede-
runt me: & expugnauerunt me gra-
tis. Pro eo vt me diligere, detrabe-
bant mihi: ego autem orabam.

3. Onus est sermo vniuscu-
iusq; suus, vt ex Ier. 23. 36. & pul-
chro exemplo superius capit. 9. n.
3. demonstraui.

4. Otiosa verba, de quibus
danda ratio Matth. 12. 36. vnicui-
que in die iudicij, de quo egimus
cap. 10. n. 2.

5. Os prauum, Prou. 4. 24.
vt litera P. n. 5.

P.

P. 1. Pacifica verba in dolo, quæ
locutus est Antiochus illustris in
Ierusalem cum Iudæis, 1. Ma-
chab. 1. 31. Sic Bachides & Alci-
mus cum Iuda Machabæo ad eum
à Demetrio rege missi, capit. 7. 10.
Sic Nicanor cum Iuda & fratribus
eius, ibidem vers. 27.

2. Peccati verbum, quod est in indisciplinata loquela. Hinc Eccli. 23. 17. *Indisciplinata loquela non assuescat os tuum: est enim in ea verbum peccati.* De qua plura litera I. num. 10. Contra quam peccantiū linguam orans David, inquit. Psal. 54. 10. *Præcipita Domine, & divide linguas eorum; quia vidi iniquitatem, & contradictionem in ciuitate.* Et Psal. 108. 2. *Deus laudem meam ne tacueris; quia os peccatoris, & dolosi super me apertum est. Locuti sunt aduersum me linguā dolosā, & sermonibus odij circumdederunt me, &c.* Qui & percutere volunt Ieremiam linguā, Ier. 28. 18. plaga autem lingue comminuit ossa, vt ex Eccli. 28. 21. 22. diximus suprā cap. 18. n. 14.

Peccati verbum.

3. Polluta labia populi. Vnde Isa. 6. 5. *Vae mihi, quia tacui: quia vir pollutus labijs ego sum, & in medio populi, polluta labia habentis, ego habito, & regem Dominum exercituum*

vidi

vidi oculis meis.

4. Præcipationis verba, quæ diligunt, potentes iniquitate, lingua dolosa. Vt est Psalm. 51. 6. de quibus egimus suprâ liter. D. n. 6,

5. Prauum os, quod debemus à nobis amouere, iuxta id, Prou. 4. 24. *Remoue à te os prauum, & detrahentia labia sint procul à te.* Nam vt est cap. 10. 31. *Os iusti parituriet sapientiam, & lingua prauorum peribit.*

6. Prophetarū falsorū, de quibus, Ier. 23. 31. *Ecce ego ad Prophetas, ait Dominus: qui assumunt linguas suas, & aiunt: dicit Dominus, &c.*

R.

1. Rapinas meditantium os, Prou. 24. 2. vt litera F. num. 3.

2. Resistentium Domino lingua, quam iudicabit Dominus, de qua Isa. 54. 17. *Omne vas quod fictū est cōtra te, non dirigetur; & omnē linguā resistentē tibi, in iudicio iudicabis.* *Hac est hereditas seruorū Domini; &*

Resistē
tium
Domino
lin-
gua.

instituta

iustitiæ eorū apud me: dicit Dominus.

3. Ranas quasi producens os,
de quo lit. D. n. 7. ex Apoc. 16. 13.

S.

1. Sagitta vulnerans Iudæorum
lingua. Ier. 9. 8. Sagitta vulnerans
lingua eorum, dolum locuta est: in ore
suo pacem cum amico suo loquitur, &
occulte ponit ei insidias. Nunquid non
super his non visitabo, dicit Dominus?
aut in gente huiusmodi non ulciscetur
anima mea?

2. Scelestia labia, quibus væ.
Eccli. 2. 14. Væ duplici corde, & la-
bijs scelestis, & manibus malefacien-
tibus, & peccatori terram ingredien-
ti duabus vijs.

3. Scelestorum filiorum lingua, Sceles-
torū
lingua.
de qua Isa. 57. 3. 4. 5. Vos autem ac-
cedite huc filij auguratricis: semen a-
dulteri, & fornicaria, super quem lu-
sistis? super quem dilatastis os, & eie-
cistis linguam? nunquid non vos filij
scelesti, semen mendax?

4. Semi-

4. Seminis adulteri, & fornicariæ, & mendacis linguæ. Isa. 57. 3. 4. 5. vt ante num. 3.

5. Serui nequam, de quo Luc. 19. 22. *De ore tuo te iudico, serue nequam: sciebas, quod ego homo austerus sum, &c.*

6. Simulatoris, qui ea decipit, Prou. 11. 9. *Simulator ore decipit amicum suum: iusti autem liberabuntur scientia.*

Stulti
labia.

7. Stulti labia, qui cæditur labijs, iuxta id Prou. 10. 8. *Sapiens corde præcepta suscipit: stultus ceditur labijs.* Et vers. 10. *Qui annuit oculo, dabit dolorem; & stultus labijs verberabitur.* Et Prou. 18. 6. *Labia stulti miscent se rixis; & os eorum iurgia pronocat.* Similiter Prou. 18. 7. *Labia eius ruina anima.* Et Prou. 12. 13. *Propter peccata labiorum ruina proximat malo.* De qua re plura diximus cap. 5. num. 1. Quæ labia si compresserit stultus, Prouer. 17. 18.

repu-

reputabitur intelligens, cap. 30. n. 1. dictum.

8. Stulti os, de quo sic, Prou. 10. 14. *Sapientes absconderunt scientiam: os autem stulti confusio proximum est.* Et cap. 14. 3. *In ore stulti virga superbia: labia autem sapientum custodiunt eos.* Cap. verò 15. 14. *Cor sapientis querit doctrinam: & os stultorum pascitur imperitia.* Et cap. 18. 7. *Os stulti contritio eius: & labia ipsius ruina anima.* Isa. 9. 17. *Stultitiam uniuersum os locutum est; ideo Deus non miserebitur.* Vide plura litera F. num. 1.

9. Verba stultorum, de quibus, Eccli. 10. 14. *Stultus verba multiplicat.*

10. Sublimis malorum sermo, de quo nobis cauens D. Paulus Col. 2. 4. inquit. *Hoc autem dico, ut nemo vos decipiat in sublimitate sermonis.*

11. Superbia verbi Gigantum

ob quam Deus eos est execratus. Eccli. 16. 8. 9. vt litera G. num. 2. quam & impiorum os locutum est, Psalm. 16. 10.

12. Superbum verbum, in quo non agas cogitationes tuas, secundum id, Eccli. 32. 16. *Age conceptiones tuas, & non in delictis, & verbo superbo.* Superba quoq; loquuntur hæretici, vt ex Iudæ 16. diximus, litera H. num. 1.

Susur-
ronis
verba.

13. Susurronis verba, de quibus Prouerb. 26. 22. *Verba susurronis quasi simplicia, & ipsa perueniunt ad intima ventris.* De quo Leuit. 19. 16. *Non eris criminator, nec susurro in populo.* Et simile quasi omnino dicitur. Eccli. 5. 16. *Non appelleris susurro in vita tua, & lingua tua ne capiaris, & confundaris.* Capit. verò 21. 31. sic inquit. *Susurro coinquinabit animam suam, & in omnibus odietur: & qui cum eo permanserit, odiosus erit: tacitus, & sen-*

satus honorabitur. Et cap. 28. 15. Sus-
surro & bilinguis maledictus; mul-
tos enim turbauit pacem habentes.
Et Prou. 26. 20. Cum defecerint li-
gna, exstinguetur ignis: & susurrone
subtracto, iurgia conquiescunt. Ipse
verò non quiescet, quia tales digni
sunt morte, teste D. Paulo. Rom.
1. 32.

T.

1. Tædij verba, quæ loquun-
tur, qui debent reddere fœnus
tempore restitutionis, de quibus
Ecclesiastic. 29. 4. Multi quasi in-
ventionem aestimauerunt fœnus, &
prestituerunt molestiam his, qui se ad-
iuerunt. Donec accipiant, oscu-
lantur manus dantis, & in promif-
sionibus humiliant vocem suam. Et
in tempore redditionis postulabit tem-
pus, & loquetur verba tædij, &
murmurationum, & tempus causa-
bitur.

2. Temerarius, qui Eccli. 9.

Temerarius

25. in verbo suo odibilis erit, vir linguosus in ciuitate, terribilis, sicut dictum in litera L. n. 4. Et Eccli. 5.1. *Ne temerè quid loquaris, neq³ cor tuum sit velox ad proferendum sermonem coram Deo: Deus enim in cælo, & tu super terram: ideo sint pauci sermones tui. Multas curas sequuntur somnia, & in multis sermonibus inuenietur stultitia.*

3. Tertia lingua, quæ multos commouit & multa mala peregit, vt ex Eccli. 28. 16. 17. 18. diximus superiùs cap. 18. n. 4. 10. &c.

4. Testificans lingua, quæ adducit mortem, Eccli. 28. 13. vt suprà cap. 18. num. 2.

5. Tumentia labia, de quibus Prou. 26. 23. *Quomodo si argento sordido ornare velis vas fictile, sic labia tumentia cum pessimo corde sociata.*

6. Turpis sermo, qui de ore nostro deponendus est, vt ex Col. 3. 8. superiùs c. 58. n. 13. tradidimus.

V.

1. Vana verba, de quibus Psal.

11. 3. *Vana locuti sunt unusquisq; ad proximum suum: Labia dolosa, in corde & corde locuti sunt.*

2. Venenum aspidum sub labijs malorum. Psalm. 13. 3. † 139. 4. Rom. 3. 13.

3. Ventosa verba, de quibus quærit Iob num habitura sint finem. Iob. 16. 3.

4. Viperae lingua, quæ occidit diuitem. Iob. 20. 16. 4. *Caput aspidum suget, & occidet eum lingua vipera.*

CAPVT LX.

Centum septendecim egregiæ qualitates, in labijs, lingua, ore, sermone & verbo bonorum imitatione digna, ordine Alphabeticæ insertæ.

A.

1. Aaronis labia, quibus dedit gloriam Deo, iuxta Eccli. 50. 22.

Manus suas extulit in omnem congregationem filiorum Israël, dare glo-

riam Deo à labys suis, & in nomine ipsius gloriari.

2. Aedificatiua verba, aut quæ exemplum præbeant, i. Tim. 4. 12. *Nemo adolescentiam tuam cōtemnat: sed exemplum esto fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate.* Rom. 14. 19. *Quæ pacis sunt sectemur: & quæ aedificationis sunt, inuicem custodiamus.* Et capit. 15. 2. *Unusquisq; vestrum proximo suo placeat in bonum.* Vide quæ diximus cap. 20. num. 1. & infrà litera I. num. 8.

3. Aequi sermones sapientiæ, de quibus Prouerb. 8. 8. *Iusti sunt omnes sermones mei, non est in eis prauum quid, neq; peruersum. Recti sunt intelligentibus, & æqui inuenientibus scientiam.*

4. Angelorum lingua, quæ debet esse vt hominum lingua, charitate coniuncta. i. Corinth. 13. 1. *Si linguis hominum loquar, & an-*

gelorum,

gelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut as sonans, & cymbalum tinniens. Quòd scilicet licet alijs sit vsui, (vt concionatorum eorum linguæ, qui nulla charitate ducti concionantur) seipsum tamen consumit & obtundit.

B.

B.

1. Balborum lingua, quæ tēpore Christi velociter loquitur, Isa. 32. 1. 2. 3. 4.

2. Bonus sermo, in quo lætificabitur mœror, iuxta id Prou. 12. 25. *Mœror in corde viri humiliabit eum, & sermone bono lætificabitur.*

3. Bonum verbum, quod eructauit cor Dauidis, Psalm. 44. 1. *Eructauit cor meum verbum bonum: dico ego opera mea regi.* Vtiq; bona opera, qualia enim verba talia opera, ex eodem siquidem corde procedunt.

C.

C.

1. Canentium & laudantium Dominum. Ora verò Dominum cum Esther ne illa claudat, sic dicas vt Esther 13. 17. *Exaudi deprecationem meam, & propitiùs esto fori & funiculo tuo, & conuerte luctum nostrum in gaudium, vt viuentes laudemus nomen tuum Domine, & ne claudas ora te canentium.* Nam sic etiam ad Deum loquitur de aduersarijs cap. 14. 9. *Volunt tua mutare promissa, & claudere ora laudantium te, atq; extinguere gloriam templi & altaris tui.*

Christi
labia.

2. Christi Domini labia, de quibus Psalm. 44. 3. *Diffusa est gratia in labijs tuis: propterea benedixit te Deus in eternum.* Ità & benedicet nobis si labia nostra gratiæ diuinæ sese accomodauerint.

3. In cuius ore non est inuentus dolus. Isa. 53. 9. 1. Petr. 3. 12. *quē nec loqui debere qui ascendit*

in

in montē Domini. Isa. 14. 2. cuius
verbū habitat in nobis Col. 3. 16.

4. Compositus sermo, quem
sibi dari petiuit Esther, Esth. 14.
13. vt diximus cap. 57. n. 8.

5. Composita verba, de qui-
bus Prou. 16. 24. *Fauus mellis, com-*
posita verba: dulcedo anima, sanitas
ossum. Quæ tamen non omnes de-
cent. Nam vt est Prou. 17. 7. *Non*
decent stultum verba composita, nec
principem labium mentiens.

6. Contemptibilis sermo A-
postolorum, collatione facta elo-
quentium gentilium, sic de se scri-
bit D. Paulus 2. Cor. 10. 10. *Quo-*
niam quidem epistola, inquit, gra-
ues & fortes; presentia autem corpo-
ris infirma, & sermo contemptibilis.
Et cap. 11. 6. *Nam etsi imperitus ser-*
mone, sed non scientia.

7. Contremiscentia labia, Ha-
bacuc vbi dicit capit. 3. 16. *Au-*
diui, & conturbatus est venter meus;

a voce contremuerunt labia mea: ingrediatur putredo in ossibus meis, & subter me scateat: ut requiescam in die tribulationis.

D.

Dauidis lingua.

1. Dauidis, qui aliàs dixit. Psal. 76. 5. *Turbatus sum, & non sum locutus. Lingua fuit, Psal. 44. 2. ut calamus scribæ velociter scribentis.*

2. Cuius os loquetur sapientiam, & meditatio cordis eius, Psal. 48. 4. prudentiam. Qui & clarè dicit, Psalm. 118. 46. *Loquebar de testimonijs tuis in conspectu regum: & non confundebam.* Qui quàm varia de Deo locutus, ex parte vide, cap. 56. numer. 2.

Onias eloquium.

3. Decorus eloquio Onias. 2. Mach. 15. 12. vbi Iudas Machabeus in visu vidit. Oniam, qui fuerat summus sacerdos, virum bonum, & benignum, verecundum visu, modestum moribus, & eloquio decorum, & qui a puero in virtutibus exercita-

tus fit, manus protendentem, orare
pro omni populo Iudeorum.

4. Dei sermones debemus
loqui. Hinc i. Petr. 4. ii. *Vnusquisq;*
sicut accepit gratiam, in alterutrum
illam administrantes, sicut boni di-
spensatores multiformis gratiae Dei, si-
quis loquitur quasi sermones Dei, &c.

5. Dilatantium os; vt Deus id
impleat, iuxta Domini mandatum,
Psal. 80. ii. *Ego sum Dominus Deus*
tuus, qui eduxi te de terra Aegypti:
dilata os tuum, & implebo illud.

6. Dispositi in iudicio sermo-
nes, de quibus præclarè, Psal. iii. 5.
dicit Dauid. *Iucundus homo, qui mi-*
seretur & commodat, disponet sermo-
nes suos in iudicio; quia in aeternum
non commonebitur.

7. Dies bonos habere volen-
tium, qui debent prohibere linguã
suam à malo, ne & labia eorum lo-
quantur dolum. Psal. 33. 14. i. Petr.
3. 12. vt cap 31. num. 3. diximus.

8. Dul-

8. Dulce verbum, de quo Eccli. 6. 5. *Verbum duce multiplicat amicos, & mitigat inimicos, & lingua eucharis in bono homine abundat.* Sic David de eloquijs Dei loquens, ait, Psalm. 118. 103. *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo.*

E.

E.
Ege-
norum
lingua.

1. Egenorum & pauperum, quæ siti aruit, quos exaudiuit Deus. Hinc Isai. 41. 17. *Egeni & pauperes querunt aquas, & non sunt. Lingua eorum siti aruit.* Ità & Christi saluatoris lingua siti aruit in cruce, Ioan. 19. 28. & D. Pauli 2. Cor. 11. 27. magis autem quòd iam dicti sitiuerint lingua in concionando, iustitiam. Matth. 5. 6.

2. Eloquium suum Iob ponit ad Deum, Iob 5. 8. *Quamobrem ego deprecabor Dominum, & ad Deum ponam eloquium meum.*

3. Erudita lingua, qua sciunt

boni

boni sustentare lassos, quam Deus dedit. Isaie vt fatetur cap. 50. 4. his verbis. *Dominus dedit mihi linguam eruditam, vt sciam sustentare eum, qui lassus est verbo: erigit manè, manè mihi erigit aurem, vt audiam quasi magistrum.*

4. Est est, sit sermo noster. sic Matth. 6. 37. Iacob. 5. 12. *Sit sermo vester: Est, est; Non, non; quod autem his abundantius est, à malo est.* Vide plura litera N. n. 1.

5. Eucharis lingua, quæ in bono homine. Eccli. 6. 5 abundat, vt suprà litera D. n. 8.

6. Ester sermones compositi. Est. 14. 13. vt cap. 57. n. 8.

F.

1. Fidele os, in quo abundauit sapientia, Eccli. 15. 9. *Non est speciosa laus in ore peccatoris: quoniã a Deo perfecta est sapientia. Sapientia enim Dei astitabit laus, & in ore fi-*

deli abundabit, & dominator dabit
eam illi.

2. Fidelis sermo, quem debet
amplecti Episcopus, iuxta id, Tit.
1. 7. 8. 9. Oportet Episcopum sine cri-
mine esse, sicut Dei dispensatorem, non
superbum, non iracundum, non vino-
lentum, non percussorem, non turpis
lucricupidum: sed hospitalem, beni-
gnum, prudentem, sobrium, iustum,
sanctum, continentem, amplectentem
eum, qui secundum doctrinam est, fi-
delem sermonem; ut potens sit & ex-
hortari in doctrina sacra, & eos, qui
contradicunt, arguere.

3. Hi fideles aliqui sermones
traduntur in sacris literis, ut, 1. Tim.
1. 15. 16. Fidelis sermo, & omni acce-
ptione dignus: quod Christus Iesus ve-
nit in hunc mundum peccatores saluos
facere, quorum primus ego sum. Et
cap. 3. 1. Fidelis sermo: si quis Episco-
patum desiderat, bonum opus deside-

rat. Talis est, & capit. 4. 8. *Pietas qua ad omnia utilis est, promissionem habens vite, quæ nunc est, & futura.* 2. Tim. 2. 11. *Fidelis sermo: nã si commortui sumus, & conuiuemus: si sustinebimus & conregnabimus: si negauerimus, & ipse negabit nos: si non credimus, ille fidelis permanet, negare seipsum non potest. Quí verò fidelis sermo omnibus præterea Christianis conueniat, sic docet idem D. Paulus Tit. 3. 8. Fidelis sermo est: & de his volo te confirmare: ut curent bonis operibus præesse, qui credunt Deo. Id quòd maximè considerare debent quibus aliorum salus in Ecclesia commissa est.*

G.

1. Gaudio repleti debet os nostrum, maximè in liberatione captiuitatis, tam corporalis, quàm spiritualis, iuxta id, Psal. 125. 1. *In conuertendo Dominus captiuitatem Sion facti sumus sicut cõsolati. Tunc repleti*

est

est gaudio os nostrum, & lingua nostra exultatione, &c.

2. Gloria in sermone. Vnde Eccli. 5. 15. *Honor & gloria in sermone sensati, lingua vero imprudentis, subuersio est ipsius.*

3. Gratia, verba oris sapientis, Vnde Eccli. 10. 12. *Verba oris sapientis, gratia: & labia insipientis precipitant eum.*

H.

H.

1. Honor in sermone sensati. Eccli. 5. 15. vt litera G. num. 2.

2. Honorificandus Deus vno ore, sic enim id à nobis D. Paulus exigit. Romanor. 15. 5. *Deus autem patientiæ, & solatiy, det vobis id ipsum sapere in alterutrum, secundum Iesum Christum: vt vnanimiter, vno ore honorificetis Deum, & patrem Domini nostri Iesu Christi.*

3. Sermone & opere honorandi parentes. Vnde Eccli. 3. 10. dicitur. *In opere & sermone, & omni patientia*

honora

honor a patrem tuum, ut superveniat tibi benedictio à Deo, & benedictio illius in nouissimo maneat. Quia verò talium sermonum exigua habetur ratio, tam erga carnales quam spirituales parētes, cū ijs etiam subinde detrahat. Hinc pro benedictione Dei, & talium parentum huiusmodi filij multis maledictionibus plerumque subiacent, easq; quàm maximè in nouissimo die experientur.

I.

1. Ieremiæ labia, vnde rectè processerunt secundum id, Ierem. 17. 16. *Ego non sum turbatus, te pastorem sequens: & diem hominis non desideravi. Tu scis, quod egressum est de labijs meis, rectum in conspectu tuo fuit.*

I.
Ierem.
labia.

2. Ignæ debent esse nostræ linguæ, igne dono S. Spiritus & charitatis inflammata & accensæ, quales fuerunt linguæ Apostolo-

rum

rum interius, vt exteriores linguæ super eos apparentes ostenderunt. Actor. 2. 3.

3. Infantium linguæ, quas Deus fecit disertas, Sap. 10. 11. Ex quibus perfecit laudem, Psal. 8. 7. Matth. 21. 16. vide literam L. num. 1.

Iob
lingua 4. Iob labia, in quibus non peccauit, Iob. 1. 22. cuius labia puram sententiam loquuntur, vt capit. 33. 3. Cuius etiam labia cap. 8. 20. 21. implentur iubilo; cuius ibidem cap. 27. 4. labia non loquuntur iniquitatem, vt sequenti n. 5.

5. Eiusdem lingua non meditabitur mendacium. Iob. 27. 4. *Non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium.* Sic neq; iniquitas, aut stultitia in lingua, aut faucibus eius fuit, iuxta id, Iob 6. 30. *Non inuenietis in linguâ meâ iniquitatem, nec in faucibus meis stultitia personabit.*

6. Eiusdē sermones puri. Iob. II. 4. vacillantes confirmarunt, Iob 4. 3. *Ecce docuisti multos, & manus lassas roborasti: vacillantes confirmauerunt sermones tui, & genua tumentia confortasti.* Quem, quia plenus est sermonibus coarctat spiritus vteri sui, capit. 32. vers. 10. Licet quoque capit. 23. 2. eius sermo sit amaritudine plenus.

7. Iob verba, quibus nihil addebant. Iob capit. 29. vers. 21. 22. *Qui me audiebant expectabant sententiam, & intenti tacebant ad consilium meum. Verbis meis addere nihil audebant, & super illos stillabat eloquium meum.*

8. Irreprehensibile verbum. Tit. capit. 2. 7. *In omnibus teipsum praebe exemplum bonorum operum in doctrina, in integritate, verbum sanum, irreprehensibile: ut is, qui ex aduerso est, vereatur, nihil*

habens

habens malum dicere de nobis. Vide quòq; de Iudith. 11. 12.

Isaia
os.

9. Isaia os, quòd Deus posuit contra peccatores vt gladium acutum. Isa. 29. 2.

10. Iucundum Daudidis Deo eloquium, vt petit Psalm. 103. 33. 34. *Cantabo Domino in vita mea: psallam Deo meo quam diu sum. Iucundum sit ei eloquium meum: ego verò delectabor in Domino.*

11. In iudicio dispositus sermo. Psalm. 111. 5. vt litera D. num. 6.

Iudith
sermones.

12. Iudith sermones sine vlla reprehensione. Cui Iudith. 8. 28. *Dixerunt Ozias & presbyteri, omnia quæ locuta es vera sunt, & non est in sermonibus tuis vlla reprehensio. De qua plura cap. 57. n. 8.*

13. Iusti labia quæ erudiunt plurimos. Prou. 10. 21. *Qui autem indocti sunt, in cordis egestate morientur. Sic Pro. 10. 32. Iusti labia considerant placita: & os impiorum peruersa.*

14. Iusti

14. Iusti lingua, de qua Prou.
10. 20. *Argentum electum lingua*
iusti, cor autem impiorum pro nihilo.

15. Iusti lingua & os, de qui-
bus Psalm. 36. 30. *Os iusti medita-*
bitur sapientiam, & lingua eius loque-
tur iudicium. Lex Dei eius in corde
ipsius: & non supplantabuntur gres-
sus eius. De quo & Prou. 10. 31. *Os*
iusti parituri sapientiam, & lingua
prauorum peribit. Quod ver. 12. est
vena vitæ, de quo & cap. 12. 6. *Ver-*
ba impiorum insidiantur sanguini: os
iustorum liberabit eos.

16. Iusti sermones recti, æqui,
in quibus nihil peruersum, aut pra-
uum. Prou. 8. 8. 9. vt supra litera
A. num. 3.

17. Iusta labia voluntas regis.
Prou. 16. 13.

18. Iustitiæ verbum, de ore
Dei egreditur, eo dicente per Isaiã
Isa. 45. 23. *In memetipso iuravi, egre-*
dietur de ore meo iustitiæ verbum, &

non reuertetur: quia mihi curuabitur
omne genu, & iurabit omnis lingua.
Quod & te debet psequi, Eccli. 5. 12.

19. Iustificabimur ex verbis,
Matth. 12. 37. Ex verbis enim tuis
iustificaberis, & ex verbis tuis con-
demnaberis. Vt latius patet ex su-
periori cap. 10. n. 2.

L.

L.
Lacten-
tium
lingua

1. Lactentium lingua, ex qua
Deus perfecit laudem. Psalm. 8. 3.
quod factum, Matth. 21. 15. sic e-
nim dicitur. Videntes autem prin-
cipes Sacerdotum & Scriba mirabi-
lia, quae fecit, & pueros clamantes in
templo, & dicentes: Hosanna filio Da-
uid; indignati sunt, & dixerunt ei:
Audis quid isti dicunt? Iesus autem
dixit eis: Vtiq³, nunquam legistis:
quia ex ore infantium & lactentium
perfecisti laudem?

2. Lassos sustentans lingua, qua-
lis fuit Isaia, vt Isa. 50. 4. vt litera
E. num. 3.

3. Leuilabia, & os; de quibus Malachias ca. 2. 6. loquens, inquit. *Lex veritatis fuit in ore eius, & iniquitas non est inuenta in labijs eius: in pace, & in equitate ambulauit mecum, & multos auertit ab iniquitate.*

Leui
os.

M.

1. Machabæorum, qui ea cōfessi sunt Dominum, & eā sibi pro eius confessione amputandam obtulerunt. De primo quidem ex septem filijs est. 2. Mach. 7. 4. de secundo verò vers. 20.

M.
Macha
bæorū
lingua.

2. Mansueta, iuxta id Eccli. 3. 19. *Fili in mansuetudine opera tua perfice, & super hominum gloriam diligēris.* Sic & in ea sermo perficiendus, vnde & ibidem cap. 3. 19. *Fili in mansuetudine serua animam tuā, & da illi honorem secundum meritum suum.* Eam autem seruari in custodia linguæ docuimus cap. 20. n. 3. Lædi verò loquacitate cap. 3. n. 1.

de

de qua mansuetudine, lege D. Paulum 1. Cor. 4. 21. † 2. Cor. 10. 1. Galat. 5. 23. Ephes. 4. 2. 1. Tim. 6. 11. 2. Tim. 2. 24. Iacob. 1. 21. † 3. 13.

3. Mirificus sermo, quem locutus est Zorobabel sub Dario rege Persarum 3. Esd. 5. 6.

4. Mollis sermo, de quo Proverb. 25. 15. *Patientia lenietur princeps, & lingua mollis confringet duritiam.* Conuenit cum illo Prou. 15. 1. *Responsio mollis frangit iram: sermo durus suscitatur furorem.*

5. Moderantes sermonibus suis. Prou. 17. 27. *Qui moderatur sermones suos, doctus & prudens est: & pretiosus spiritus vir eruditus.*

6. Mulieris fortis lingua, de qua Prou. 31. 26. *Os suum aperuit sapientie, & lex clementie in lingua eius.* Quamuis etiam mulieres sine verbo, per conuersationem bonam, quasi loquuntur, quod 1. Petr. 3. monet D. Petrus, dicens. *Similiter*

Et mulieres subdita sint viris suis: ut
 si qui non credunt verbo, per mulierum
 conuersationem sine verbo lucrifiant,
 considerantes in timore castam con-
 uersationem vestram. Quarum non
 sit extrinsecus capillatura, aut cir-
 cumdatio auri, aut indumenti vesti-
 mentorum cultus: sed qui abscondi-
 tus est cordis homo, in incorruptibili-
 tate, quieti, & modesti spiritus, qui est
 in conspectu Dei locuples.

N.

N.

1. Non, non: sit sermo noster.
 Matth. 5. 3. 7. Iacob. 5. 12. ut dictum
 littera E. numer. 4. Vide etiam D.
 Paulum, 2. Corinth. 1. v. 17. 18.
 19. 20.

2. Nouæ linguæ, quibus lo-
 quentur qui in Christum credunt.
 Sic enim Marc. 16. 17. Christus Do-
 minus testatur, dicens. Signa autem
 eos, qui in me credunt, hæc sequentur:
 In nomine meo demonia eicient: lin-
 guis loquentur nouis.

M

1. Occul.

O.

1. Occultus sermo, quem nō abscondit Raphaël, Tob. 21. 11. dicens. *Manifesto ergo vobis veritatem, & non abscondam a vobis occultum sermonem.*

Oppor-
tunus
sermo

2. Opportunus sermo, de quo Prouer. 15. 23. *Letatur homo in sententia oris sui: & sermo opportunus est optimus.* Plura litera T. num. 1. Ad quæ etiam alludit D. Iacobus cap. 3. 2. *In multis offendimus omnes, si quis in verbo non offendit: hic perfectus est vir, &c.*

3. Optimus sermo, quibus Iudas armavit suos contra Nicanorem. 2. Machabæor. capit. 15. vers. 11. ubi sic dicitur. *Singulos autem illorum armavit, non clypei, & hasta munitione, sed sermonibus optimis, & exhortationibus, exposito digno fide somnio, per quod vniuersos latificauit.*

P.

1. Pacificum & pacis verbum, quod Ecclesiast. 5. 12. te prosequatur. Vide litera I. num. 17.

2. Pauca verba. Hinc Ecclis. 5. 1. *Ne temerè quid loquaris, neq; cor tuum sit velox ad proferendum sermonem coram Deo: Deus enim in cælo, & tu super terram: idcirco sint pauci sermones tui.*

3. D. Pauli sermo, *Qui* 1. Corinth. 2. 3. 4. *Non in persuasibilibus humana sapientia verbis, sed in ostensione spiritus, & virtutis. Qui* Ephes. 6. 18. 19. *cupit pro se orari. Ut detur illi sermo in apertione oris eius in fiducia. Ut, Col. cap. 4. vers. 2. 3. 4. aperiatur illi ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi. Qui, Actor. 20. protrahit sermonem usq; ad mediam noctem.*

D. Pauli sermo.

4. Pauperis sapientis verbum, quod contemnitur, ut Ecclis. 9. 14.

Pauperis sapientis verbum.

15. 16. dicitur. *Civitas parva, & pauci in ea viri; venit contra eam Rex magnus, & vallavit eam, extruxitq³ munitiones per gyrum, & perfecta est obsidio. Inventusq³ est in ea vir pauper & sapiens, & liberauit urbem per sapientiam suam, & nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis. Et dicebam ego, meliorem esse sapientiam fortitudine: quomodo ergo sapientia pauperis contempta est, & verba eius non sunt audita?*

5. Ut percipiantur à Deo verba oris nostri, talia debent esse, Psalm. 5. 2. † 16. 6. † 53. 4. † 147. 1.

6. Peruersi nihil est in sermone sapientiae, Prouerb. 8. 8. vt lit. A. numer. 3.

Placabilis
lingua.

7. Placabiles, de qua Prou. 15. 4. *Lingua placabilis, lignum vitae, quae autem immoderata est, conteret spiritum. Et Psalm. 18. 15. Et erunt vt complaceant eloquia oris mei: & meditatio cordis mei in conspectu tuo*

semper.

semper. Vide etiam literam I. n. 9.

8. Prauum nihil in sermone sapientiæ. Prouerb. 8. 8. vt litera A. num. 3.

9. Prophetarum os, per quod loquitur Deus. Ierem. 36. 21. 22. 1. Esd. 1. 1. 3. Esd. 1. 57. † 2. 1. Isa. 34. 16. Luc. 1. 70.

10. Prudentum verba, de quibus Eccli. 21. 28. *Labia imprudentum stulta narrabunt: verba autem prudentum cū statera pōderabuntur.*

11. Prudentissimi labia, de quibus, Prouerb. 10. 19. *In multiloquio non deerit peccatum: qui autem moderatur labia sua prudentissimus est.*

12. Prudentiæ labia, quæ Prouerb. 14. 17. nescit stultus. De cuius ore etiam sic scribitur, Eccli. 21. 20. *Os prudentis queritur in Ecclesia, & verba illius cogitabant in cordibus suis.*

13. Prudentiæ verba, quæ

Prudentiæ lingua.

non recipit stultus, Prouerb. 18. 2.

14. Prudens in verbis dicitur Dauid esse, 1. Reg. 16. 18.

15. Pulchri sermones, quos perdes comedendo cum homine impio, Prou. 23. 6. 7. 8. vide quoque num. 16.

16. Purus & pulcherrimus sermo: de quo Prouerb. 15. 26. *Abominatio Domini cogitationes male: & purus sermo pulcherrimus firmabitur ab eo.* Talis sermo Iob fuit, Iob. 11. 4

R.

R.
Recte
labia.

1. Recta debet pradicare labia sapientiae. Prou. 8. 6. cuius sermones sunt recti, vers. 8. vt diximus littera A. num. 3. Et quod rectum in conspectu Dei fuit, à labijs Ieremie egressum est, Jer. 17. 16. vt littera I. num. 1. Vnde & recte docet Salomon, Prou. 23. 16. *Fili mi si sapiens fuerit animus tuus, gaudebit tecum cor meum, & exultabunt renes mei, cum locuta fuerint recta labia tua.*

2. Re-

2. Rectissimi & veritate pleni sermones, quos scripsit Ecclesiastes. Eccles. 12. 10.

3. Sine vlla reprehensione sermones, quales fuerunt Iudith. Iudith. 8. 28.

4. Reg. 16. Regis labia in quibus est diuinitas, Prouerbior. 16. 10.

5. Regum os, qui id continebunt super Christum, de qua re ita Isaie 5. 15. *Iste asperget gentes multas, super ipsum continebunt reges os suum: quia quibus non est narratum de eo, viderunt: & qui non audierunt, contemplati sunt.*

S.

1. Sacerdotis labia de quibus Malach. 2. 7. *Labia sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent de ore eius, quia Angelus Domini exercituum est.*

Sacer-
dotis
labia.

2. Sale sit conditus sermo no-

Sale
Condi-
tus ser-
mo.

ster. Hinc Col. 4. 6. *Sermo vester
semper in gratia sale sit conditus: ut
sciatis quomodo oporteat vos unicuique
respondere.*

3. Sanctorum os. Luc. 1. 7.
Actor. 3. 21.

4. Sanctissima verba, Eccle-
siastici 44. 4.

5. Sana verba, 2. Tim. 1. 13.
Formam habe sanorum verborum.
Et Tit. 2. 8. ut lit. I. num. 8.

6. Sani sermones, quibus D.
Paulus, 1. Tim. 6. 3. docet esse ac-
quiescendum.

Sapien-
tis la-
bia.

7. Sapientiae & sapientis la-
bia, Prouerbior. 10. 13. *In labijs sa-
pientis inuenitur sapientia. Quae o-
mni auro melior, ut docuimus
capit. 1. Quae Prouerbior. 8. 7. de-
testabuntur impium, & recta prae-
dicabunt. In quibus Prouerb. 22.
18. redundat doctrina. Quibus ca-
pite 15. 7. disseminatur scientia.*

Quibus

Quibus capite 16. 23. addetur gratia.

8. Sapientū lingua ornat sciē-
tiam. Prouerb. 15. 2. Quæ capit. 12.
18. est sanitas.

9. Sapientis os cor eius eru-
diet, Prouerb. 16. 10. Cuius oris
verba, Eccli. 10. 12. gratia. In quo-
rum corde os illorum, Eccli. 21. 29.
Qui aperiet os in oratione, Eccli.
39. 7. Et os nostrum sapientiam de-
bet loqui, iuxta id, Psalm. 48. 4.
*Os meum loquetur sapientiam: & me-
ditatio cordis mei prudentiam.*

10. Sapientiæ sermo quē dat
Spiritus sanctus. 1. Corint. 12. 8. Et
princeps laudabitur sapientia ser-
monis sui, Eccli. 9. 24.

11. Sapientis verba audien-
da, Prouerbior. 22. 17. Quæ Ecclis.
9. 17. audiuntur in silentio. Cuius
verba oris gratia. Ecclis. cap. 10.
vers. 12. Et capit. 12. 11. sunt sicut
stimuli.

12. Scientiæ labia vas pretiosum, Prou. 20. 15.

13. Scientiæ sermo, qui datur per Spiritum sanctum, 1. Cor. 12. 8. Cuius scientiæ sermones non debemus ignorare, vt est Prouer. 19. 27. vbi dicitur. *Non cesses fili audire doctrinam, nec ignores sermones scientiæ.*

14. Scientiæ verba, de quibus Prouerb. 23. 12. *Ingrediatur ad doctrinam cor tuum: & aures tuæ ad verba scientiæ.*

Sensati
li labia.

15. Sensati labia, de quibus Eccli. 21. 19. *Narratio fatui quasi sarcina in via; nam in labijs sensatis inuenietur gratia.*

16. Sensati sermo, in quo honor & gloria. Eccli. 5. 15. vt litera G. num. 2.

17. Sensati verba, de quibus Eccli. 4. 29. *In linguâ sapientia dignoscitur: & sensus, & scientia, & doctrina in verbo sensati, & firma-*

mentum in operibus iustitiæ.

18. Sponsi cœlestis labia distillâtia myrrham primam, Cant. cap. 5. 13.

19. Sponsæ labia, vt fauus distillans. Cant. 4. 11. Vt vitta cocci-
nea † 4. 3. sub cuius lingua mel, &
lac, vers. 11. Vide plura in litera O.
numer. 1.

T.

1. Tempori dicta verba, Pro-
uerb. 25. 11. *Mala aurea in lectis
argenteis, qui loquitur verbum in tē-
pore suo.* Eccli. 27. 13. *In medio in-
sensatorum, serua verbum tempori.*

2. Timentis Deum os, quod
aperuit Dominus in medio Eccle-
siæ, Eccli. 15. 5.

V.

1. Vacillantes confirmaue-
runt sermones Iob, Iob. 4. 4. vt
litera I. num. 6.

2. Veritatis labium, de quo
Prouerb. 12. 19. *Veritatis labium*

T.

V.

*Verita-
tis la-
bium.*

firmum

firmum erit in perpetuum: qui autem testis est repentinus, concinnat linguam mendacij.

3. Veritate pleni sermones, quos consumpsit Ecclesiastes capite 12. 10.

4. Orandus Deus ne auferat à nobis verbum veritatis vsque quaq; . Psalm. 118. 43.

5. Veritatem dicit Achior, nec egredietur verbum falsum ex ore eius, Iudith. 5. 5.

6. Veritatis verbum, cui non debes contradicere, iuxta id Eccli. 4. 30. *Non contradicas verbo veritatis ullo modo, & de mendacio inervationis tue confundere.* Minimè verò verbo veritatis euangelij, Col. capit. 1. 5.

7. Verax verbum, de quo Eccli. cap. 37. 20. *Ante omnia opera verbum verax precedet te, & ante omnem actum consilium stabile.*

8. Virginum os, in quo non est inuentum mendacium, Apoc. cap. 14. 5.

Z.

1. Zachariæ os, quod ut aper-
tum in circumcissione D. Ioannis
Baptistæ, cœpit loqui Zacharias
benedicens Deum, Luc. 1. 64.

Zacha-
riæ os.

2. Zorobabel mirificum ser-
monē locutus sub Dario rege Per-
sarum, 3. Esd. 5. 6.

CAPVT LXI.

*Hic docetur pulcherrimo exemplo, nunquam
malis, sed semper optimis colloquijs
utendum esse.*

EX supradictis omnibus capiti-
bus satis superq; elici potest,
quàm exactè quiuis Christianus, &
maximè religiosus, linguæ suæ at-
tendere debeat, ne exiguo isto lin-
guæ membro ad vana & inutilia
(nam ad turpia nefas sit) abutatur,
sed cùm loquendum est, ijs collo-
quijs sese & colloquentem oble-

ctet

ctet, quibus & sancti angeli & Deus ipse recreari possit. Nam id quàm acceptum sit diuinæ bonitati insigni reuelatione cuidam sancto Eremi incolæ Deus ad nostram utilitatem manifestauit. Qua de re sic legimus in Vitis Patrum, dist. 2. Fuit quidam vir magnus de sanctis senioribus cui talem gratiam donauerat Christus, reuelante ei Spiritu sancto, vt videre posset, quòd alij non videbant. Referebat enim sanctis Patribus dicens: Quòd aliquando quàm plurimi sedentes fratres, simul loquebantur inter se, & conferebant de sanctis scripturis quæ ad salutem pertinet animarum. Stabant autem circa eos sancti angeli lætantes, in hilari vultu, considerantes, delectabantur enim de eloquio Domini. Cumq; aliud quòdcunq; inter se loquerentur, statim angeli sancti recedebant longius, indignantes

*Ange-
li ad
sunt
sacra
loquē-
tibus.*

contra

contra eos. Veniebant autē porci
 sordidissimi & morbo pleni, & vo-
 lutabant se inter eos. Dæmones e-
 nim in specie porcorum, delecta-
 bantur de superbia & vana loque-
 la eorum. Beatus autem senior hæc
 videns, abiit in suam cellulam, &
 per totam noctem cum grandi fle-
 tu & vlulatu gemēdo deflebat mi-
 serias nostras. Exhortabantur au-
 tem sancti patres, per Monasteria
 & commonebant fratres dicentes:
 Cohibete fratres à multiloquio &
 ab ociosis verbis linguam, quia
 malus interitus animæ generatur,
 & non intelligimus, quoniam per
 hæc & Domino Deo & sanctis An-
 gelis odibiles sumus. Dicit enim
 scriptura diuina, quòd in multilo-
 quio non effugies peccatum, hæc
 enim infirmam & vacuam efficiūt
 mentem atque animam nostram.
 Hæc ibi. Quo exemplo proposi-
 to, finem huic libello impono.

*Dæmo-
 nes in
 forma
 porcorū ad-
 sunt
 malè
 loquē-
 tibus.*

Hoc

Hoc vnicum à Christiano lectore
petens, vt pijs apud Deum id a-
gat precibus, vt diuina misericor-
dia præterita linguæ meæ peccata
sua clementia diluat, & in poste-
rum eam calculo ignito cha-
ritatis consignet.

* *

FINIS LAUS DEO.

INDEX PRAECI-
PVARVM RERVM
HVIVS LIBELLI.

Numerus paginam indicat.

A.

*Abbatibus erit danda ratio de oui-
bus. 198.*

Abiron, lingua perijt. 42.

Adolescētibus tacere cōpetit. 113. 114

Edificat silentium. 69.

Edificativa verba. 246.

*Egyptiorum Monachorum quan-
tum silentium. 118.*

*Affliginiense Monasterium, & quā-
ti silentij. 84. 85.*

*Agetho Abbas triennio lapillum in
ore habuit. 122.*

Alcimus, in lingua punitus. 207.

*Alexander Macedo quomodo sigillo
docuerit silentium. 145.*

Amicus de honestatur loquacitate. 9.

Anacharsis de lingua iudicium. 44.

Anaxar-

- Anaxarchi contra Tyrannum silentium. 101.*
Angelis similes reddit silentium. 70.
Anglia regis tres filij, q̄ elegerint. 155.
Anima dignitas. 8. quae leditur loquacitate. ibid. Eam custodit silentium. 70.
Anseris exemplo docetur silentiū. 179.
D. Anthonij de silentio doctrina. 178.
Antichristi lingua. 208.
Antigonus rex Macedonum docet milites silentium. 124.
Aristhenis Atheniensis de lingua iudicium. 114.
Apostatae os & eius descriptio. 39. 209.
Apostolis loqui conuenit. 195. 197.
Aqua quae vadunt cum silentio eligenda. 25.
Ex aquarum collectione discitur silentium. 173. 174.
Aromaticum cooperculū silentiū. 170.
D. Arsenij silentium. 70.
Aurea lingua cur hic libellus inscribatur. 1.

B.

Babyloni, vasi inani, loquaces similes. 58.

Balnei calor uti conseruatur ianua clausa: ita cor per silentium. 177.

Beatitudo silentio tributa. 73.

D. Benedicti de lingua iudicium. 48.
115. 141. 153. 162.

Beonis Abbatis silentium. 122.

Blasphemia cū audiuntur silendū. 148.

C.

Callisthene quomodo se in lingua erga Alexandrū habere debuit. 183.

Candela in lucerna ardēs, est tacēs. 75.

Casus varij in lingua. 14. 66.

Cato Uticensis. & cur tacuerit. 109. 114.

Chilon ait, arcanum retinere difficile.
101. alia. 155. 164.

Christi lingua loquendum. 62. A quo sumendum silentij exemplum. 149.
172. Eius labia. 248. Lapis Christus. 183. 219. Odor. 108.

Cisterciensis cuiusdam strictum silentium. 123.

- Civitatum subuersio in lingua. 17.*
Cluniacensium duorum fratrum strictissimum silentium. 10.
Cœnobitis competit silentium. 117.
Coinquinantur homines loquacitate. 19.
Ad colloquium cum Deo disponit silentium. 76.
Completorio finito silentium sit. 153.
Concionatoribus loqui conuenit. 194.
Conscientia vana sunt loquaces. 55.
Cōtentiones ex loquacitate oriuntur. 38.
Contritionis spiritus ex loquacitate oritur. 19.
Contumeliæ ex loquacitate. 38.
Core, lingua perijt. 42.
Culices ut vinum, ita loquacitas nos corrumpit. 22.

D.

- Dathan, lingua perijt. 42.*
Dauidis lingua qualis. 250. Quando tacuit. 140.
Deo conuenit loqui. 189.
Deo fruitur tacens. 74. (145.)
In Deos ne licentiosi simus in loquendo.

Derisiones ex loquacitate sunt. 38.

Detractio ex loquacitate. 2. 37. 212.

Diabolus, vide tit. Halitus. Locutorium. Mendax, os, vehiculum.

Diotrepes garrulus. 228.

Directionem diuinam impedit loquacitas. 19.

Discipulis tacere conuenit. 115.

Doctrina conducit silentio. 180.

Dolosa lingua. 213.

Duranni Abbatis & Episcopi poena in purgatorio propter loquacitatē, qui silentio aliorum liberatur. 98.

E.

Echelredis patientia dum à sacrista percutitur. 95.

Egenorum lingua. 252.

Elexatur homo super se silentio. 71.

Episcopis loqui conuenit. 192.

Equus regius lingua, & quomodo fiat gradarius. 80.

Error pessimus in fine loquacitatis. 21.

In S. Eucharistia adorandus Christus. 161.

Euripedis graueolentia, eo quod multa in ore eius computruerunt. 51.

Exempla silentij. 112. 117.

Ezechielis silentium. 133. Loqui debet. 194.

F.

Facetum verbum quē non deceat. 49.

Falsus testis fit per linguam. 48.

Ferreum iugum lingua. 65.

Festis diebus, & in Aduentu, & Quadragesima magis tacendum. 146.

Flamma lingua. 65.

Fortitudo in silentio. 78.

Frenum quibus Deus imponat. 81.

Cum frenis aureis quinq; viris, similes. 81.

Frenum est silentium. 80.

Fundamentum virtutū silentiū. 82.

G.

Gladus est lingua. 218.

Gradarius equus quomodo quis fiat lingua. 81.

Gratia Dei loquacitate perditur. 22.

Grues docent silentium. 181.

Habia

H.

Habitatio loquacium absq³ ianna. 23.

Hereticorū ore subvertitur ciuitas. 18

Ad eorum blasphemias plebeis tacendum exemplo Iudeorum. 132. Eorum sermo. 219.

Halitus diaboli. 27.

Hippocrates à suis exegit silentiū. 117.

Præter homines & alia silent. 136.

Hostibus patent loquaces. 24.

Hostia in sacrificio missa. 147.

Hugonis Abbatis erga Durannum Abbatem & Episcopum in purgatorio existentem charitas. 99.

I.

Iabel silentio occidit Sisaram. 79. 134.

Ieremias tacet. 133. Ex cuius ore quod rectū est egreditur. 257. plura 194

Ignis impetum extinguit silentiū. 83.

Vt ignis inflamat loquacitas. 26.

Indisciplinata loquela, in qua peccati verbum. 237.

Indoles iuuenum ex lingua noscitur. 56. 57.

Iob silet. 73. Eius lingua. 258.

Isaia os. 260.

Iudeorum quam plurimi ob linguam occisi. 44.

Iudith silentium. 79. Sermo. 260.

Iugum Domini abicit loquacitas. 28.

Iugum ferreum lingua. 65.

Iunioribus monachis maxime silendum. 120.

Iurgia ex loquacitate. 38.

Iustitia cultus silentium. 86.

L.

Laboris manuum tempore silendum. 151.

Lactentium lingua. 262.

Letitia animi per silentium. 87.

Leoni mala lingua similis. 66.

Leui labia. 263.

Lingua à natura munita duplici muro. 36. 114.

In lingua vita & mors. 35. 45.

Linguae quare attendendum ponuntur novae rationes. 4. Eius malitia. 26.

Lingua mala nemini quam sibi ipsi perniciosior. 43.

Ex malorū lingua centū viginti quīq;
mala oriuntur. à pag. 207. ad 245.

Linguae mala 24. incommoda, ex cap.
28. Eccli. desumpta. 63.

Linguae bonorum centum septendecim
egregiae qualitates, à p. 245. ad 277

Lis ex loquacitate. 63.

Loco omni silentiū proyicitur. 25. 167.

Locutorij domū diabolus occupat. 35.

Locus silentij cœnobiū, templū, mensa,
convivia publica, praesentia senū &
insensorū. 128. & à p. 160. ad 167.

Loquacitatis & linguae effrenis septua-
ginta octo incommoda. 8.

Loquax sentiet mala. 49.

Loqui qui debeant. 189.

Loquendi quantam materiam ha-
beant Christiani. 32.

Loqui volenti septendecim obseruan-
da. 207.

Lucifer quia non tacuit, cecidit. 13.

Lucij Cæciliy Metelli de re militari si-
lentium. 125.

Lycurgi lex de silentio. 165.

M.

- Machabeorum lingua.* 263.
D. Macharij de silentio doctrina. 70.
Maiores natu loqui conuenit. 192.
Malitiam extinguit silentium. 88.
Manum sup os ponere quid sit. 144.
Menandri sententia de silentio. 106.
Mendax lingua. 228. 229.
Meretricis labia. 232.
In mensa silentium & lectio sacra. 162.
163. 164.
Militibus silentium competit. 124.
Monachi officium plangere. 57.
Monasticam vitam suadet silentium. 89.
Mors temporalis & aeterna in lingua. 35. 41. 42. 43.
Monialibus silentium conuenit. 127.
129.
Mulieribus quibusdam pijs loqui conuenit. 200. alias illis communiter tacendum. 125.
Multiloquium quid. 68.
Murus religionis silentium. 90. 61.

N.

Vt nauis gubernaculum, lingua. 82.

Nequam lingua. 233.

Nicanoris lingua datur auibus. 235.

*Novissimorum memoria silētiū tuc
tur. 179.*

Nocte maximè silendum. 154.

O.

Obedientia victimis praefertur. 188.

Odibiles facit loquacitas. 28. 228.

Omni ferè tempore silēdum. 154. 167.

Onia eloquium. 250.

Onus est lingua. 236.

Orationis tempore silendum. 150.

Ore haëreticorū subuersa cinitates. 18.

Os diaboli. 61.

Os nostrum & linguam creauit Deus.

*49. 185. Quod consecratum est e-
uangelio. 49.*

Ossa comminuet lingua mala. 64.

*Ostiū Christus, ostiarius Spiritus san-
ctus. 170.*

*Otium, quod odit Dominus, vitan-
dum. 32. 152.*

Otiosa verba ex loquacitate, & quare vitanda. 31. 32.

P.

Pacifica verba in dolo. 236.

Pambronis Abbatis silentium. 69. 141.

Pardo similis lingua mala. 66.

Pauli Simplicis silentium. 116.

Pauper laesus tacebit exemplo etiam Christi. 129.

Peccati periculum in loquacitate. 30.

A perditione liberat silentium. 91.

Persarum silentium. 131.

Ad perfectionis augmentum conducit silentium. 92.

Portinax silentium cuiusdam religionis. 187.

Pharisei & Scriba quare viperarum genimina. 59.

Pittaci Gracia sapientis de bonitate & malitia linguae indicium. 45. ut & Anacharsis. 44.

Placabiles facit silentium. 93.

S. Placidus Protomartyr Benedictinorum. 176.

Plaga

Plaga lingue comminuet ossa. 65.
Non pœnitet locutum fuisse. 94.
Pomeridiano tempore silendum. 153.
Populi silentium. 131.
Porticus septiuoca in Olympia, cui lo-
quaces similes. 129.
Prælati loqui conuenit 197. 199.
Præmium tacens meretur. 94.
Processiones circa ciuitates. 17.
Prophetis familiare silentium. 132.
Qui & loqui debent. 196.
Prophetis loqui conuenit. 194.
Proximum Deo facit silentium. 96.
Pulchrius nihil silentio. 100.
Prudentiæ signum silentium. 97. 179.
Pythagoricum silentium. 116.

R.

Radulphus tacens Benedictinus, igne
extinguit. 84.
Ranis loquaces similes. 33.
Benè recollectus homo qualis. 72.
Rectus lingue usus. 184.
Religiosi hominis magnæ fidei signa.
175. Is quomodo colligat flumina

aqua vine. 175. Quale eius iudicium. 101. 134.

Ad religionem multi trahuntur amore silentij. 128.

Requies & pax in silentio. 86. 157.

Resistentium Domino lingua. 238.

Rixæ ex loquacitate oriuntur. 40.

Rixas mitigat silentium. 85.

Remoaldi Abbatis septennij silentium. 158.

Ruina in lingua. 15.

Rusticus tacens. 97.

S.

Sacerdotum silentium. 135.

De sacerdote loquaci horrendum exemplum. 136.

Sacrista cuiusdam silentium. 95.

Sagitta vulnerans lingua loquacis. 46.

Salamandra similes loquaces. ibid.

Salutis indicium silentium. 103.

Salus aliorum quibus concedita, illis loqui convenit. 199.

Sampson per linguam perijt. 49.

Sanctis loqui convenit cum Deo. 190.

Sancta

Sancta olim clausa. 103.

Sic sanctius nihil silentio. ibid.

Sapientia lingua ostēditur. 1. 104. 179.
qua dignior auro. 2.

Scandala multa gignit loquacitas. 35.
41.

Scelestorum lingua. 239.

Contra sciolos. 148. 186.

Scurrillitas per linguam. 48.

Secundus Atheniensis Philosophus
potius mori voluit, quā loqui. 13.

Sepulchro foetido similes loquaces. 50.

Septennij silentium. 158.

Sex odit Dominus. 228.

Silentij quinquaginta commoda. 68.
quibus adduntur viginti octo alia
encomia ex Patribus. 110. Vide plu-
ra tit. Taceo & Taciturnitas.

Silentium omni in loco proijcitur. 25.

Silentij leges duo fratres Cluniacenses
infringere nolentes, potius morti se
obtulerunt 10.

Silentium quātum observatum à mo-
nachis in Aegypto, & aliorum lo-

corum. 118. ad 124.

Socrates indolem iuuenum ex loquela
collegit. 56. 57. (77.

Solitudo apta silentio, & eius laus. 76.

Sophisticè non loquendum. 206.

Sors malorum non cadit in bonos si-
lentes. 12.

Stulti labia. 240. 241.

Stultiloquium in lingua. 48.

Stultitia indicium loquacitas. 52.

Subversio hominum ex loquacita-
te. 53.

Superba verba. 241. 242.

Susurrionis verba. 242.

T.

Tabennensium 5000. Monachorum si-
lentium. 121.

Tacere quibus competit. 113.

Taciturnitatis acquirenda quatuor-
decim media. 167.

Quo in loco tacendum. 128. 160.

Quando tacendum. 128. 138. 139
159.

Non tacendum omni tempore. 3. Plu-

ra tit. Silentium.

Tady verba. 243.

Temeraria verba. ibid.

Temporis ratio quanta habenda. 32.

Non omni tempore loquendum. 138.

Temporibus malis silentium. 149.

Terreni sunt loquaces. 54.

Theon Abbas 30. annis filet. 159.

Tertia lingua qua, & quam mala. 64.

Thesaurum codis conservat silentium.

105.

S. Thoma de Aquino silentium. 123.

Turpis sermo per linguam. 48.

Tutus nihil silentio. 107.

V.

Vascula inania loquaces. 58.

Vane conscientie loquaces. 55.

Vehiculum diaboli lingua malorum.

80.

Vipere, mala lingua similes. 45.

Viperarum progenies loquaces. 59.

Virtutum prima silentium. 107.

Vita & mors quomodo in lingua. 35.

107.

Vrbani.

Urbanum verbi abusus. 49.

Urbes sine muro loquaces. 6.

Vxor garrula onus. 29.

Quales & uxores Iob & Tobiae. 73.
126.

X.

Xenocrates in convivio silet. 94.

Z.

Zeno Cittaeus quid voluit nunciari

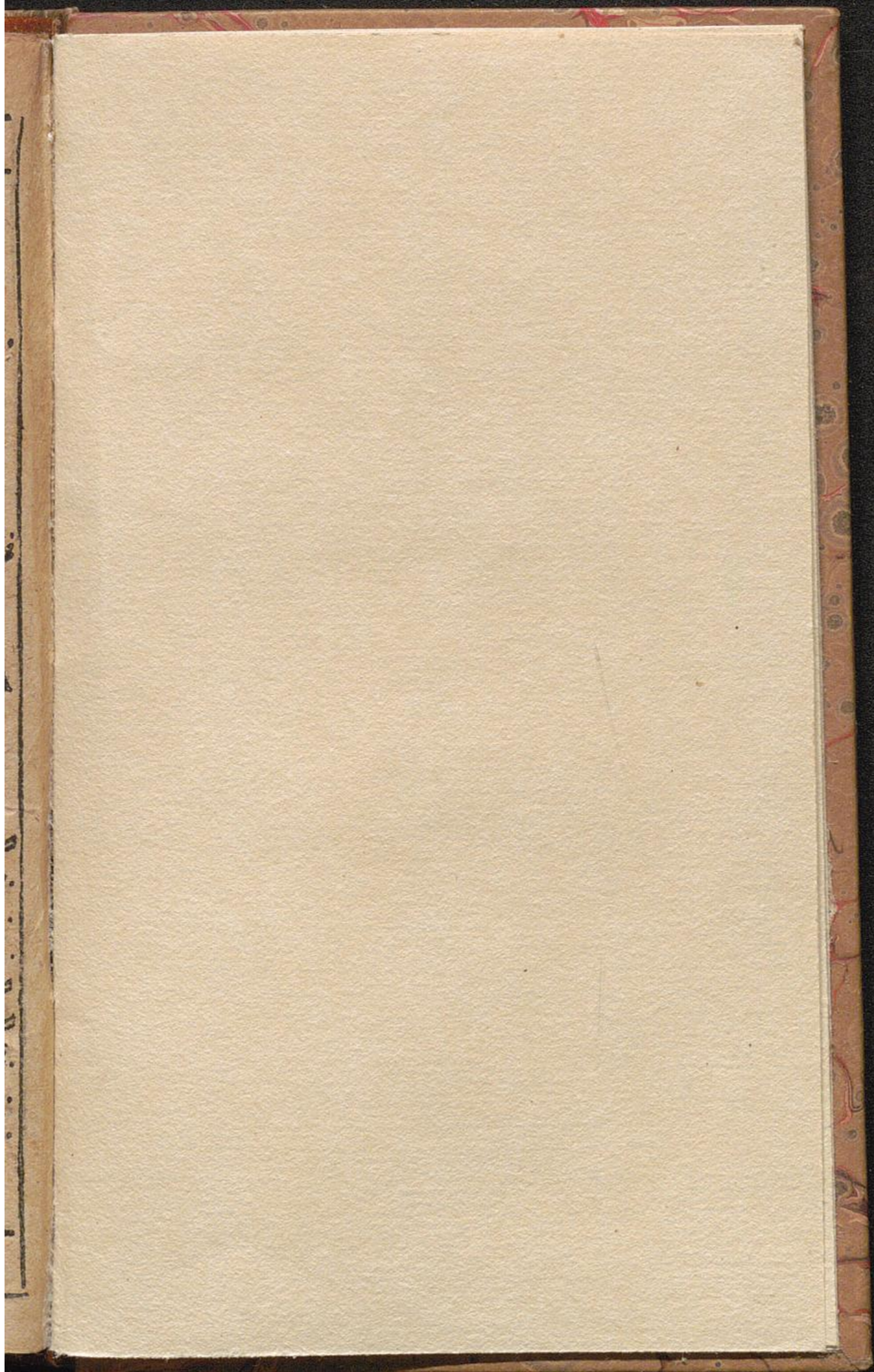
Ptolomeo de suo silentio. 166.

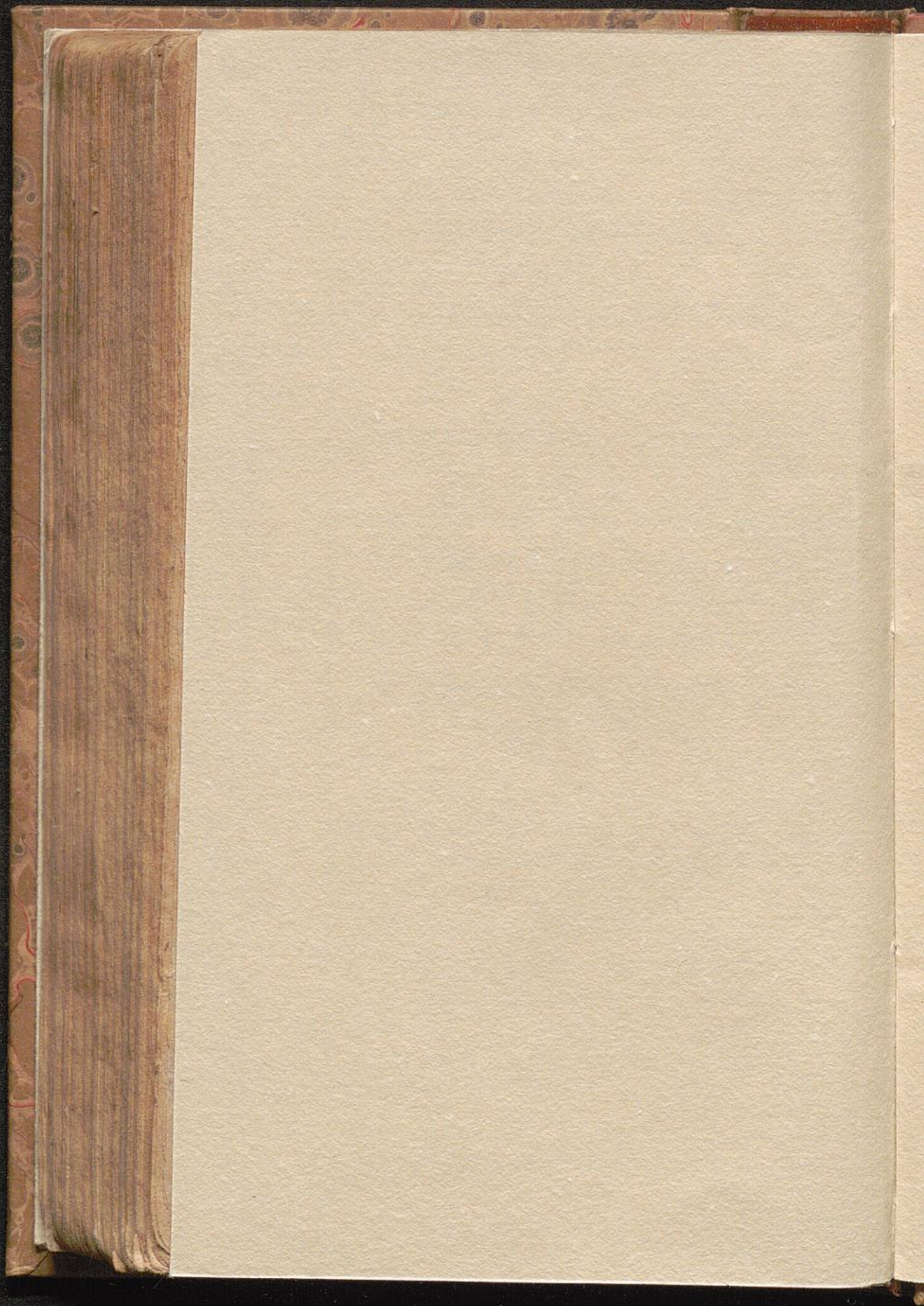
sortis gen. Paderb.

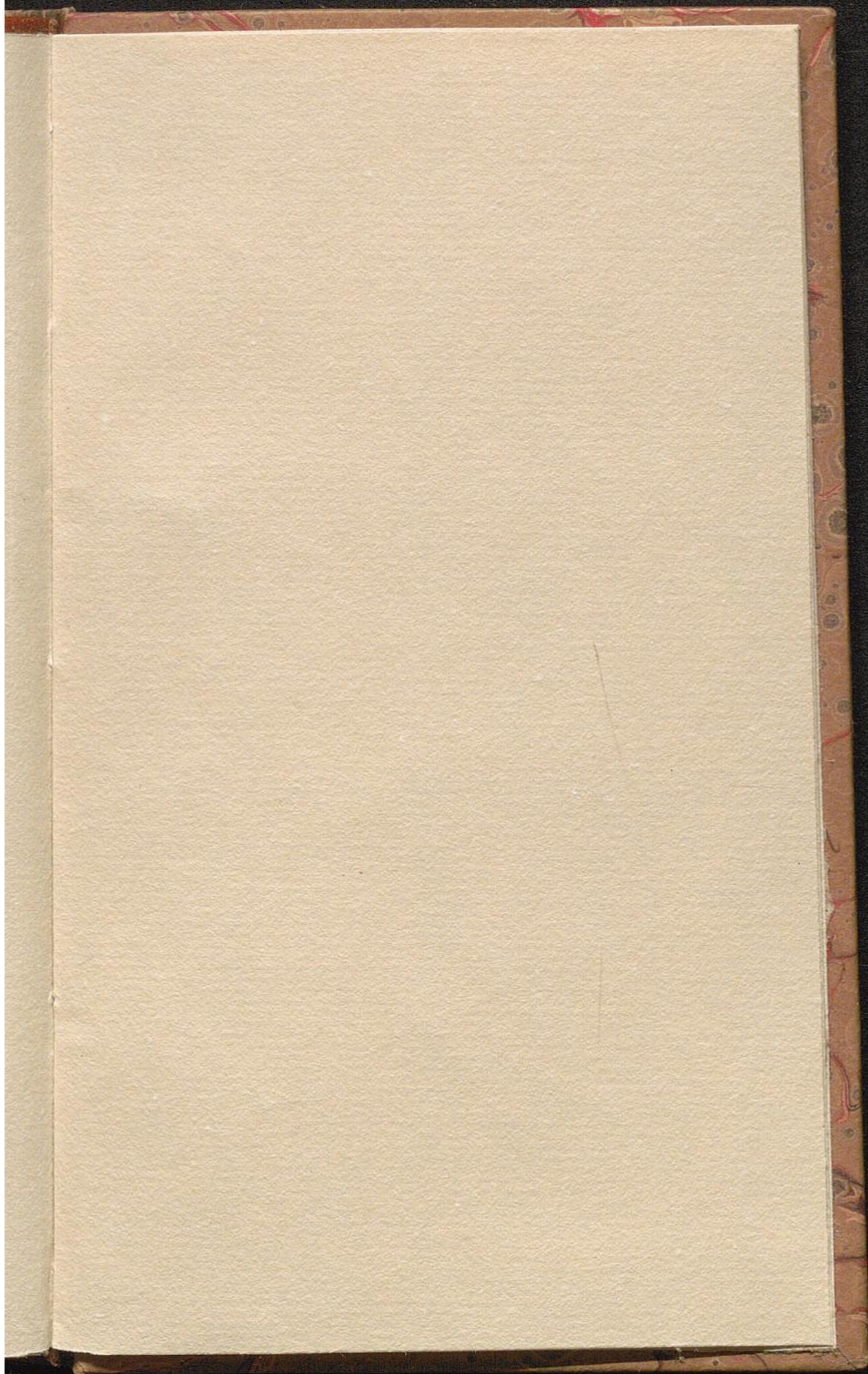
ERRATA PRAECIPVA

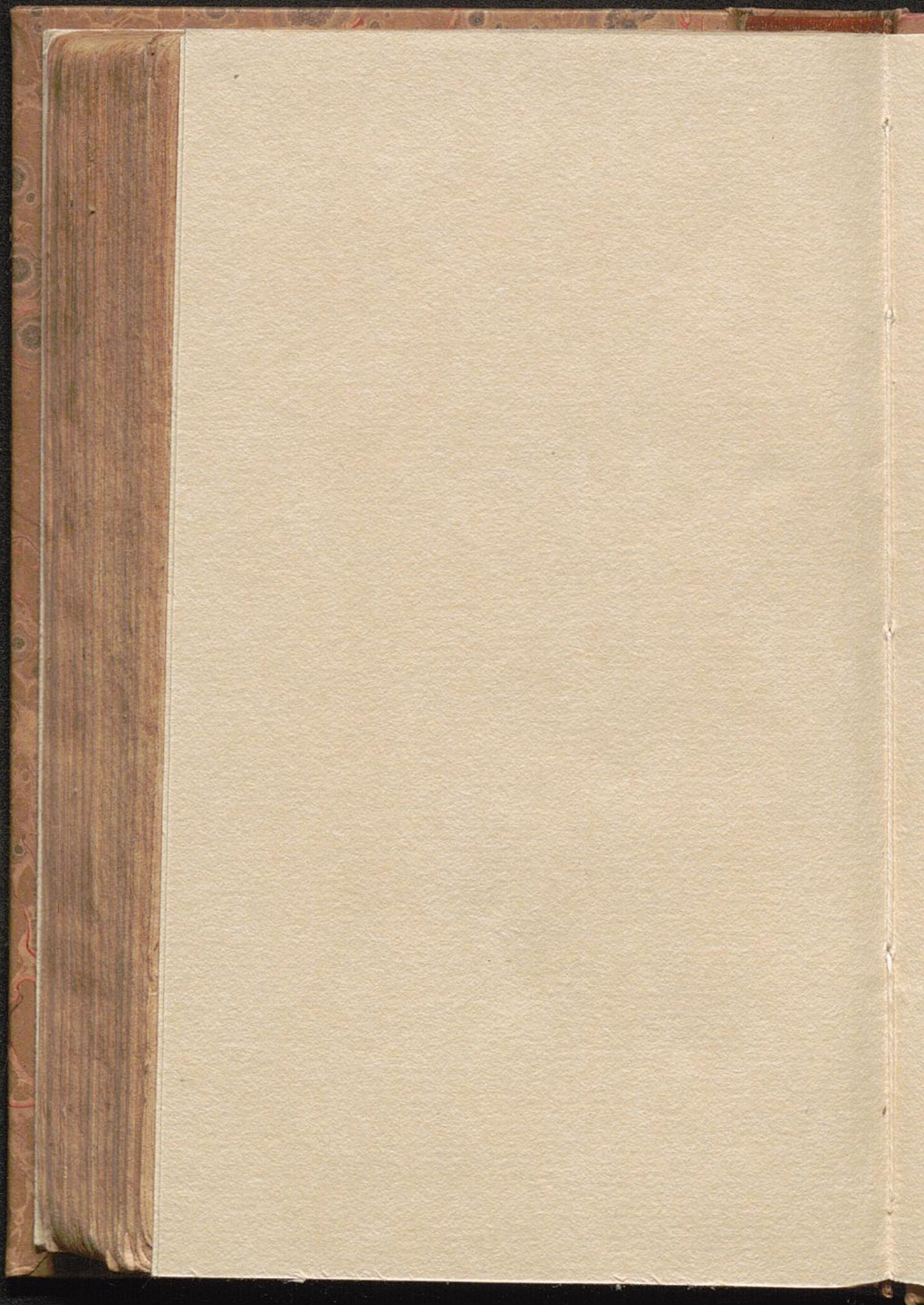
sic corrige, p. paginam l. li-
neam significat.

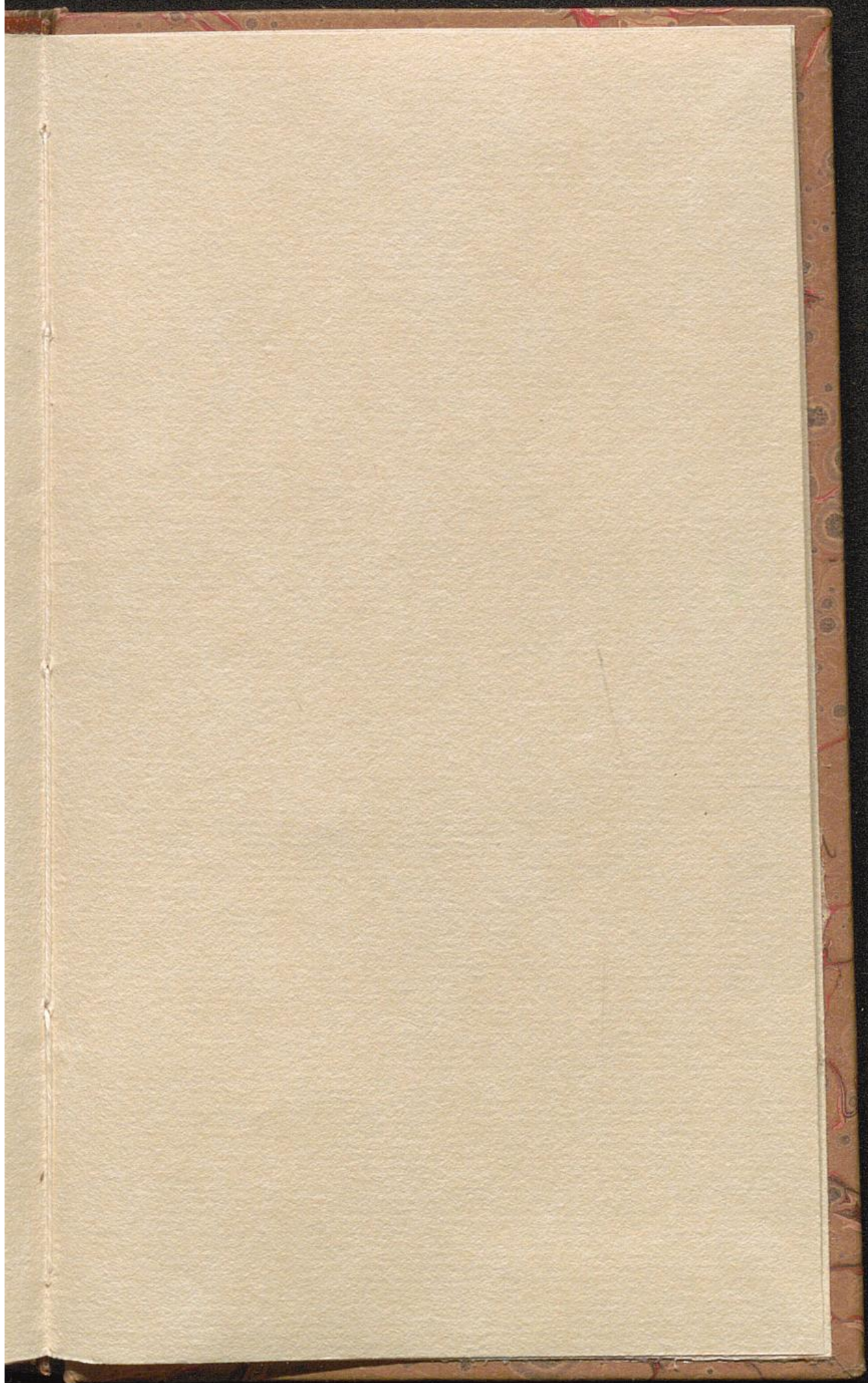
P. 1. l. 17. n. 1. l. 10. novem. p. 4. l. 1. quid-
dam. p. 7. l. 21. poteris. p. 35. l. 2. locutorij. p.
66. l. 6. committetur. p. 80. l. 5. similis. p. 82.
l. 23. gubernaculum. p. 84. l. 19. mutā. p. 102.
l. 6. ex omni. p. 107. l. 3. eo. p. 110. l. 20. tris-
ginta octo. p. 117. l. 5. vetabat. p. 121. l. 6. dis-
luerint. p. 140. l. 1. silendum. p. 142. l. 2. Dixi.
p. 155. l. 7. Hinc. p. 176. l. 22. collecta. p. 210.
l. 13. & adulteri. p. 252. l. 2. Dulce. p. 262. l.
13. videntes.

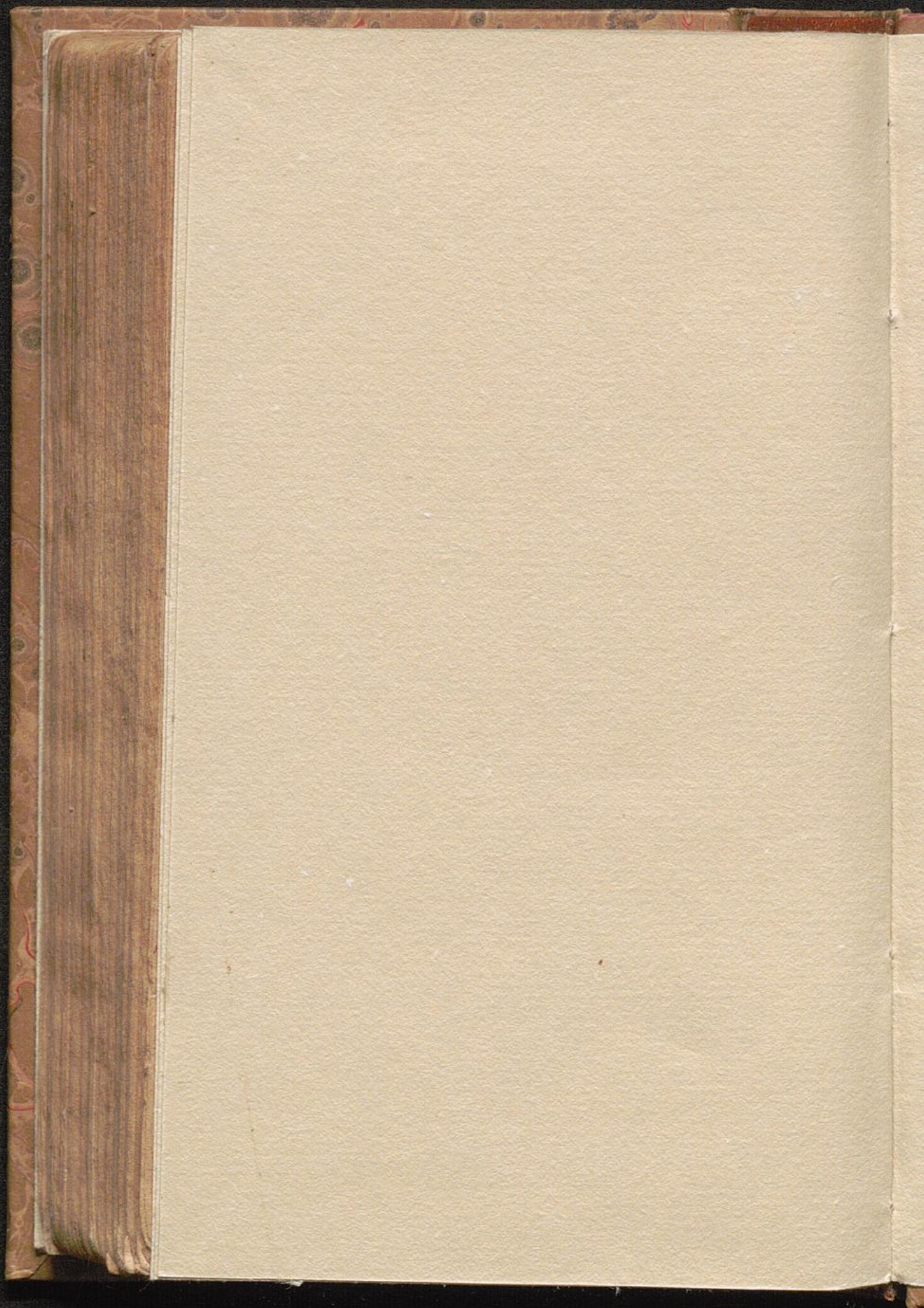

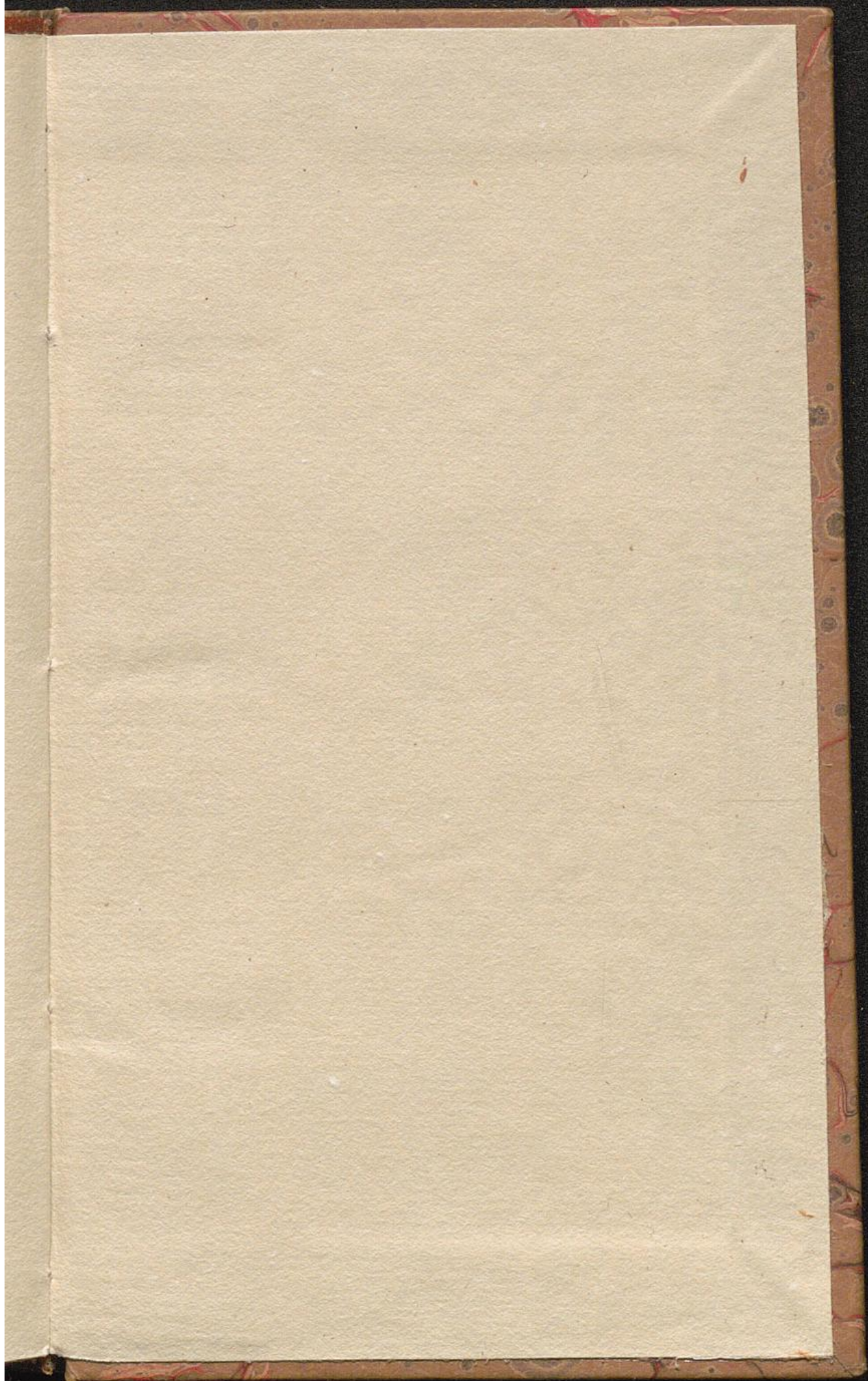

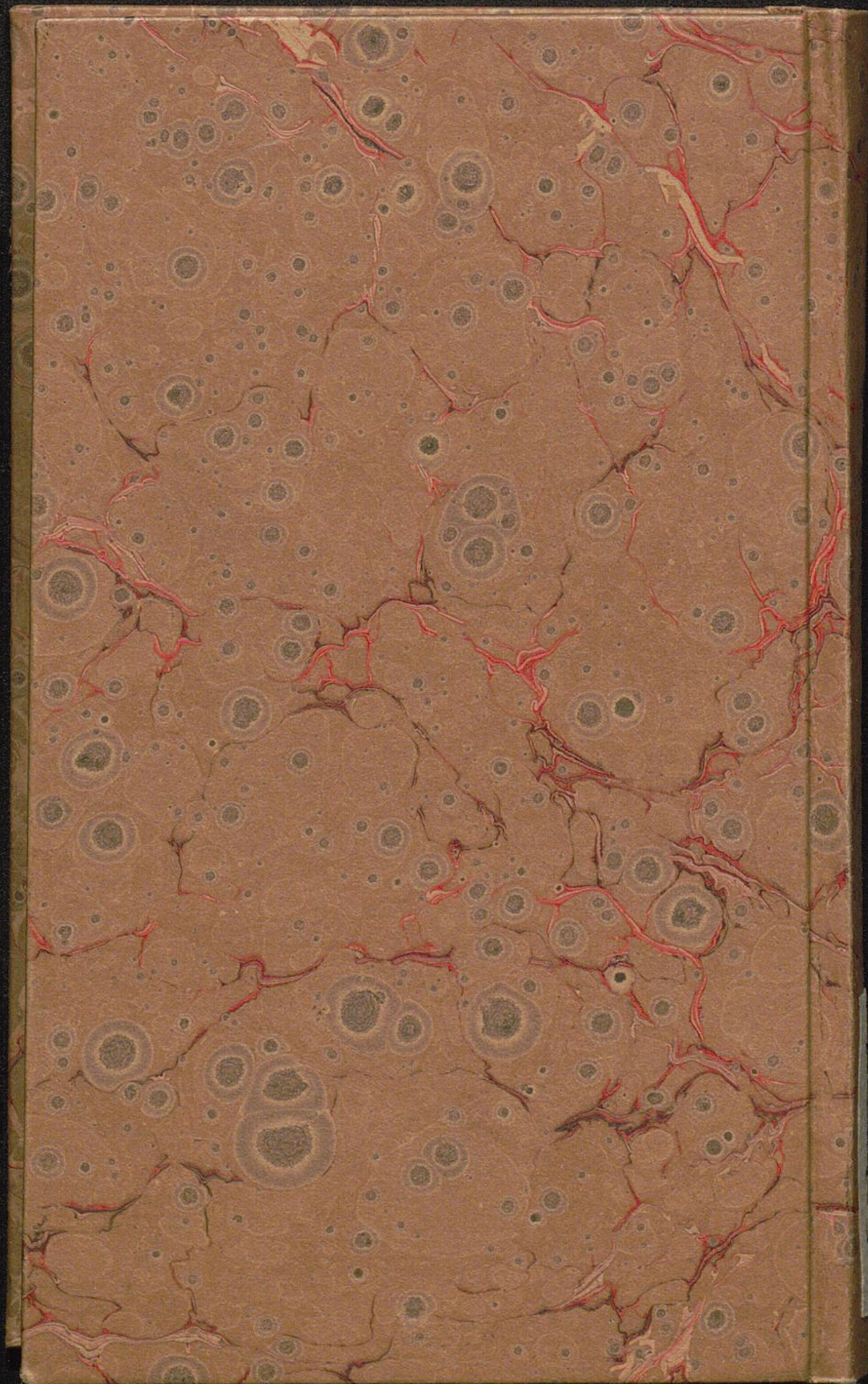

The image shows the spine of a book with a brown marbled paper cover. The marbling features a pattern of red veins and greyish-green circular spots on a tan background. A small, rectangular, off-white paper label is affixed to the lower portion of the spine. The label contains the handwritten text 'Th' and '3421' in black ink.

Th
3421